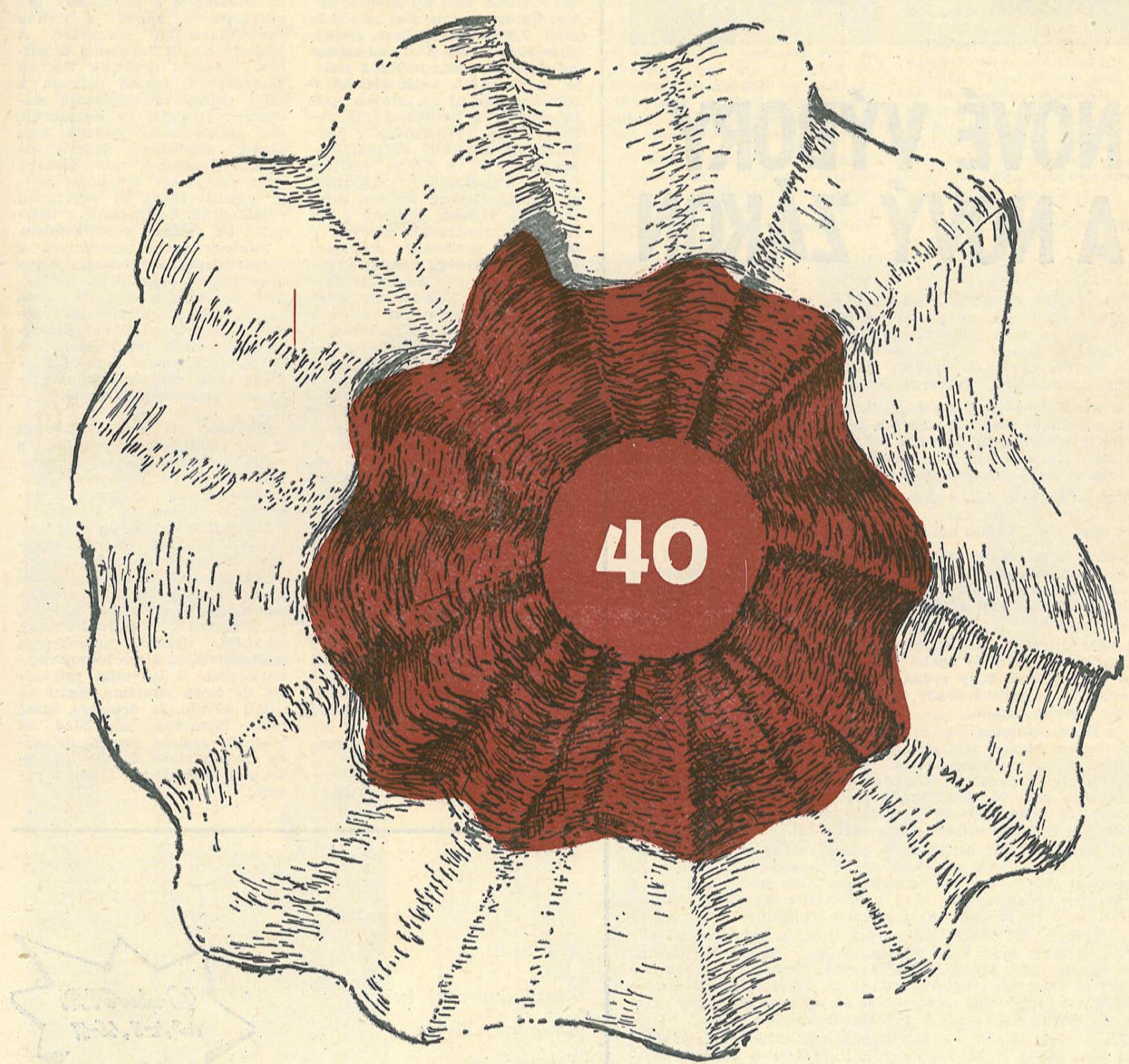

ŽIVOT

KULTÚRNO SPOLOČENSKÝ ČASOPIS • JÚL • ČERVENEC • LIPIEC 1984 (ČÍSLO 314) CENA 8 ZŁ

NOVÉ VÝBORY A NOVÝ ZÁKON

Mnozí vidí Polsko z hlediska obce a jejich orgánů. Tam je hned vidět, zda se spravedlivě rozdělují poukazy na traktory, zda se půda měla prodat tomu nebo onomu hospodáři a co se za tím skrývá. Je sice pravda, že byly komise, ale kdo navrhoval jejich složení? Často byly vybrány tak, aby nebyly posuzujícím orgánem, ale aby poslouchaly náčelníka.

A národní výbory? Opět jejich zákulisním režisérem býval podnikářský úředník, znající předpisy a mající podporu svých představených. Dřívější radní si zvykli na to, že někdo za ně připravil posudek, návrh usnesení nebo pokontrolní zprávu a oni ji jen podepsali.

Samořejmě to tak nebylo všeude, ale ve veřejném mínění převládal názor, že radní málo znamenají a že národní výbor nepůsobí v zájmu občanů.

Zákon o národních výborech a samosprávě, platný od 17. června t.r., čili ode dne voleb, značně posílil a rozšířil pravomooc národních výborů. Zdůrazňuje nadřazenost představiteleckých orgánů nad úřady.

Nejvyšší politické a státní orgány nejednou zdůrazňovaly, že administrativa má harmonicky spolupracovat s místní samosprávou při řešení společenských a hospodářských problémů dané oblasti. Byly vydány příslušné předpisy, aby obecní, městské a vojvodské úřady začaly od 18. června t.r. pracovat podle nového zákona.

Je třeba počítat s tím, že zejména v prvním období nepůjde všechno hladce. Někteří náčelníci, kteří si zvykli na starý způsob práce, se za den nezbaví zvyklů vytvořených v jiných politických okolnostech. Úředníci také hned neprestanou být arroganti. Musí si však rychle uvědomit, že úřad slouží občanům, že jejich právem je dožadovat se, aby jejich záležitosti byly vyřízeny solidně a bez odkládání.

Můžeme skutečně očekávat, že obecní úřady se změní v administrativní článek, v námž občan nebude věřitelcem? Ze generální zásadou nebude odpověď „ne“, ale ano, a tedy snaha o to, aby občan opustil úřad s přesvědčením, že byl slušně přijat a že se úředník snaží příznivě vyřídit jeho záležitost?

Pamatujme, že 90 procent nových radních bylo zvoleno poprvé. Nemají snad tolik zkušeností jako jejich předchůdci, ale nemají také jejich špatné návyky. Budou-li noví radní využívat zákonných práv, budou-li se poctivě snažit reprezentovat voliče a cítit odpovědnost za základní problémy obce, za její rozvoj, jistě dojde k viditelným změnám.

Na nových radních — spolu hospodářských oblasti bude záviset, zda nezklamou očekávání občanů, kteří během volební kampaně předložili řadu požadavků, spoluorganizovali místní volební programy. Noví radní jistě naplánují jejich realizaci v souladu s možnostmi a hierarchií potřeb. Mají tedy široké pole působnosti...

ZBIGNIEW RUTA

DÔLEŽITÉ UDALOSTI V ŽIVOTE VIDIEKA

V posledných týždňoch sme boli svedkami udalostí, ktoré zanechajú svoj odraz na vidieku, v spoločensko-politickej živote jeho obyvateľov. Tieto udalosti boli prijaté s nádejou, že konečne nastanú viditeľné zmeny, že sa rolníkom bude ľahšie gazdovať, teda budeme mať viac prehlbuje nedostatky tovaru. Poukazovali na potrebu kategorických rozhodnutí v otázke kontraktácie. Gminné družstvá majú nielen odborne pripravené kádre, ale aj dlhoročné skúsenosti a podmienky pre podpisovanie zmlúv a výkup kontraktovaných produktov. A jednako mnohé združenia sa usilujú odsunúť družstvá GS od kontraktácie; takisto neistota a časté zmeny neprospevajú stabilizácii. Delegáti sa dožadovali, aby kontraktáčna zmluva bola nielen dôsledne dodržiavaná oboma stránkami, ale zároveň musí poskytovať výrobcom určité výsady, ktoré by povzbudili rolníkov ku kontraktácii a natrvalo ich zviazali s priemyslom.

Minister poľnohospodárstva a potravinárskeho hospodárstva Stanisław Ziembu uistil delegátov, že ministerstvo sa bude snažiť, aby podmienky kontraktácie a ich realizácia boli dôsledne dodržiavané. Ministerstvo bude tiež podporovať dužstvá Roľnícka svojpomoc vo výkupe prebytkov poľnohospodárskych plôd.

Diskutéri sa tiež dožadovali zmeny obchodných prírážok a príliš veľkých finančných zaťažení, ktoré im nedovoľujú odkladať peniaze na nové a nevhodné investície. Námestník ministerského predsedu Zbigniew Messner oznámil, že budú zavedené zmeny v obchodných prírážkach, čo však nemôže uvoľniť správy a rady družstiev od statostlivosti o spoločný majetok, predchádzania marnotratnosti, mankám, stratám spôsobeným nadbanlivosťou alebo bezmyšlienkovitosťou. S takýmito príkladmi sa často stretáme. Snáď sa ustáli zásadu, že družstvo, ktoré bude investovať napríklad do výstavby malého spracovateľského závodu alebo do služieb, bude mať mimoriadne finančné výsady.

Dôležitou udalosťou bol X. kongres Ustredného zväzu rolní-

V ČÍSLE:

Západoslovenský kraj	6—7
Rozhovory Života	10
Televízni seriály	12
Tance plné krásy	13
Hovoria delegáti	20
Gazdovstvá budúcnosti	22

Sú však otázky, ktorých vyriesenie nezávisí od gminných družstiev, ale od rýchlych rozhodnutí centrálnych orgánov. Diskutujúci napr. žiadali skončovať s bezmyšlienkovitým prevážaním po krajiné obilia a potom mýky do pekárni GS, zatiaľ čo hospodárske mlyny na vidieku nie sú využité. Nebude lacnejšie a hospodárnejšie zomlieť aspoň časť obilia na mieste? Týka sa to tiež mnohých iných poľnohospodárskych produktov, ktoré sa strácajú alebo ničia počas d'alekej dopravy.

Kongres schválil niekoľko uznesení, o.i. zmenu doterajšieho názvu na Ústredný zväz družstiev „Roľnícka svojpomoc“. Do Rady ÚZD zvolili 90 členov; Predsedom sa stal opäťovne Franciszek Dąbal, podpredsedom Henryk Przygodzki, tajomníčkou Teresa Chandzelewska.

Dalšou nesmierne dôležitou udalosťou bol VIII. zjazd celostátnego zväzu roľníkov, roľníckych krúžkov a organizácií. Ak by sme mali niekoľkými vetami charakterizovali celok ich diskusie, teda plenárnu diskusiu a rokovania v kolektívoch, dalo by sa povedať, že nič, čo je dôležité pre život a rozvoj vidieka a poľnohospodárstva, nič čo je podstatné pre ďalší úspech krajiny — neušlo pozornosti delegátov.

Tažko určiť, ktoré z diskutovaných otázok sú najdôležitejšie ale nepochybne otázka rentabilitu výroby, kvantity a kvality výrobnych prostriedkov, ako aj meliorácia a voda vidieka — patrili k zvlášť zdôrazovej problematike počas rokovania. To však neznamená, že všetci jednohlasne volali o zvýšenie cien poľnohospodárskych plodín, lebo boli, samozrejme, i také hlasy, ale prevládol názor, že roľníkom najviac záleží na tom, aby nedráželi — z času na čas — stroje, prostriedky na ochranu rastlín a iné články potrebné na vidieku.

Veľa sa hovorilo o poľnohospodárskej politike, o rôznych útokoch na poľnohospodárstvo a roľníkov zo strany niektorých vedcov a vedeckých kruhov. Roľníkov to boli a cítia sa ukrivdení. Tó, čo povedal gen. W. Jaruzelski „či sa robi, či sa stojí, viada platí, bo sa boji“ — a čo pripomenula jedna z diskutujúcich, sa nikdy netýkalo a netýka roľníkov.

Roľníci tažko pracujú od svitu do mrku, úradníci majú ľahšiu prácu, ale napriek tomu príliš často odbavujú roľníkov pri vybavovaní dôležitých otázok. Preto poznámku jedného z delegátov, že teraz je na gazdovstve potrebný nie jeden, ale traja roľníci,

prijali všetci vrelým potleskom. Ide o to, že jeden by mal vybavovať rôzne veci na úradoch a byť zásobovačom, druhý by mal nielen prispôsobovať zariadenia dodané na vidieku ale zarovená ho aj opravovať, lebo do opravárskych staníc možno ist, keď sa má vrece peňazi.

Veľa miesta v diskusii venovali samej pôsobnosti krúžkov. Fakt, že krúžky a ich zväzy novovo vznikajú ešte neznamená, že všadé a všetci berú toto hnutie na vedomie, že hnutie je jednotné a silné. Na vidieku je príliš veľa samospráv a inštitúcií, ktoré chcú považovať krúžky za skoro bezvýznamné.

Hovorilo sa aj o kultúre na vidieku, zdraví, starostlivosti o deti a o úlohe a mieste krúžkov vidieckych gazdiniek. Sice pomaly, ale aj na týchto úsekokoch sa situácia zlepšuje. Nadálej však ženu na vidieku — hovorili delegátky — považujú skôr za pracovnú silu ako za nežné pochladie. Poukazovali na príklady, aký ľahký je štart mladých roľníkov, ktorí nechcú tak gázdovali, ako ich dedovia a otcovia.

V programovom uznesení spresnili smery rozvoja činnosti krúžkov a zdôraznili, že povinnosťou zložiek tohto hnutia je plné využívanie prislúchajúcich

im práv a možností reprezentovať a brániť záujmy všetkých roľníkov a pôsobiť v prospech pokroku v rozvoji produkcie a vôbec v živote obcí. Delegáti zvolili na ďalšie päťročné voľebné obdobie predsedu Hlavnej správy Celostátneho zväzu roľníkov, KaRO — Norberta Aleksiewicza, roľníka z obce Klukovo v Pilskom vojvodstve. Za prvého podpredsedu bol zvolený Jan Wołek, roľník zo Štetínskeho vojvodstva a za podpredsedov — Anna Nowaková-Gocławská z Bielskopodlaského vojvodstva, Stefan Lesicki z Kaliszského vojvodstva, Edward Gnat zo Skiernického vojvodstva. Za tajomníka rady zvolili Jerzyho Sowulského zo Suwalského vojvodstva a za členov: Bolesława Zalewského z Bielostockého vojvodstva, Antoniho Trylského z Częstochovského vojvodstva, Bronisława Kanka z Gdanského vojvodstva, ako aj Annu Tarniewiczovú z Jeleniogórského vojvodstva. Novozvolená rada kladne zhodnotila doterajšiu prácu výboru CZR, KaRO a rozhodla, že ho ponecha v doterajšom zložení: predseda dr. Zdzisław Zambrzycki, podpredsedovia Ryszard Gorycki, Zofia Grzebisz-Nowicka a Kazimierz Surma.

ZBIGNIEW RUTA

Zasadanie PVNH (PKWN) v Lublinie v r. 1944. Zľava: Zygmunt Berling, Andrzej Witos, Edward Osóbka-Morawski, Bolesław Bierut a Wincenty Rzymowski.

Pozemková reforma — odovzdávanie právnych dokumentov o pridelení pôdy roľníkom v okrese Łask.

Prví osadníci cestujú na západné územia.

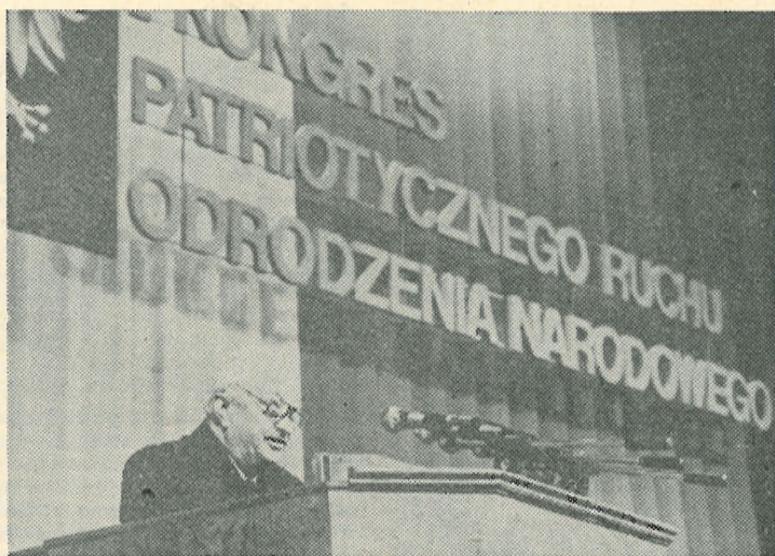
Prvá povojnová pomoc zničenému Poľsku — výkladka sovietskeho obilia.

Snímky: CAF a archív

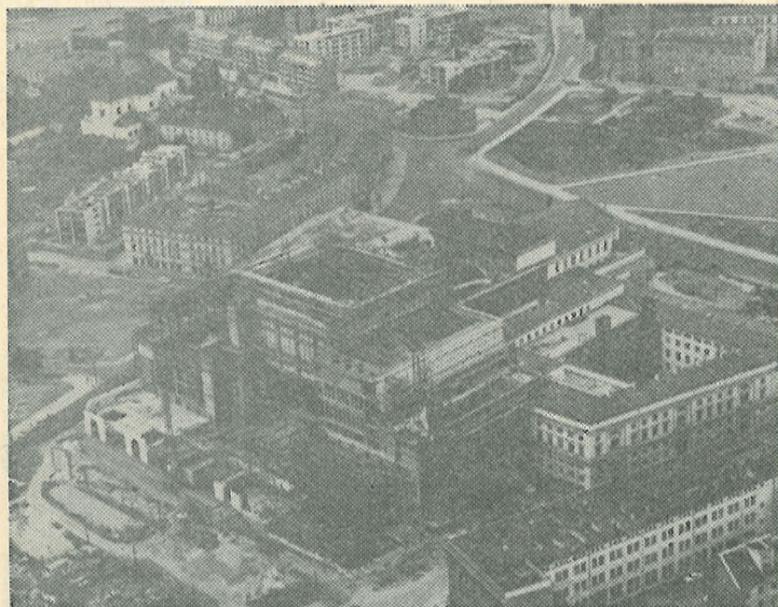

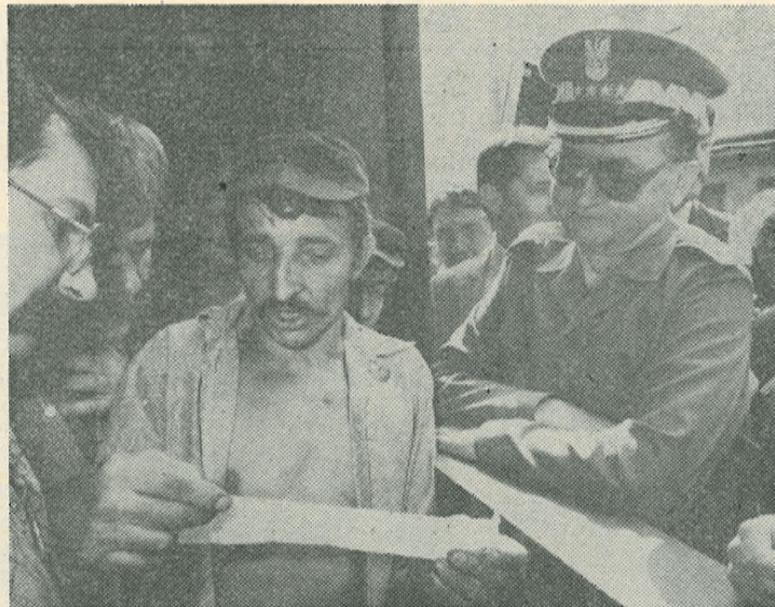
Dejiny 40 rokov PLR nás naučili, že skutočných priateľov máme v krajinách socialistického spoločenstva. Na snímke: zasadanie vedúcich predstaviteľov socialistických krajín v Moskve v roku 1983.

Ján Dobraczyński počas prejavu na I. kongrese Vlasteneckého hnutia národnej obrody.

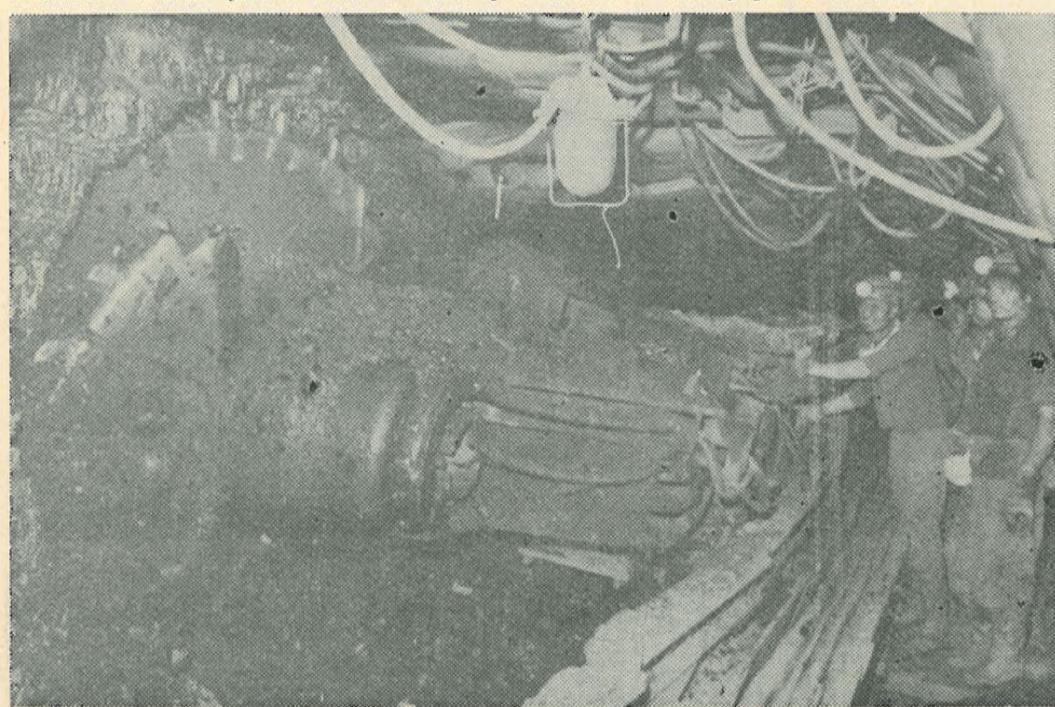

Po vojnových zničeniach rekonštruovali mnoho historických pamiatok a pamätníkov poľskej kultúry. Na snímke: rekonštrukcia Veľkého divadla vo Varšave, ktoré v r. 1965 opäť zahájilo činnosť.

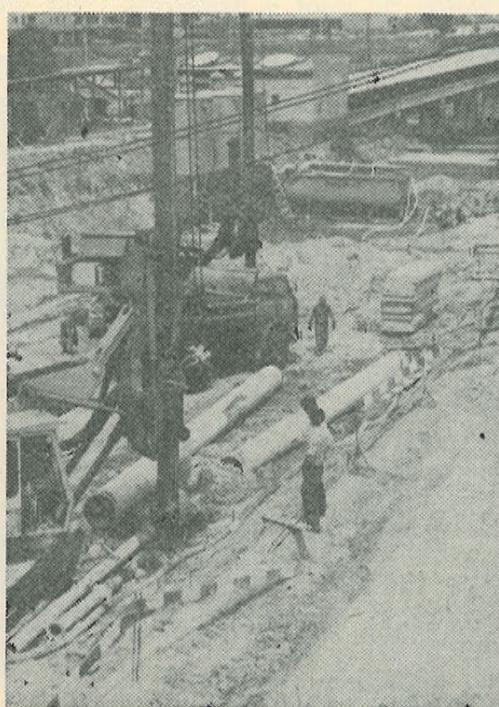

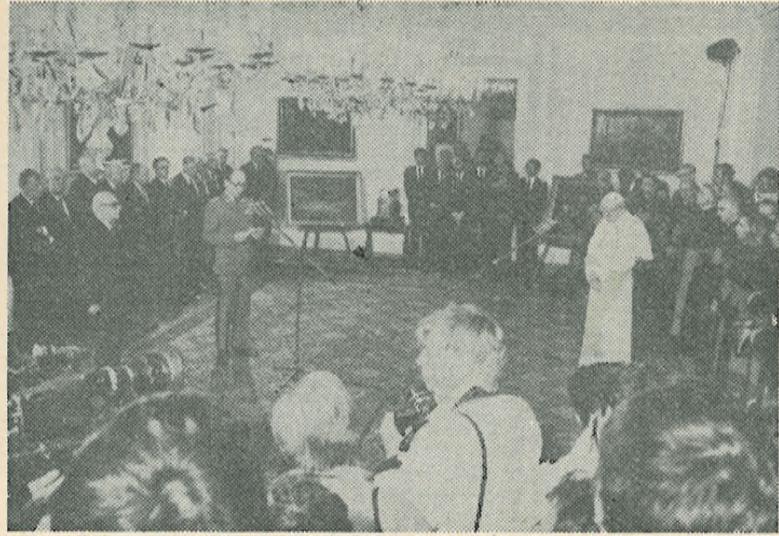
Wojciech Jaruzelski počas stretnutia s hutníkmi huty Baildon v Katowiciach v roku 1983.

Našim národným bohatstvom je uhlíe. Po vojne vznikli nové bane, dnes sa buduje Lublinská uhoľná panva. Robí sa veľa pre uťaženie ľahkej práce baníkov.

Varšava je prvým mestom v Poľsku, ktoré bude mať metro. Buduje sa s pomocou odborníkov zo ZSSR.

Rok 1983 — druhá návštěva Jána Pavla II. vo vlasti — stretnutie v Belvederi s predstaviteľmi najvyšších orgánov PLR.

Poliak Miroslaw Hermaszewski a sovietsky kozmonaut Piotr Klimuk boli v roku 1978 spolu v kozme. Je to výsledok priateľskej spolupráce medzi socialistickými krajinami.

V okolo 500 rôznych ústavoch sociálnej starostlivosti je viac ako 36 000 osôb vyše 60-ročných. Ale máme ešte ďaleko k uspokojeniu všetkých požiadaviek.

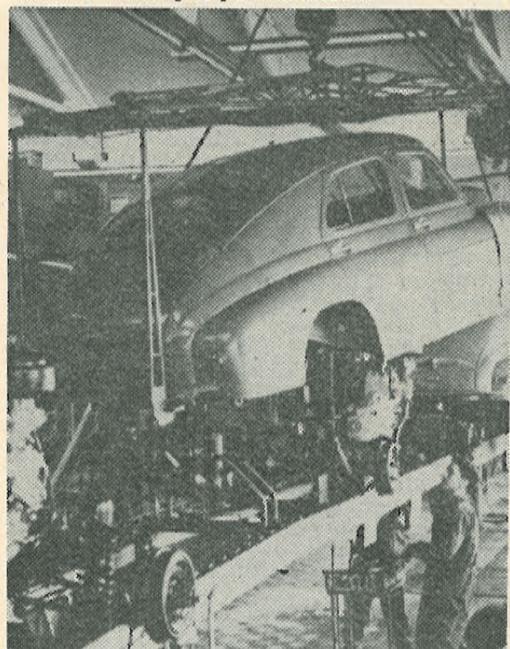
Pekné Poľky — Alicja Bobrowska — Miss Polonia z r. 1957 a Lidia Wasiakova — rok 1983.

Každý rok rekreáciu pre pracujúcich využíva veľa osôb. Veľkú pomoc poskytujú závody.

Snímky: CAF

Od našej motorizácie sa očakáva stále viac. Avšak tento priemysel robí čo je možné v dnešných podmienkach.

Zbigniew Cybulski svojim významným hereckým výkonom sa natrvalo zapísal v polskej kultúre.

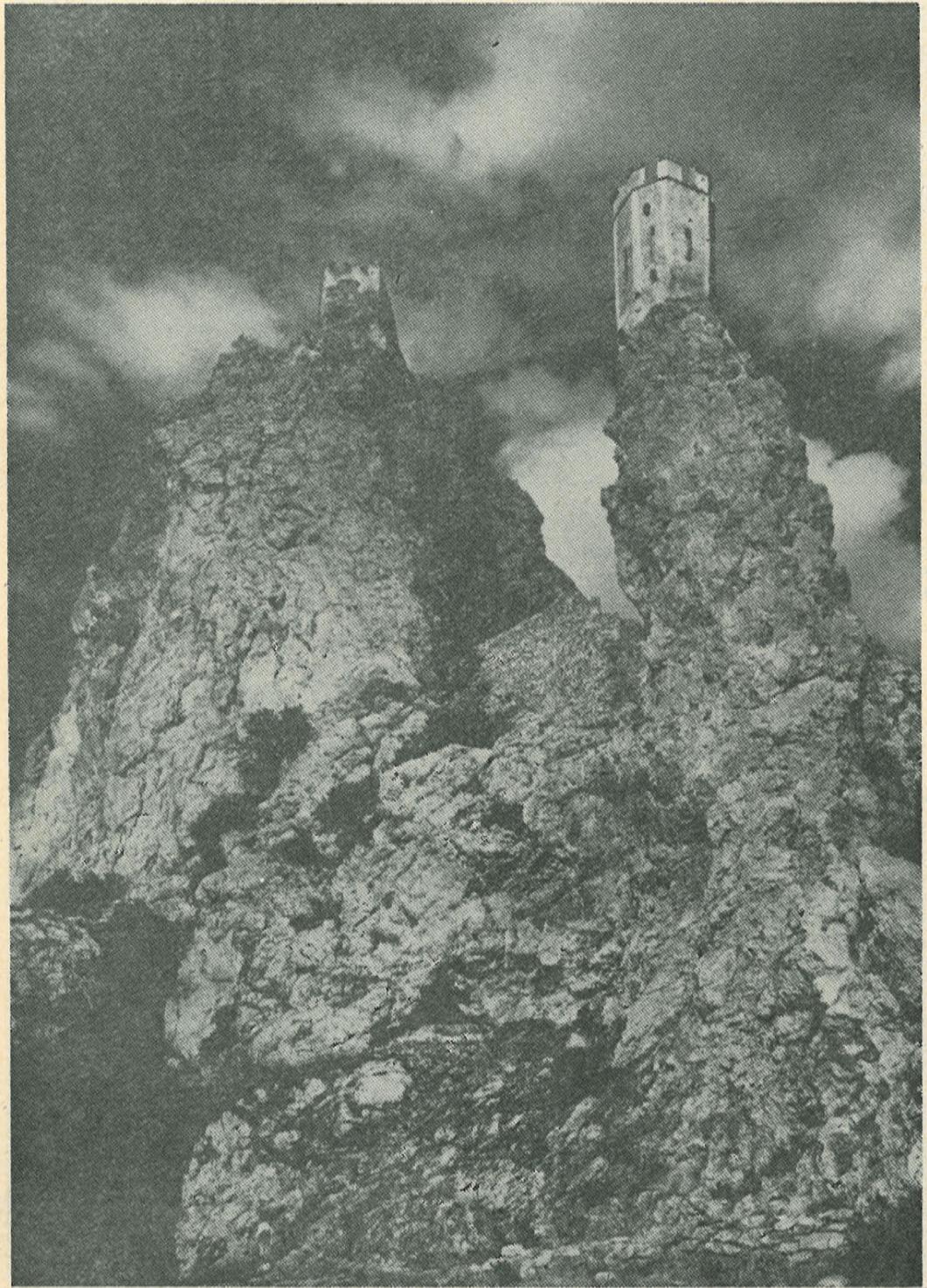

4. ZASTÁVKA

JIŘÍ F. PILOUS

ZÁPADOSLOVENSKÝ KRAJ

Devínsky hrad.

Rozlohou 14 491 km² je táto oblasť druhou najmenšou na Slovensku (zo štyroch krajov vrátane hlavného mesta SSR Bratislavu), v rámci ČSSR je naopak medzi najväčšími: zaujíma štvrté miesto.

Počet obyvateľstva má tento kraj v Slovenskej socialistickej republike naopak najväčší, v Československu je na druhom mieste (po Juhomoravskom kraji). Celkom tu žije 1 683 562 obyvateľov; popri Slovácoch tu žijú aj občania maďarskej národnosti.

Administratívnym strediskom je BRATISLAVA, ktorá zároveň plní funkciu hlavného mesta SSR; v roku 1980 žilo v Bratislave 357 574 obyvateľov.

Organizačne je kraj rozdelený na 11 menších správnych jednotiek — okresov — čo je najmenší počet na Slovensku (okrem Bratislavu). Patria sem: Bratislava — viaciek, Dunajská Streda, Galanta, Komárno, Levice, Nitra, Nové Zámky, Senica, Topoľčany, Trenčín a Trnava. Z nich najmenšiu rozlohu má Galanta — 982 km² a najväčšiu Senica — 1 691 km²; najviac obyvateľov žije v okrese Trnava — 227 919 — najmenej v okrese Dunajská Streda, iba 104 166 obyvateľov.

Priemerná hustota na 1 km² je 116 obyvateľov; najlepšie je na tom Trnava so 116 a najhoršie Levice s 79 obyvateľmi na 1 km².

TROCHA ZEMEPISU A EKONOMIKY

Na území Západoslovenského kraja prevažujú nižiny, predovšetkým Podunajská a Záhoršská; rozkladajú sa v údoli Dunaja a Váhu. Z horstiev sem zasahujú zo západu a severu Malé a Biele Karpaty, Považský Inovec, Strážovská hornatina, Tribeč a čiastočne aj Štiavnické pohorie; na juhu dominujú rieky Dunaj a jeho prítoky Morava, Váh, Nitra, Hron a Ipeľ.

Ekonomicky patrí západné Slovensko medzi vysoko rozvinuté polnohospodárske oblasti; napríklad Žitný ostrov, centrum Podunajskej nižiny, patri svojím charakterom medzi najrúdronejšie územia Československa. Vynikajúcu úroveň má obilinárstvo, repárstvo, zeleninárstvo, vinárstvo a ovocinárstvo, živočíšna produkcia kladie veľký dôraz na chov prasiat a hydinárstvo.

V posledných rokoch zmohutnela aj prímyselná základňa kraja. Využívajú sa ložiská ropy, zemného plynu, pyritu a stavebných materiálov, ovšem hlavnú úlohu zohráva výrobná sféra, v ktorej prevláda strojárvstvo a elektrotechnika. Z ďalších odvetví vymenujme aspoň potravinárstvo, farmakológiiu, spracovanie dreva, keramiku, stavebné materiály a chemický odevný a kožiarsky priemysel. Celé územie pretína aj tranzitný plynovod, v Jaslovských Bohuniciach praca je aj jedna z prvých atómových elektrární v Československu.

Medzi najväčšie priemyselné strediská Západoslovenského kraja patri Trnava, Trenčín, Nitra, Komárno, Partizánske, Bánovce nad Bebravou a Topoľčany.

MALÝ POHĽAD DO DEJÍN

Je toho dosť, čo treba spomenúť z bohatých dejín západného Slovenska. Pretože vďaka polohe a charakteru krajiny prešla táto oblasť búrlivý, niekedy až protikladný vývoj. Presvedčajú nás o tom mnohé písomné doklady a hmotné pamiatky.

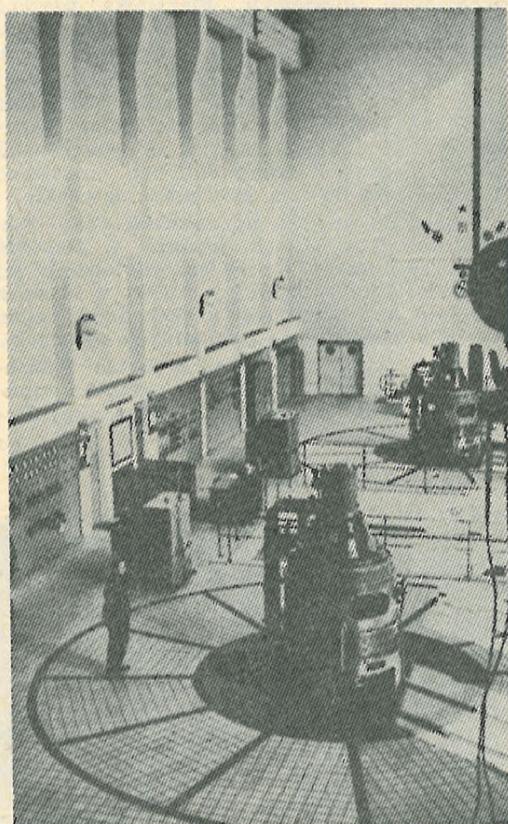
Zoberme napríklad Trenčín. Na skale nad mestom je vytiesaný nápis z roku 179 náslovo letopočtu o víťazstve starovéckych Rimanov v boji s Markománmi; a na tom istom mieste stojí hrad z 11. storocia, od ktorého Matúš Čák Trenčiansky riadil v 14. storočí osudy tejto časti zeme, dokonca aj proti záujmom uhorského panovníka. Alebo Nitra, kde v 9. storočí bolo stredisko rozsiahleho kniežatstva, ktorého zakladateľ Pribina dlho a úspešne vzdroval svojim silnejším susedom, v Českomoravským kniežatstvom; nakoniec v boji podľahol a jeho dŕžavy sa na istý čas stali súčasťou Veľkej Moravy. Napokon, nebolo to prvýkrát. Západné Slovensko často striedalo majiteľov. Uhorskí králi, Zeme českej koruny, habsburská monarchia, sedmohradské kniežatá... Krajinu pustošili vpády Hunov,

Trenčiansky hrad.

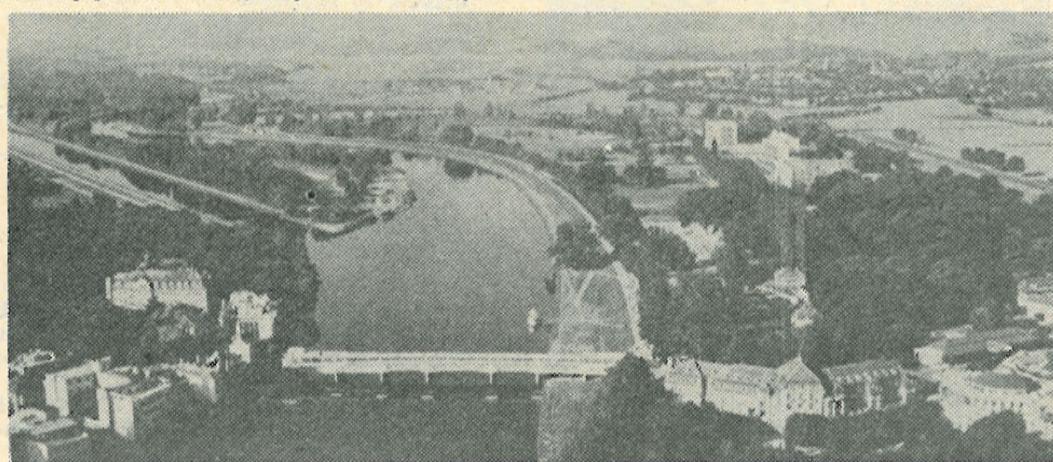
Bratislava, fontána (1572) a radničná veža.

Atómová elektráreň A1 v Jaslovských Bohuniciach.

Letecký pohľad na kúpeľný areál Piešťany.

Snímky: archív

Avarov a Tatarov, výpravy českých kráľov proti Uhorsku, turecké vpády v 17. a 18. storočí, mocenské spory sedmohradských kniežat s rakúskymi Habsburgami...

Jednoducho, západné Slovensko sa v minulosti stalo rozhraním rôznorodých záujmov a mocenských sporov. A veľmi často aj útočištom pre tých, ktorí z politických a náboženských dôvodov prchali z okolitých území. V 16. a 17. storočí sa sem napríklad uchýlili príslušníci náboženskej sekty Habanov; pamiatky na nich sa dodnes zachovali v podobe svetoznámej keramiky z Modrej na moravskoslovenských hraniciach. Z po-bielohorského obdobia tu zasa zostali evanjelickí a českokobratrski emigranti, ktorí utekali z Čiech a Moravy pred pomstou cisára Ferdinanda II. po roku 1620.

Novšie dejiny sú zasa spojené s prebúdzajúcim sa vedomím slovenského národa, s formovaním slovenského spisovného jazyka a s myšlienkami slovanskej vzájomnosti. Na prelome 18. a 19. storočia na západnom Slovensku pôsobil napríklad Anton Bernolák, zakladateľ „Spoločnosti pro pěstování slovenské řeči“ a Juraj Fándly, ktorý v Trnave založil „Slovenské učené tovaryšstvo.“ Svojím vplyvom sem čiastočne zasahovali aj neskôr slovenskí buditelia Eudovit Stúr, Jozef Hurban a Samo Chalupka.

UMELECKÉ PAMIATKY

O jednej z nich, Trenčianskom hrade, sme sa už zmienili. Podobný charakter má aj hrad Nitra, ktorý je už po renovácii a čiastočne prístupný verejnosti. Pre Slovákov je ovšem symbolom predovšetkým Devín. Prečo? Už v neclite tu bolo praveké sídlisko, neskôr keltské a rímske vojenské centrum a od 13. storočia hrad, z ktorého dnes zostala iba zrúcanina; v období slovenského národného obrodenia bolo však toto miesto, nachádzajúce sa len niekoľko kilometrov od Bratislavu, cieľom národných manifestácií — takzvaných Slovanských dní. V súčasnosti je Devín slovenskou národnou pamiatkou. Tak isto národnou pamiatkou je aj ďalší hrad pri Bratislave — Červený Kameň, vybudovaný začiatkom 16. storočia pre rodinu bankárov z Augsburga; jeho základný dispozičný plán sa pripisuje Albrechtovi Dürerovi a dnes je tam umiestnená zbierka zbraní a truhlic. A ďalšie umelecké pamiatky? Skalica sa môže pochváliť románskou rotundou z 12. storočia. Topoľčianky nádherným palácom zo začiatku 16. storočia, v niekdajšom stredisku slovenskej stredovekej vzedlanosti v Trnave je zasa starý biskupský seminár a univerzitný kostol...

Pamiatok má západné Slovensko skutočne veľa a všetky sú vo vzornom poriadku. Evidencia si tu totiž väžia kultúrný a historický odkaz minulosti.

PREMENY ZÁPADOSLOVENSKÉHO KRAJA

Kedysi to bola zanedbaná oblasť, kde sa darilo len poľnohospodárstvu. Priemyslu tu skoro nebolo, kultúrne a spoločenské zájazdie minimálne. A dnes? Každý rok vystavajú nové továrne, školy, nemocnice, obchody, kultúrne domy, športové areály, stovky kilometrov nových ciest a diaľnic byty a rodinné domčeky... Ale to všetko je samozrejme pre ľudí, ktorí tu žijú a pracujú. Je to predsa hlavné ich práca. Ich zásluha.

Chodíme na južné Slovensko, do malej dedinky nedaleko Levíc, už od mladosti. Skoro 35 rokov. Môžem teda objektívne porovnať. A vnímať tú grandióznu premenu. Zakaždým, keď prídem, ľažko to tam poznávam. Tak rýchlo dedinka mení svoj charakter.

Podobnú situáciu som naposledy zažil aj inde; koncom šesdesiatych rokov — asi 20 kilometrov za Komárom. Bol som tam v roku 1966, rok po katastrofálnych záplavach Dunaja. O niekoľko rokov neskôršie počas, späťoznanej česty z Maďarska, som sa nestáčil diviť. Všetko svietilo novotou. Domy, ulice, cesty...

Áno. Taký je dnes Západoslovenský kraj. Z minulosti ostali už len tie pamiatky...

V bielom plášti a bielych galošiach chodil okolo klietok, kŕmil morčenca, sypal králikom presne odvážené dávky ovsených vločiek, mal na starosti biele myši, potkany, opice, psy a mačky... Na zvieratách skúšali nové lieky, to Vojtaška dráždilo, nevidel rád, keď zviera potom ležalo na mramorovej doske, asistenti brali do pinziet maličkú pečeň a skúmali ju pod mikroskopom. Vraj v záujme vedy.

Nie, nemal tú prácu rád. Napokon sa s ňou zmieril, ale protivili sa mu jej konce. V ústave umierali zvieratá takmer denne, na to umieranie si nevedel zvyknúť ani za štyri roky, čo tu pracoval.

A to všetko ona, pomysiel si nahnevane, to všetko musím znášať kvôli nej. Vzápäť ho prepadla únava a smäď. Bolo dusno a on sa potí.

Vracal sa domov, ale sa neponáhľal. Dobré by padlo pivo, iba jedno... Lenže pivo mu doktori zakázali, nesmel ani kávu, iba ak tú bez kofeinu. Človek iba nesmie a na druhej strane zasa musí. Nič medzi tým.

V parku si sadol pod košatú lipu. Rozmyšľal o sebe. Mal štyria desať, penziu, mohol by zostať doma, napokon roboty by bolo, najvyšší čas dať do poriadku parcielu. Kedysi sa tešil, že dokončí skalku, postavi napájadlo, kompost ohradi múrikom, vysadí jahody, egreš a ríbezle, natrie plot a námesto provízornej búdy vybuduje poriadnu chatu, zrub, aby sa v ňom dalo prespať...

Ale ona nie, žili spolu tridsaťosem rokov a on ju už dokonale poznal. Celý život ho do niečoho hnala. A bola a je na peniaze, pomysiel si zlostne.

Koľko máme na knižke? Možno tridsať, možno štyridsať tisíc. A to raz s nimi? Načo nám budú?

Ked prekročím prah, čo budem do nekonene počúvať? Prezuj sa, mal by si sa vykúpať, nezabudni si zajtra vziať čistú košeľu, mohol by si mi s niečim pomôcť, len sediť a zízať na televíziu...

Vojtašek vstúpil do krémky. Zostal stát pri pulte, že si objedná veľkú súdu s kusiskom ľadu. Znepokojene pozeral na hodiny, ktoré viseli nad regálom. Len aby neprišiel neskoro domov. Bolo by reči...

Vstúpil do neho srd, nuž objednal si pivo. Fúkol do peny, ako to obyčajne robieval, a predsa len trochu zaváhal. Keby ho tak videl doktor alebo manželka! Ale čo, povedal si, na niečo musí človek zomrieť. Bol som tu dosť dlho, už som štyri roky na penzii, nebola by to vlastne najhoršia smrť, keby som zomrel s pollitrom v ruke.

Vtedy ktoosi vbehol do hostinca a trhánym, rozčuleným hlasom oznamoval, že práve teraz, len tu kúsok od hostinca električka prešla nejakú starú ženu. Vojtašek mykol plecami. Maškrne si upíjal z príse nezakázaného piva. Ked dopil, položil peniaze na vlnký pult a osviežený vyšiel z pohostinstva do toho dusna.

Chumel zvedavcov obstúpil električku. Vojtašek ich širokým oblúkom obchádzal.

Pomaly sa vliekol domov. Môže sa vobec človek na dačo tešiť, keď má šesťdesaťtyri? Iba ak na rozšítanú detektívku... A zajtra pôjdeme na chovnú stanicu pre novú várku morčenca a králikov. To aby bol človek v ústave o dobrú hodinu skôr. Nesmiem zabudnúť natiahnuť budíšek.

Doma ho nečakala. Dobre. Prijal to s pocitom nádhernej útavy. V pokoji si vyčistil zuby, pastou nešetril, mala veľmi citlivý nos a iste by poznala, že pil pivo... Večera bola v rúre, kúsok kurčafa a trochu zemákov. Diéta. Vybral kastrólik, jedla nepreležil na tanier, ziedol ho tak.

Potom si natiahol tričko a tepláky, nech má človek pohodlie aspoň doma. Ledabolo prečítal titulky v novinách, potom prelistoval televízny program, ale pretože sa opäť hlásila bolesť v kľboch, natiahol sa na vŕťandu a hned' zaspal.

Ked sa prebulil, vonku už bolo šero. Trocha sa ochladilo, ľahšie sa dýchal. Pozrel na hodiny, prudko vyskočil, na stôl položil škatuľku s liekmi, odrátal tabletky a zapil ich nedobrou, vlažnou vodou.

VOJTAŠEK A VOJTAŠEKOVÁ

Kde je? premýšľal nepokojo. Ráno nehovorila, že niekam pôjde. O tomto čase bývala vždy doma. Rozsvietil a hľadal nejaký listok od nej. Nič. Začínať sa hnevať...

Električka prešla nejakú starú ženu, prebehlo mu myšľou, električka prešla nejakú... keď stál v pohostinstve a popíjal dobre vychladenú dvanásťku. Električka prešla... Na čele mu vystúpil pot, checel si ho utriť, lenže ruky zostali ležať bezvládne na stole.

Strop bol privysoko, dlážka prinízko. Vojtašek si udívne prezeral vlastné ruky, ako ležali nehybne a bezmocne na bielom obrusi. V náprotivných oknách sa rozsvecovali lampy, z ulice k nemu doliehali nezreteleľné hlyasy, detský krik a zavrčanie motocykla.

V poslednom čase jej opuchali nohy, mávala bolesti v kľboch, topánky si nemohla dobre zašnurovať. Co to hovoril lekár o jej krvnom tlaku? Často jej hučalo v hlave a raz, keď boli nakupovať v obchodnom dome, bezmála zamdlela na pohyblivých schodoch...

Budem sám, som sám, prebehlo Vojtašekovi hlavou. Strach z toho prázdnia ho opanoval, zovrel, ako by sa ocitol v obrovskej dla-

Kresba: Areta Fedaková

ni, ktorá sa pomaly zatvára... Ved som ju mal rád, miloval som ju, vykrikol vo Vojtašekovi cudzí hlas. Lenže to bol jeho vlastný hlas, sedel vtedy v pôrodnici a čakal, nedal sa vyhodiť, i keď vrátnik zúril.

Vojtašekovi sa vracali sily. Začal sa obliekať. Keby tu bola, prikazovala by mu, aby si vzal čistú košeľu. A on naozaj otvoril biele lízinku a vzal si čistú košeľu. Nezabudnúť doklady, peniaze, kľúče...

Rozsvietil v predsiene a zastavil sa pred zrkadlom. Tvár mal bledú, oči vlnké. Som sám, povedal si, a sám už zostanem. Musím ist za ňou, rozkazoval si a zataf zuby.

Ved som ju miloval, hovoril si v duchu, ako keby to oznamoval dakomu cudzemu. Najväčšia láska je predsa tá, ktorá sa zdá byť všedná a samozrejmá a spoľahlivá... Čo by som za to dal, keby zostala nažive.

Vtedy zaštrkotal v dverách kľúč, jeho žena vstúpila do predsiene, silonovú tašku s náklupom položila na stoličku, rozrážala svetlo a predklonila sa, aby sa mohla prezut.

Ako keby v ňom explodovala fľaša sekútu. Zasyčal:

„Kde si bola tak dlho?“

„Nechala som ti večeru v rúre,“ odpovedala zadýchčane, ale v jej hlate rozoznal pocit viny.

„Zasa si bola niekde na klebetáčoch,“ zúril.

„A ty si dnes pil pivo,“ odrazila jeho útok.

„Máš pravdu,“ povedal hrdo, „dal som si pivo.“

„Lekár ti to zakázal.“

„Kašiem na jeho zákazy.“

„Lenže ja musím okolo teba skákať,“ začala, „varíš ti čajíčky a diétu a behať do lekárne alebo na pohotovosť!“ A hodila papuču, až to zadunelo.

„Že som sa ja ženíl,“ zaskučal a zalamil rukami. Potom sa, napodobňujúc dramatických umelcov, chytal za hlavu a znova fašavo zaúpel. „Mám ja to s tebou život, veru mám.“

„Ty máš čistú košeľu?“

„No a?“

„Niekam sa chystaš?“

„Kam by som šiel, ved je večer?“

Dlho bolo ticho. Vojtašeková uložila balíček s mäsom do chladničky, ostatok zaniesla do komôrky: vrecúška s mûkou, fľašku oleja a cukor.

„Ale mohli by sme,“ začal Vojtašek nesmelo.

„Čo by sme mohli?“

„Dakam si zájsť.“

„A kam?“ spýtala sa nechápavo.

„Hoci do vinárne.“

Stuhla a zavrtela hlavou. Ale Vojtašek k nej priskočil a objal ju. Stisol ju takmer surovo, takže slabučko vykrikla a pokúšala sa dostať z objatia.

Ničomu nerozumie, uvažoval, ale to nie nerobí. Cítil obrovský pocit útavy. Zaplavilo ho šťastie.

Nádej pre túto zem

Ešte je tu nádej pre ľudstvo a zemeguľu!
Nebojte sa, pozemšťania, deti tejto Zeme!
Lebo zmúdrieme, buď hlúpi zahynieme.

Nebojte sa, pozemšťania, deti tejto Zeme!
Na vystretú ruku nesadne vám bombardér,
ponúkaná ruka čaká holubicu, večný mier.

Na vystretú ruku nesadne vám bombardér,
pod znamením holubice dá sa iba zvíťazit,
dúhy nádejí nám veštia večne v mieri žiť.

Pod znamením holubice dá sa iba zvíťazit,
celý svet sa iba mierom proti ohňu vojen zachráni,
ľud zač mier si obráni proti zbraniam zbraňami!

Celý svet sa iba mierom proti ohňu vojen zachráni,
nech v ňom skvitá milovaná vlast a naša rodna zem.
O dúhe i o nádeji spievam, holubicu zbožňujem.

(Báseň Nádej pre zemeguľu zo zbierky
Metamorfózy metafor)

RUDOLF FABRY

V létě

Červenobílý slunečník
Sedáme pod ním v háji
Slunce hrá v listí kulečník
Na stromech ptáci karty hrají

Kuželky padnou do jedné
Král ztratí hlavu Ptáci prchnou z lesa
a na tvém klíně zůstane
krev srdcového esa.

VÍTEZSLAV NEZVAL

SLOVNÍK ŽIVOTA (II3)

Slovenčina pozná rôzne dvojice synonymických slov: kameň — skala, tučný — tlstý, rezať — píliť, tóna — tieň, starý otec — dedo, svadba — veselie, iba — len a rad iných slov.

Do spisovnej slovenčiny sa dostávali často také dve rovnoznačné slová (tautonymá), z ktorých každé bolo rozšírené približne v polovici Slovenska. Napríklad slovo hladný sa vyskytuje v západnej polovici Slovenska, kým výraz lačný je priznačný pre východnú polovicu. Aj slová vrstovník a rovesník utvárajú na Slovensku dva výrazné areály. Z významového hľadiska však medzi slovami rovesník a vrstovník nict rozdielu, a preto ich pokladame za synonymné slová, známe v jednom význame aj v spisovnej slovenčine.

Dvojica slov oblok — okno nás takto privádzajú k osvetleniu jednej z príčin existence synoným v spisovnej slovenčine. Do spisovnej slovenčiny prenikli z nárečí.

POLSKY

kwitować
kwiz
kwoka
kwokać
kwota
labilny
labilność
labirynt
laborant
laboratorium
lać

SLOVENSKY

potvrzovať
kvíz
kvočka
kvokať
suma
labilný
labilita
labyrint
laborant
laboratórium
liať

ČESKY

potvrzovat
kvíz
kvočna
kvokat
částka
labilní
labilita
labyrint
laborant
laborator
lit

lač się
lada
ladaco
ladajaki
ladacznicza
lafiryna

laik
laicki
laikier
lakiernia
lakiernik
lakoniczny
lakować
lala

lalka
teatr lalek
lalkowaty
laluš
lamaizm
lament
lamentować
lamować
lampa
lampa elektryczna
lampa naftowa
lampa kwarcowa
lampa biurkowa

liať sa; bit sa
pult
lajdák
hocáký
nevienstka
fiflena; neviestka

laik
laický
lak
lakierařstvo
natierač
lakonický
pečatiť (lakom)
bábka

bábika
bábkové divadlo
podobný bábike
fičür
lamaizmus
nárek
nariekať
lemovat
lámpa
elektrická lampa
petrolejová lampa
horské slnko
stolná lampa

lít se; bit se
pult
lajdák
jakýkoliv
nevěstka
fiflena;
nevěstka

laik
laický
lak
lakýrnictví
lákýrnik
lakonický
pečetit
loutka
panenka
loutkové
divadlo
podobný loutce
hejsek
lamaismus
nátek
naříkat
lemovat
lámpa
elektrická lampa
petrolejová lampa
horské slnce
stolní lampa

Politika strany a vlády počnúc od IX. miemoriadného zjazdu PZRS, čo potvrdila aj nedávna celoštátne konferencie delegátov PZRS, otvorila zelené svetlo pre poľnohospodárstvo. V čom sa to prejavilo v nižnolapšanskej gmine?

— Predovšetkým v lepšom zásobení vidieka prostredkami pre poľnohospodársku výrobu. Prvá vec hnojivá. V rokoch 1981—82 ich spotreba u nás dosahovala 50—70 kg na hetkár; tento rok sme už plne zabezpečili požiadavky roľníkov tak keď ide o množstvo, ako aj sortiment. Máme taktiež dostatočné

akými otázkami ste sa na nich najčastejšie stretávali?

— Stredobodom záujmu boli predovšetkým hospodárske úlohy. Tým žije dnešný vidiek. Občania boli spravidla spokojní s volebným programom našej gminy, ktorý zahrňoval skoro všetky najdôležitejšie problémy u nás. Preto ani postulátov nebolo príliš veľa. Voľiči vyzdvihovali hlavne investičné otázky. Pozoruhodné je to, že ľudia dobre chápú všeobecne ľahkú situáciu v štáte, preto boli skôr za programom skromnejším, ale reálnym. Kvôli príkladu spomeniem, že napr. Nedečania poukazovali na nutnosť opravy

nolapšanská sa dostala do vojvodského plánu a tak na budúci rok začneme jej výstavbu. Keď ide o školu v Kacvíne, aktuálne sa pracuje na jej dokumentácii. Potom sa snáď pustíme i do nej. Tento rok by sme však chceli dokončiť výstavbu zdravotného strediska v Nižných Lapšoch, pochopiteľne, ak sa nám podarí nájsť vykonávateľa. Ešte poznamenám, že plánujeme v ďalšej budúcnosti aj výstavbu zdravotného strediska vo Fridmane, pre ktoré sa teraz pripravuje dokumentáciu.

Na Spiši, ako je známe, prevláda chovateľstvo. Ako v tomto kontexte výzera realizácia dodávok na trh, najmä keď ide o živočišnú produkciu?

— Podobne ako v celej krajine, aj u nás v posledných rokoch klesol stav dobytka a zvlášť ošípaných. Malo to rôzne príčiny, v tom o.i. konkurenčnosť iných smerov produkcie, nedostatok krmív a krmovinových koncentrátorov, voľakedajšie výkupné ceny atď. Spejeme k tomu, aby sme dosiahli pôvodný stav, aj keď z pochopiteľných príčin vzrast je dosť pomalý. Zato stúpa u nás výrazne chov oviec a tento smer budeme podporovať.

So znížením stavu najmä ošípaných klesli, žiaľ, aj dodávky na trh, ktoré naša gmina splnila na niečo vyše 90%. Tento rok, ako sa zdá, celkový plán dodávok asi splníme; počítame najmä so zvýšenými dodávkami dobytka. Naproti tomu celkom dobre výzerajú dodávky mlieka. Vlaňajší plán sme výrazne prekročili a myslím, že aj tohoročný, hoci zvýšený, taktiež splníme.

Obyvatelia niektorých obcí ako Nedeca či Kacvín sa sťažujú na nedostatočné autobusové spojenie z Nowym Targom, ale nielen...

— Ide prakticky o dva dni-pondelky a trhové štvrtky, kedy ranné autobusy sú preplnené. Samozrejme, vyvijame úsilie, aby sa tento stav zlepšil, rokujeme o dodatočnom autobuse Nowy Targ — Kacvín. Žiaľ, všetci vieme, ako výzerá automobilová doprava v celom Poľsku a preto jej zlepšenie nezávisí od nás. Jedno môžem povedať, že od momentu zavedenia nového cestovného poriadku začne premávať aj dodatočný autobus do Nowego Sącza, čoho sa naši obyvatelia taktiež dožadovali.

Dakujem za rozhovor.

Zhováral sa: JÁN SPERNOGA

SKROMNEJŠIE ale REÁLNE

ROZHовор S NÁČELNÍKOM GMINNÉHO ÚRADU V NIŽNÝCH LAPŠOCH TADEUSZOM MAUREROM

množstvo prostriedkov na ochranu rastlín, uhlia, nechýbal osivový materiál. Vďaka novozaloženému družstvu Roľnícka svojpomoc v Nižných Lapšoch výrazne sa zlepšilo v našej gmine zásobovanie ľahkým poľnohospodárskym náradím ako obracače, zhŕňače sena a pod. Horšie je s ľahkým náradím a strojmi, ale aj tak dosťavame pravidelné napr. 3—4 traktory na štvrt roka, čo je v našej neveľkej gmine badateľnou položkou. Výrazné zlepšenie nastalo taktiež v oblasti zabezpečenia pre viediecke obyvateľstvo produktov na lístky, najmä mäsa, ako aj zásobenie takými výrobkami ako čistiace prostriedky, detské odevy, obuv a pod. Spomenuli som tu, samozrejme, len niekoľko prvých efektov novej poľnohospodárskej politiky. A keďže má ona dlhodobý charakter, myslím, že tých kladných výsledkov bude čoraz viac, výsledkov prospievajúcich rozvoju poľnohospodárstva a vôbec roľníkom.

Zúčastňovali ste sa v rámci predvolebnej kampane viacerých schôdzí v obciach. S

poľných ciest, zase v Nižných Lapšoch a Kacvíne na výstavbu školy atď.

Stavebnictvo je achillovou päťou našej súčasnosti. Ako si v tejto oblasti počína nižnolapšanská gmina?

— Je to naozaj problém a naše možnosti sú tu veľmi obmedzené. Samozrejme, to neznamená, že sa u nás nič nerobí. Vedľ v posledných rokoch vzniklo hospodárskym systémom hodne objektov, ako trebars kultúrny dom v Nedeci alebo nedávno odovzdaná do prevádzky hasičská remíza v Tribši, v ktorej MS KSČaS bude mať svoju klubovňu. Značne sa u nás zlepšili cesty — ich oprava v posledných dvoch rokoch stala vyše 51 mil zl. Tento rok sme už odovzdali 3 km úseku vo Fridmane. Budujeme veľký obchod v Kacvíne, ktorý by mal byť hotový v hrubom stave tento rok. Budeme pokračovať vo výstavbe ľahkej cesty v Lapšanke a cesty cez Nižné Lapše. Naliehava je však výstavba škôl v Nižných Lapšoch a Kacvíne. Niž-

ĽUDIA • ROKY • UDALOSTI

1.VIII.1944 o 17.00 hod. sa vo Varšave začalo povstanie, ktoré bolo vlasteneckým ozbrojeným bojem hlavného mesta Poľska proti nemeckým okupantom. Po obrannom boji v septembri 1939, to bola druhá kapitola hrdinského, ale i tragickejho osudu Varšavy za druhej svetovej vojny. Tretiu bolo zničenie mesta nacistami po potlačení povstania 2. októbra 1944. Záverečná kapitolu jej vojnových dejín zapisal 17.január 1945 — Deň oslobodenia Varšavy 1. armádou poľského vojska a Sovietskou armádou.

Povstanie vypuklo na rozkaz Hlavného veliteľstva Krajinskej armády (AK) a za súhlasu poľskej emigračnej vlády v Londýne, bez zaistenia pomoci Sovietskej armády, bez ktorej nemalo vyhliadky na úspech.

V nerovnom povstaleckom boji zahynulo vyše 200 000 ľudí, v tom ok. 18 000 povstalcov a ok. 25 000 bolo ranených. Padlo tiež vyše 3700 vojakov 1. armády Poľského vojska, ktorí šli na pomoc bojovníkom povstania na úseku Czerniakova, stredného Powiśla a Żoliborza. (Obšírne materiály o povstani a o účasti v ňom čiary Slovákov uverejníme v budúcom čísle).

1.VIII.1975 v Helsinkách skončila druhá časť Konferencie o bezpečnosti a spolupráci v Európe; vedúci predstaviteľia 33 európ-

ských krajín, ako aj USA a Kanady podpísali záverečný akt KBSE, tzv. Veľkú Chartu mieru.

4.VIII.1944. Zahynul Kamil Baczyński, básnik, vojak AK, účastník varšavského povstania. (nar. 22.I.1921 vo Varšave).

4.VIII.1863. V Turčianskom sv. Martine sa konalo prvé zakladajúce zhromaždenie Matice slovenskej.

5.VIII.1772. Po úpadku Barskej konfederácie (1768—1772) nastala prvá deľba Poľska medzi tri susedné štáty.

5.VIII.1864. Na úbočí Varšavskej citadely zahynul Romuald Traugutt, posledný diktátor januárového povstania v r. 1863; zatknutý 11.IV.1864 a odsúdený cárskym súdom na smrť. (nar. 16.I.1829 v Szostakove pri Wysockom Mazowieckom).

6. a 9.VIII.1945. V týchto dňoch na dve japonské mestá: Hirošimu a Nagasaki padli prvýkrát použité atómove bomby, pre Poľsko najnebezpečnejšia zbraň masového ničenia. V celých povojuvých dejinách zastavenie vražedných jadrových zbrojení a boj za mier sa stali nadriadeným cieľom ľudstva, všetkých pokrokových sil na svete.

9.—16.VIII.1944. Začali boje jednotiek 1. armády PV na warecko-magnuszewskom predmostí; došlo k veľkej bitke 1.pancierovej

brigády Hrdinov Westerplatte pri Studziankach, ktorá zničila časť súčasť hitlerovskej obrannej divízie SS.

10.VIII.1944. Z vozna-vysielačky Pszczółka v Lubline vysielali prvú rozhlasovú reláciu v oslobodenom Poľsku.

15.VIII.1945. Bezpodmienečná kapitulácia Japonska. Akt kapitulácie podpísali 2.IX.1945 na vojenskej lodi Missouri; znamenal koniec druhej svetovej vojny.

16.VIII.1919. Vypuklo prvé sleszské povstanie, ktorého cieľom bol návrat Silesia k Poľsku.

17.VIII.1629. V Olesku sa narodil Jan III. Sobieski, poľný hajtman, veľký korunný maršal, od r. 1674 poľský kráľ, víťaz spod Chocimi a Viedne (um. 17.VI. 1696 vo Wilanove).

20.VIII.1874. Uhorská vláda zatvorila v Revúcej prvé slovenské gymnázium.

22.VIII.1584. V Lubline umrel Jan Kochanowski, humanista, najvýznamnejší poľský básnik epochy Osvícenia, tvorca poľského básnického jazyka, autor slávnych Frašiek a Žalospevov, ako aj politických, didaktických a reflexných piesní, ako aj prvej poľskej drámy Odmetnutie gréckych poslancov. (nar. v 1530 v Sycyne — Radomsku).

23.VIII.1944. 1. pluk stíhacieho letectva Varšava, sformovaný v ZSRR, vybojoval prvý

SPOMIENKY NA BÁSNIKA

V bratislavskom urnovom háji obklopenom šumiacimi lesmi Malých Karpát, medzi stovkami tých, ktorí dokončili životnú púť, leží nenápadná kamenná doska s nápisom Pavol Horov 1914—1975. Toto roku by sa bol tento významný slovenský básnik dožil sedemdesiatich rokov. S pietou spomíname na nedožité okrúhle jubileum Pavla Horova. Jeho meno ostane navždy v srdciach tých, ktorí očarilo jeho poézie prináša ozajstný umelecký zážitok.

Národný umelec Pavol Horov, vlastným menom Pavol Horovčák, sa narodil 25. mája 1914 Bánovciach nad Ondavou v okrese Michalovce. Po maturite sa rozhodol pre učiteľské povolanie. Pôsobil ako učiteľ v rodnom kraji, potom ako redaktor v košickom rozhlase. V päťdesiatych rokoch, kedy sa už prejavil ako výrazná básnická osobnosť prešiel do Bratislavu, kde pôsobil vo vydavateľstve Slovenský spisovateľ a istý čas bol tamníkom Zväzu slovenských spisovateľov.

Do literatúry vstúpil koncom tridsiatych a začiatkom štyridsiatych rokoch, v čase hrozičkých udalostí ľudských dejín. Jeho básne obsahujúce protesty proti vojne a násiliu vyšli v básnickej zbierke Zradné vody spomedzi (1941) a Nioba matka naša (1942). Od začiatku jeho umeleckej cesty najvýznamnejším inšpiračným zdrojom mu bol jeho rodny Zemplín. I v jeho ďalšej básnickej zbierke Návraty (1944) nachádzala v ňom útočište. Obete fašizmu, odmietavý postoj k ľudskému utrpeniu a túžba žiť v mieri ho inšpirovali k vydaniu básnickej zbierky Defilé (1947). Nové obdobie života po vojne ospieval v básnickej zbierke Moje poludnie (1952) a Slnce nad nami (1954). Rodny Zemplín v slobodnom ovzduší ožíva v básnickej zbierke Vysoké letné nebo (1960) a Zemplinske variačie (1964).

O výsledkoch formovania nových umeleckých poznanií svedčí jeho básnická zbierka Balada o sne (1960), ktorá je hrdinskou epopejou o obetach fašizmu vo vypálenej východoslovenskej obci Tokajík. V tomto najplodnejšom období básnickej tvorby vznikajú aj ďalšie básne, ktoré vyšli v zbierkach Baladická suita (1964) a Sla tade žena (1964). Spomienkam na cesty po Taliansku venuje básnickú zbierku Koráby z Janova

(1966). Sedemdesiate roky sú pre básnika obdobím zreľeho básnického prejavu a vlastného účtovania následkom ubúdania fyzických sil, ale napriek tomu i poznačené túžbou po krásach života. Básnickým zbierkam tohto obdobia dal Pavol Horov symbolické názvy — Ponorná rieka (1972) a Večný plameň (1974).

Pavol Horov je známy aj ako prekladateľ z poľskej literatúry (preložil básne Leopolda Staffa a Mieczysława Jastruna), z bulharskej poézie a diela N. Hikmeta.

* * *

Predstavili sme Pavla Horova ako básnika — umelca, ktorý svoje životné krédo vyslovil prostredníctvom básnickej tvorby. Pri priležitosti jeho nedožitého jubilea si s úctou naňho spomínajú i tí majstri slova, ktorí spolu s ním prežívali zápas o novú tvár slovenskej literatúry a s ktorími ho viazali putá prialstva a vzájomného uznania. Patri k nim i národný umelec Vladimír Mináč. Dovolili sme si preto požiať národného umelca Vladimíra Mináča, aby nám priblížil osobnosť básnika Pavla Horova, s ktorým sa stretával nielen na umeleckej pôde, ale aj v súkromí.

Tie najtrvanlivejšie prialstvá vznikajú z detstva alebo z čias spoločných štúdií. Vy ste sa stretli s básnikom neskôr. Pavol Horov Zemplíčan, básnik, Vy, Klenovčan, novinár, publicista a prozaik, oveľa mladší. Aké sú Vaše spomienky na prvé stretnutia s básnikom?

Od samého začiatku, od chvíle, keď prišiel do Bratislavu z Košíc, sme sa dotýkali, ako sa vraví, osudovo: vedeli sme, že je to až po hrob. Možno, že sme žili tak tesne vedľa seba aj preto, že sme boli rozliční — aspoň na prvý pohľad.

Pavol Horov vám venoval Jednu zo svojich básni, ktorá bola uverejnená v zbierke Ponorná rieka. Je to nostalgická báseň o otázkach života a smrti, ako aj vyznanie básnika hľadajúceho i v ďalšej chvíli ubúdajúcich fyzických sil útechu v poézii. Inšpirovali básnika pravdepodobne aj Vaše spoločné roz-

hovory na túto tému. Spomíname si na vznik tejto básne?

— Dakedy dávno sme mali spor o veľkú vec, o zmysel poézie. Išlo o verš, ktorý sa volal Dážď rútosťivý, bol ešte z päťdesiatych rokow. Už tu sa usiloval Horov ako jeden z prvých vratiť poézii poézii, onej činnosti, ktorá bola podozrivá a dnes je samozrejmá: výpovede o básnickom subjekte. V spore mal, pravdaže, pravdu básnik.

V časoch Korábov z Janova a Ponornej rieky sa pravda básnika zavrhovala: v konfrontácii s poslednými vecami človeka zvíťazil básnik. V tých časoch, keď sa ho každené dotýkala smrť, sme žili najdržnejšie — vtedy vznikla aj spomínaná báseň.

Každý básnik má svoje vzory i svojich nasledovníkov. Kto zo súčasných slovenských básnikov z mladšej generácie má najbližšie k poézii Pavla Horova?

— Tažko hľadať priam liniu. Štefan Stražay? Ján Buzássy? Otcovia sú známi, ale do krvného obehu sa dostávajú zložito.

Dakujem Vám za rozhovor. Pri priležitosti jubilea básnika Pavla Horova s pietou spomíname naňho všetci: rodina, prialstva umelci, verní čitatelia jeho poézie.

EUBICA BARTALSKÁ

boj v oblasti warecko-magnuszewského predmostia.

25.VIII.1749. Na ceste z Viedne do Bratislavu umrel Matej Bel, veľký slovenský historik, geograf a etnograf, autor gramatik a vlastivedných diel (nar. 24.III.1684).

26.VIII.1944. Na Slovensku sa vojenské posádky v Martine a Brezne pridali k partizánom. Na mnohých miestach vznikali národné výbory, ľud preberal obce a závody.

27.VIII.1844. V Liptovskom Mikuláši bol založený Tatrin, spolok pre slovenskú osvetu.

27.VIII.1944. Vojaci dolnokubínskej posádky sa pridali k partizánom; v Ružomberku partizáni oslobodili politických väzňov.

28.VIII.1794. Vo Frankfurte nad Mohanom sa narodil Johann Wolfgang Goethe, najvýznamnejší nemecký básnik (um. 22.III.1832 vo Weimare).

29.VIII.1918. Po víťazstve Októbrovej revolúcie Rada ľudových komisárov Sovietskeho Ruska na návrh Lenina anulovala všetky zmluvy o delbe Poľska, tým uznala nepopierateľné právo poľského národa na nezávislosť.

29.VIII.1944. Vypuklo Slovenské národné povstanie, v ktorom sa slovenský národ zo

zbraňou v ruke postavil proti okupačným hitlerovským armádam, ktoré 28.augusta vkrátili na slovenské územie a proti domácim fašistom. Svojim hrdinským povstaleckým a partizánskym bojom slovenský ľud dokázal, že sa nezmieril s mnichovským diktátom a je za obnovenie a kontinuitu Československej republiky na nových národné a sociálne spravodlivých základoch. Organizátorom boja slovenského národa bola Slovenská národná rada, utvorená v decembri r. 1943, ktorej vedúcou politickou silou po celé obdobie protifašistického odboja bola Komunistická strana Slovenska.

Centrom Slovenského národného povstania bolo stredné Slovensko s Banskou Bystricou, hlavným sídlom SNP. Tu bol vydaný rozkaz začať povstanie a vyhlásený bol politickej program povstania. Internacionálny charakter SNP zdôražňovala úťast v povstaleckých bojoch popri Slovákov a Čechoch — sovietskych partizánov, Poliakov, Maďarov, Juhoslovancov, Francúzov a príslušníkov iných národom. V Slovenskom národnom povstaniu na mnohých miestach bojovali tiež Slováci z Oravy a Spiša v Poľsku a priniesli ďalšie obete. Mnohí z nich padli, iní dnes pôsobia v radoch Kultúrnej spoločnosti Čechov a Slovákov v Poľsku.

Jednotky povstaleckej armády a partizáni dva mesiace hrdinsky vzdorovali mohutnej presile vyzbrojených nemeckých divízii a po páde povstania prešli na partizánsku vojnú, ktorá trvala až do oslobodenia Sovietskou armádou a bojujúcou po jej boku Československou armádou utvorenou v ZSSR.

31.VIII.1939. V tento deň, posledný deň miera, Hitler vydal nemeckej armáde neodvolateľný rozkaz útoku na Poľsko. Večer 7-členná skupina agentov gestapa pod velením A.H. Naujocksa, blízkeho spolupracovníka Heydricha, prebolečená do uniform poľských vojakov vtrhla do nemeckej vysielačky v Gliwiciach a uskutočnila domnevý „poľský útok“ na vysielačku. Ako dôkaz „poľského útoku“ agenti nechali mŕtveho nemeckého kriminálnika zabitého deň predtým a oblečeného do poľskej uniformy. Bol to propagáčny dôvod ospravedlňujúci pred Nemcami a pred svetom vypuknutie vojny.

Ten istý deň hitlerovské skupiny uskutočnili početné diverzno-sabotážne útoky pozdĺž celej poľskej hranici.

O 22.30 hodine minister Beck dostal telegram o vstupe oddielov Wermachtu do Gdanska. Za niekoľko hodín začala sa hitlerovská agresia na Poľsko, začala sa druhá svetová vojna.

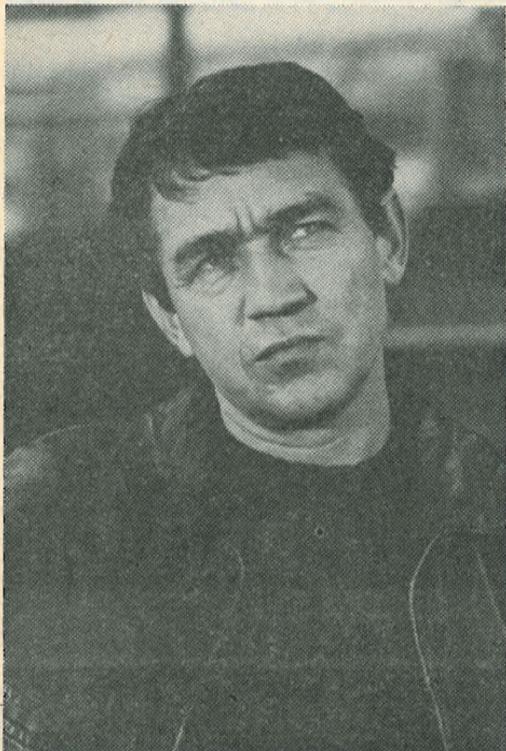
Magické kouzlo televizních seriálů

Již starověký Homér zajisté vyprávěl svou Odysseu na pokračování; na pokračování vycházela i dobrodružství Dumasových Třech mušketýrů a už sir Arthur C. Doyle musel svého Sherlocka Holmese nechat ke své nechuti vstát z mrtvých, když se angličtí čtenáři vehementně dožadovali dalších příběhů — na pokračování.

Iva Janžurová v seriálu „Malý pitaval z velkého města“.

Jiří Krampol v seriálu „Malý pitaval z velkého města“.

Magického kouzla příběhů na pokračování vědomě už ve svých počátcích využil jeden z nejmasovějších sdělovacích prostředků — televize; seriály se staly trvalou součástí televizních programů na celém světě.

Ceskoslovenská televize patří počtem seriálů vyrobených za rok — vezmeme-li u vahu počet obyvatel — k seriálovým věmcům. Kdyby se kupříkladu sečetly všechny díly seriálové produkce za rok, představovalo by to v průměru více jak 30 celovečerních filmů. Za posledních 13 let mělo na československých televizních obrazovkách premiéru 206 zahraničních a 89 domácích seriálů (z těch posledních bylo určeno 59 pro dospělé a 30 pro děti). Podle dlouhodobých průzkumů seriály také patří k nejoblíbenějším pořadům televize. Každý seriál sleduje v ČSSR průměrně 8,5 milionu diváků, kteří jednoznačně dávají přednost domácí produkci. Téměř polovina dotazovaných hodnotí domácí seriály nejvyšším číslem — 6, zahraničním seriálem dává tuto známku jen asi 32% diváků ...

Dnes už — ať právem či nikoliv — se ve světě hovoří o české televizní seriálové škole. Pracovníci televize prohlašují, že jejím příznačným rysem je politicky angažovaná současnost spojená s neobyčejným divákům ohlasem. Nesporné je, že nejúspěšnější seriály hovoří o problémech aktuálních a z morálního hlediska společensky citlivých; jejich hrdinové jsou lidé živí a divák věří tomu, co na obrazovkách prozívají.

Takovouto schopnost přitáhnout diváka k obrazovce a získat si jeho důvěru má zejména jeden z nejplodnějších televizních scenáristů Jaroslav Dietl. On byl také autorem prvního československého televizního seriálu „Tři chlapi v chalupě“. A hned na začátku sklidil obrovský úspěch: „svobodní“ příslušníci rodiny Potůčků se tak zabydleli v rodinách televizních fanoušků, že dostávali zcela významné nabídky k sňátku. Ostatně, stejný obdiv získaly i další Dietlovy seriály. Z poslední doby jmenujme alespoň „Nemocni na kraji města“, kde Ladislav Chudík, představitel primáře Sovy, dostává dodnes různě žádosti o lékařská dobrozdání; podobně

je to i s hrdinou seriálu „Okres na severu“ a „Muž na radnici“, Jaroslavem Moučkou a Zdeňkem Buchvaldem. A mohli bychom pokračovat dál ...

O Dietlově obsáhlé scenáristické tvorbě se nejednou diskutovalo v tisku i na mnohých besedách. A autor se nikdy netajil tím, že leckdy piše o tom, jak by věci vypadat měly, než jak mnohde ve skutečnosti jsou. Nelze také popřít, že právě tato „pohádkovost“ si velkou část diváků podmaňuje a spolehlivě je přitahuje k obrazovce.

Seriály Československé televize mají různý charakter a připravují je různé redakce. Některé, určené dětem, mají ráz pohádkový, ba přímo vědeckofantastický (například Arabela nebo Návštěvníci), jiné se vracejí do dávné minulosti či do období těsně před druhou světovou válkou (Byl jednou jeden dům).

Připravit a natočit televizní seriál není záležitost ani jednoduchá, ani laciná. A proto je třeba pracovat se značným časovým předstihem. Ty tam jsou doby, kdy se točil první díl „Muže na radnici“ a Jaroslav Dietl teprve dopisoval závěrečnou část. Dnes už v příslušných televizních redakcích existují dramaturgické seriálové plány až do roku 1988. Napsaných a schválených scénářů je víc než deset. Část se jich už realizuje a některé seriály českoslovenští diváci uvidí v nejbližší době. Patří k nim třeba čtrnáctidenní historie sklářského rodu „Jakub Sklář“, jedenáctidenné povídání o sanitním voze „Sanitka“, 13 dílů seriálu pro mládež „My školou povinni“, vědeckofantastické vyprávění pro děti „Létající Cestmír“ a slovenský seriál o českém vědcovi ze 17. století Jeseniovi „Lékař umírajícího času“.

Na závěr si ještě připomeňme devítidlný seriál, který v Československé televizi nedávno skončil; je to „Malý pitaval z velkého města“ a pojednává o práci Veřejné bezpečnosti jednoho pražského obvodu. Tyto příběhy, jež opět napsal Jaroslav Dietl, jsou pojaty ve smyslu kolektivní práce, jak už to známe z detektivní literatury Eda Mc Baina. A protože seriál získal u diváků značný ohlas, piše jeho autor další pokračování ...

Záběr ze seriálu „My všichni školou povinni“.

Snímky: J. Komárek

Ohrávanie májov predstavuje novobelský súbor.

TANCE PLNÉ KRÁSY

Nedecka a presnejšie miestny kultúrny dom boli 20. mája t.r. dejiskom tradičnej prehliadky folklórnych súborov Kultúrnej spoločnosti Čechov a Slovákov v Poľsku. Zúčastnili sa jej ochotníci z MS KSČaS v Krempachoch, Novej Belej, Jurgova, Kacvina a pochopiteľne domáca Veselica z Nedece.

Podujatie, venované tento rok 40. výročiu Ľudového Poľska, prišli si pozrieť aj vzácní hostia z Československa: Viera Kantárová z Matice slovenskej a za organizátorov folklórnych slávností v Detve dr. Svätošlav Švehlák a dr. Stanislav Dužek. Vojvodské kultúrne stredisko v Novom Sáčku na prehliadke reprezentovali J. a Z. Zegadlovovci.

Prehliadka, ako každé iné krajanské kultúrne podujatie, vzbudila veľký záujem najmä mládeže, ale aj starších krajanov z Nedece a okolia, ktorí nadľho pred začatím vystúpení zaplnili divadelnú sálu a neskôr dlhotrvajúcimi ováčiami odmeňovali učinkujúcich. Zaslúžene, lebo všetky súbory sa na prehliadku poctivo pripravili a predviedli skutočne zaujímavé programy.

Svetla dozneli posledné slová srdečného uvítania všetkých prítomných, ktoré prednesol podpredseda MS kr. Jozef Gronský, rozozvučali sa struny huslí a iných hudobných nástrojov a v sále na vyše dve a pol hodiny zaviedla veselá hudba, spev a tanec. Ako prvý sa predstavil detský súbor z Krempach pod vedením Františka Surmu. Bolo naozaj potešením pozerať, ako mladí Krempašania hravo, prirodzene a s velkou istotou tancujú nielen detské tanče, aké viďavame na školských akadémiah, ale i Ľudové, čardáše, poľky a iné. Mali veľa sólových vystúpení predvedených bez akejkoľvek trémy, ako ostrielaní poloprofesionáli. Chybujie im však hudba, no a najmä kroje, ktoré ked' budú mať, môžu súperiť o meno najlepších s ostatnými súbormi našej Spoločnosti.

Novobelania, vystúpujúci pod vedením inštruktora OV Jozefa Majeríka, prišli do Nedece s programom predstavujúcim ohrávanie májov v ich obci. Je podivuhodné, ako umne dokázali preniesť tento stáročinný zvyk na javisko. Ako v kaleidoskope sa pred očami divákov vynárali postavy tradične vystúpujúce na tejto vidieckej slávnosti: smutný, v liernom oblečení pán, pandúri, Cigáni, no a samozrejme dievčatá i mládenci. Celý obrad ohrávania bol popretkávaný priležitostnými spevmi a tancomi, ktoré sprevádzala dobrá muzika novobelskej Ľudovej kapely.

O súbore Veselica z Nedece sme tento rok v Živote viackrát pisali. Je to totiž súbor, ktorý vari najčastejšie vystupuje, a veľmi úspešne. Tentoraz sa predstavil v pôsobivom programe Priadky, jednom z viacerých, ktoré so súborm pripravila vedúca Žofia Bočáriková. Dej vystúpenia, odohrávajúceho sa

Nedecká prehliadka bola pekným a vydaným podujatím. Ukázal aktuálny stav krajanského folklórneho hnutia na Spiši a zreteľne dokázala, že naši ochotníci sústavnne pracujú, že si vlastne všetci svoju úroveň zaslúžia, aby sme ich predstavili širšej verejnosti. Len škoda, že sa tohto podujatia nezúčastnil súbor MS z Malej Lipnice, ktorý by nepochybne ešte viac spestril prehliadku. Jej organizátori — MS KSČaS z Nedece — sa svojej úlohy, podobne ako vlasti, zhodili veľmi dobre. Patrí im za to, tak ako aj všetkým účastníkom, srdcenná vdákia.

* * *

Na návrh poroty bol na folklórne slávnosti v Detve vybraný súbor MS KSČaS z Nedece. O jeho vystúpení na tomto podujatí napišeme v jednom z nasledujúcich čísel.

Text a snímky: JÁN SPERNOGA

Priadky v predvedení nedeckých ochotníkov.

v kúdelnej izbe, kde sa zišli na priadky ženy a dievčatá, ku ktorým neskôr zavítali mládenci, obsahoval hodne činoherných prvkov. A keďže na priadkach nikdy nechybali tanče, ako aj spevy, ktoré patrili k najväčším kladom nedeckého vystúpenia, porota a diváci mali možnosť posúdiť nielen dobré tanecne i spevácke výkony, ale i herecké.

Vari najbohatšiu paletu piesní a tancoval predvedol súbor MS z Kacviny pod vedením Jána Molitorisa. Aj keď tradične vystúpil v novom zložení, ktoré sa v tomto súbore mení prakticky každý rok, svoj program zvládol celkom dobre. Keď si súbor zlepšil hľadbu, ako aj spev, ktorý nezaznel naplno snáden pre náročnosť tanecného programu, môže sa uchádzať a meno najlepšieho v KSČaS. Hodno ešte zdôrazniť, že terajšie zloženie súbora zdá sa byť dosť stabilné a jeho členovia môžu už učinkovať po celý rok.

Pekným akordom bolo záverečné vystúpenie spojeného súboru z Jurgova a Novej Belej, ktorý vedu Anna Mačičákova a Jozef Majerík. Predstavili svoj klasický repertoár, v ktorom dominovali najmä jurgovské zbojnícke tanče, predvedené ako vždy hravo, s typickou pre nich svížnosťou a ľahkosťou. Poznamenajme, že sa asi skončili kádrovou ľažkou jurgovskej časti súbora, čo je zárukou jeho sústavnejšej činnosti, ktorej všetci členovia venujú celé svoje srdce.

Súťažná porota pozorne sleduje vystúpenia súborov. Zľava: dr. Stanislav Dužek, dr. Svätošlav Švehlák a Viera Kantárová z Matice slovenskej.

Příběhy sňatkového podvodníka

KAREL
ČAPEK

„To teda je pravda,” pravil detektiv Holub a skromně odklášlal. „My na policii nemáme rádi nějaké extra a nebývalé případy; my taky nemáme rádi nové lidi. Takový starý, osvědčený zložinec, to je docela jiná práce; předně hned víme, že to udělal, protože to je jeho obor; za druhé víme, kde ho najít, a za třetí nám nedělá žádné cavyky a nezajírá, protože už ví, že mu to není nic platno. Páni, s takovým zkušeným člověkem pracovat je jedna radost. A já vám řeknu, že i v kriminále se tiše řemeslní zložinci těší zvláště oblibě a důvěře; oni ti nováčkové a nahodili provinilci jsou největší kverulantí a renitenti a nic jim není recht; ale takový starý kriminálník ví, že arrest je riziko práce, a tak to zbytně nezhořeče sobě ani tém druhým. Ale to už sem vlastně nepatří.

Jednou, tomu je pět let, jsme dostávali ze všech stran a kontů hlášení, že na českém venkově rádi neznámý sňatkový podvodník. Podle popisu to byl leťtý pán, takový tlustší, holohlavý, s pěti zlatými zuby tady v hubě; dával si jméno Müller, Procházka, Šimek, Šebek, Sinderka, Bilek, Hromádka, Pivoda, Berger, Bejček, Stočes a ještě všelijak jinak. Krucinál, ten popis se nám na žádného našeho sňatkového podvedenika nepasoval, to musí být někdo nový. Tak si mě zavolal náš pan rada a povídá: „Holube, vy děláte tuhle vlakovou službu — když už někam jedete, dávejte pozor, nepotkáte-li nějakého chlapíka s pěti zlatými zuby.“ — No dobré, já jsem se začal dívat lidem ve vlaku na zuby a do čtrnácti dnů jsem načapal tři pány s pěti zlatými zuby; museli se mně legitimovat, ale ježíšmarja, jeden z nich byl školní inspektor a jeden dokonce poslanec, a to se neptejte, páni, jak jsem za to dostal vynadáno od nich i od nás. Teda to mě dozralo, a teď teprv jsem si vzal do hlavy, že toho kujóna musím dostat. On to sic nebyl můj případ, ale já jsem si umanul, že se mu pomstím.

Tak jsem si zajel privátně ke všem těm oklamánym sirotkům a vdovám, ze kterých ten zlatozubý taškář vylákal peníze pod slihem manželství. To byste nevěřili, co řeči a breku mají takové ty utiskované siroty a vdovy. Všechny byly zajedno aspoň v tom, že to byl inteligentní a solidní pán a že měl zlaté zuby a že tak pěkné a slušně horoval o rodinném životě; ale žádná si od něho nevzala ani otisk palce — to je vám hrůza, jak jsou tyhle ženské lehkovérné. Jedenáctá oběť — to bylo v Kamenici — mně v slzách povídala, že ten pán byl u ní třikrát; vždycky přijížděl vlakem o půl jedenácté ráno, a když posledně odcházel s jejimi penězi v kapce, počíval se na popisné číslo jejího domičku a překvapeně řekl: „Helejte, slečno Mařenko, není-li to boží vůle, abychom se vzali; vy máte číslo domu 618 a já za vám vždycky vyjíždí v 6 hodin 18 minut; není to dobré znamení?“ — Když jsem tohle slyšel, povídám: „Slečno, to je na mou duši dobré znamení.“ A hned jsem vytáhl jízdní řád a hledám, ze kterých stanic vyjíždí vlak v 6 hodin 18 minut a má spojení na vlak, který dojede do Kamenice v 10 hodin 35 mi-

nut. Když jsem si to všechno srovnal a seštipoval, viděl jsem, že by to mohl být nejspíš vlak ze stanice Bystřice-Novoves. Tě víte, vlakový detektiv se musí ve vlacích vyznat.

To se rozumí, když jsem měl první den volno, jel jsem do stanice Bystřice-Novoves a ptám se, nejezdí-li odtamtud nápadně často nějaký tlustý pán se zlatou hubou. „To jezdí,“ povídal mně přednost stanice, „a je to pan Lacina, obchodní cestující, co bydlí tamhle v dolní ulici; zrovna včera večer odněkud přijel.“ Tak já jdu za tím panem Lacinou; na chodbě natrefím takovou drobnou a čistounkou paní a povídám: „Bydlí tu pan Lacina?“ „To je můj muž,“ řekla, „ale on teď po obědě spí.“ „To nevadí,“ povídám a jdu dovnitř. Na kanapi leží člověk bez kabátu a povídá: „Jeje, to je pan Holub; maminka, podej mu židli.“

V tu chvíli ze mne spadla všechna zlost; vždyť on to byl starý losař Plichta, víte, co dělají ty losové podvody; ten Plichta už seděl desetkrát. „Pozdrav bůh, Vinčku,“ povídám, „tak ty už neděláš losy?“

„Ba ne,“ řekl Plichta a posadil se na kanapi. „Pan Holub, ono to dá moc běhání, že jo, a já už nejsem mladík. Dvaapadesát let, to už člověk rád někde posedí; chodit od domu k domu, to už pro našince není.“

„Proto ses dal na sňatkové podvody, víd, ty partyko,“ povídám mu.

Plichta jen tak vzdychl. „Pan Holub,“ řekl, „něco člověk musí dělat. Víte, když jsem posledně seděl, tak se mně zkazily zuby; já myslím, že to dělá ta čočka. Tak jsem si je musel dát spravit, že jo; a to byste nevěřili, pane Holub, jaký kredit člověk dostane na zlaté zuby. Ono to budí důvěru, a taky člověk začne líp trávit a tloustnout. Co platno, našinec musí pracovat s tím, co má.“

„A kde máš peníze?“ povídám mu. „Já mám tuhle v nošerse jedenáct tvých podvodů, to dělá netto dvě stě šestnáct tisíc korun. Kde je máš?“

„Ale pane Holub,“ řekl Plichta, „to víte, tady všechno patří mé ženě. Obchod je obchod. Já nemám nic, než co mám při sobě: to je šest set padesát korun, zlaté hodinky a zlaté zuby. Maminko, já pojedu s panem Holubem do Prahy. Pane Holub, já ty zuby musím ještě splácat; to dělá tři sta korun, ty tu zrovna nechám.“

„A sto padesát korun má dostat tvůj krejčí,“ povídám.

„Máš pravdu,“ pravil Plichta. „Pan Holub, já si potřpím na správnost. Ono není nad to, mit ve všem pořádek, že jo. On je pak ten pořádek vidět člověku na ksichtě. Když nemáš dluhy, můžeš se každému podívat do olí. To už patří ke křeftu, pane Holub. Maminko, okartáču mně trochu ten zimník, abych ti nedělal v Praze ostudu. Tak, můžeme jet, pane Holub.“

Tehdy ten Plichta dostal pět měsíců; ty ženské vám většinou před porotou prohlásily, že mu ty peníze daly dobrovolně a že mu to odpouštějí. Jenom jedna bába mu nic ne-

slevila, a to byla bohatá vdova, kterou pumpnul jenom o pět tisíc.

Půl roku nato jsem slyšel, že zas jsou v tahu nějaké dva sňatkové podvody. To bude Plichta, řekl jsem si, ale dál jsem se o to nestaral. V tu dobu jsem měl co dělat v Pardubicích na nádraží, protože tam působil jeden kufrář, víte, co kradou na peróně zavazadla. A protože jsem měl asi hodinku od Pardubic v jedné vesnici svou rodinu na letním bytě, vzal jsem pro ni do kufříku páry a takové ty uzeniny; to víte, na vesnici je to vzácnost. A jak tak jedu, prošel jsem ze zvyku celý vlak; a v jednom kupé vám sedí Plichta s takovou starší dámou a něco vykládá, jak je ten svět zkažený.

„Vinčku,“ povídám, „už zase někomu sliuješ manželství?“

Plichta se začervenal a honem se té dámě omloval, že má tady s tím pánum obchodní jednání; a když za mnou vyšel na chodbičku, povídá kárvavě: „Pane Holub, to byste mně nemusel dělat před cizima lidma; na mne stačí mrknout a jdu. Skrz co mě hledáte?“

„Máme tu zase dva případy, Plichto,“ povídám mu. „Ale já mám dnes jinou práci, já tě dám četníkům v Pardubicích.“

„Ale pane Holub, to mně nedělejte; já už jsem na vás zvyklý, vy mě taky znáte, já půjdou raději s vámi. No tak, pane Holub, ze staré známosti.“

„To nejde,“ povídám, „já nejdřív jdu za svou rodinou, to je hodinka cesty. Co bych s tebou zatím dělal?“

„Já vás doprovodím, pane Holub,“ navrhoval Plichta. „Aspoň vám ta cesta líp uteče.“

Nu dobrá, tak tedy šel ten Plichta se mnou; a když už jsme byli za městem, povídá: „Ukažte, pane Holub, já vám ten kufřík ponesu. Koukněte se, pane Holub, já jsem starší člověk; a když vy mně před lidmi tykáte, tak to dělá takový divný dojem.“

Tak jsem ho pak představil své ženě a švagrové jako svého starého přítele, pana Plichtu. Poslouchejte, má švagrová je dost hezká a je ji pětadvacet let, ale ten Plichta tak pěkně a solidně mluvil a dal dětem bonbóny — zkrátka, když jsme vypili kafe, navrhl pan Plichta, že by jako šel se slečnou a s dětičkami na procházku, a jen tak na mne mrkl, jakože my chlapi si rozumíme a že si mám se svou starou co povídá. Takový to byl ušlechtilý člověk. A když se za hodinu vrátili, děti si vedly pana Plichtu za ruce, švagrová byla jako růžička a při loučení mu moc dlouho tiskla ruku.

„Poslouchej, Plichto,“ povídám mu potom, „co te to napadlo plést naši Máničce hlavu?“

„To už je takový zvyk,“ řekl Plichta skoro smutně. „Pan Holub, já už za to ani nemůžu, to dělají ty zuby. Já mám z toho jen nepříjemnosti, že jo. Já se ženskými nikdy nemluvím o lásku, to se na můj věk nepasuje; a vidíte, právě na to berou nejvíce. Tak si někdy říkám, že mě ani nemilují kvůli mně, ale ze zlístnosti, protože vypadám na zajištěné postavení.“

Když jsme byli zas v Pardubicích na nádraží, povídám mu: „Plichto, já tě přece musím dát četníkům, protože mám tady vysetřit nějakou krádež.“

„Pan Holub,“ prosil Plichta, „tak mě zatím posadte tuhle do restaurace; já si dám čaj a přečtu si noviny — tady máte mé peníze, je to čtrnáct tisíc a ještě něco; a bez peněz vám neuteču, vždyť nemám ani čím zaplatit útratu.“

Tak jsem ho posadil do nádražní restaurace a šel jsem po svém. Za hodinu jsem nahlédl oknem; seděl na svém místě, na nose zlatý skřipec, a četl noviny. Asi za půl hodiny jsem byl hotov a jdu za ním. Teď už seděl u vedlejšího stolu s nějakou náramně kyprou blond paní a důstojně káral sklepnička, že ji dal v kafii Škraloup. Když mě viděl, poroučel se té paníčce a šel ke mně. „Pan Holub,“ povídá, „nemohl byste mě sebrat až za týden? Já bych teď měl zrovna nějakou práci.“

„Moc bohatá?“ ptám se ho.

Plichta jen mávl rukou. „Pan Holub,“ řekl, „ona má továrnu; a moc by potřebovala zkušeného člověka, aby ji sem tam

Kresba: Areta Fedaková

poradil. Teď zrovna má platit nějaké nové stroje."

"Aha," járuku, „tak pojď, já tě představím." A jdu k té paničce. „Tě bůh, Lojzíčko," povídám, „pořád ještě lovíš tyhle starší pány?"

Ta blondýnka se začervenala až po lopatky a řekla: „Zismarjá, pane Holub, já nevěděla, že ten pán je váš přítel!"

„Tak se hled' ztratit," povídám, jí. „Pan rada Dundr by chtěl s tebou mluvit; to vš, on tomu ríká podvody."

Plichta byl zdrcen. „Pane Holub," řekl, „to bych jakživ nevěřil, že ta panička je taky podvodnice!"

„Je, „říkám mu, „a k tomu lehká ženská: představ si, že láká ze starých pánu peníze pod slibem manželství."

Plichta přímo zbledl. „Fuj tajks!" odplivl si, „pak má člověk tém ženským věřit! Pane Holub, tohle už přestává všecko!"

„Tak počkej tady," já na to, „já ti koupím lístek do Prahy. Druhou nebo třetí?"

„Pane Holub," bránil se Plichta, „to je škoda peněz. Jako začlený mám právo na cestu zdarma, že jo. To už mě sveze za erární

peníze. Našinec musí počítat s každým šestákem."

Celou cestu až do Prahy nadával Plichta na tu ženskou; to vám bylo nejhlubší mravní rozhořčení, které jsem kdy viděl. Když jsme vystupovali v Praze, povídá Plichta: „Pane Holub, já vím, tentokrát to bude sedm měsíců; a mně ta vězeňská strava nesvědčí. Helejte, já bych se ještě jednou rád slušně najed. Těch čtrnáct tisíc, co jste mně vzal, to je všecko, co mně poslední případ vynes — tak ať mám z toho aspoň jednu večeři; a já bych se vám rád revanžoval za to kafe."

Tak jsme šli spolu do jedné lepší hospody; Plichta si dal roštěnku a vypil pět piv, a já jsem to zaplatil z jeho tobolky, když on předtím třikrát přeypočítal účet, aby nás sklepniček neošidil.

„Tak, a teď na direkci," povídám.

„Moment, pane Holub," řekl Plichta. „Já jsem měl s tím posledním případem velikou lítii. To byly čtyři cesty tam a zpátky po čtyřiceti osmi korunách, to dělá tři sta osmdesát čtyři koruny." — Při tom si na-

sadil skřipec a počítal na kuse papíru. — „Potom diety, řekněme třicet korun za den — já musím být slušně živ, pane Holub, to patří ke kšeftu. Tak to dělá sto dvacet korun. Potom jsem dal té slečně kytici za pětatřicet korun, to víte, to je taková zdvořilost. Snubní prstýnek stál dvě stě čtyřicet — byl jen pozlacený, pane Holub, kdybych nebyl poctivý člověk, řekl bych, že je zlatý a počítal bych šest stovek, že jo. Potom jsem ji koupil dort za třicet korun; pak máme pět dopisů po koruně, a inserát, na který jsem se s ní seznámil, stál osmnáct korun. Tak to dělá osm set třicet dvě korun, pane Holub. Prosím vás, ty peníze mně musíte odpočítat; a já si je zatím nechám u vás. Já mám rád pořádek, pane Holub; aspoň tu režii musím mít krytu. Tak, a teď můžeme jít."

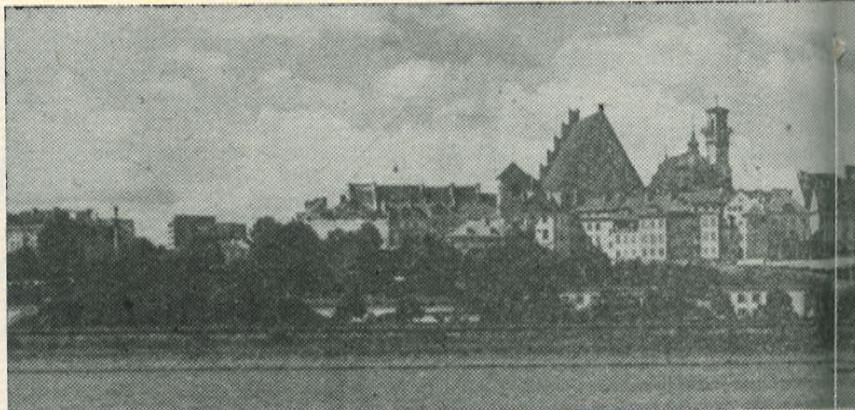
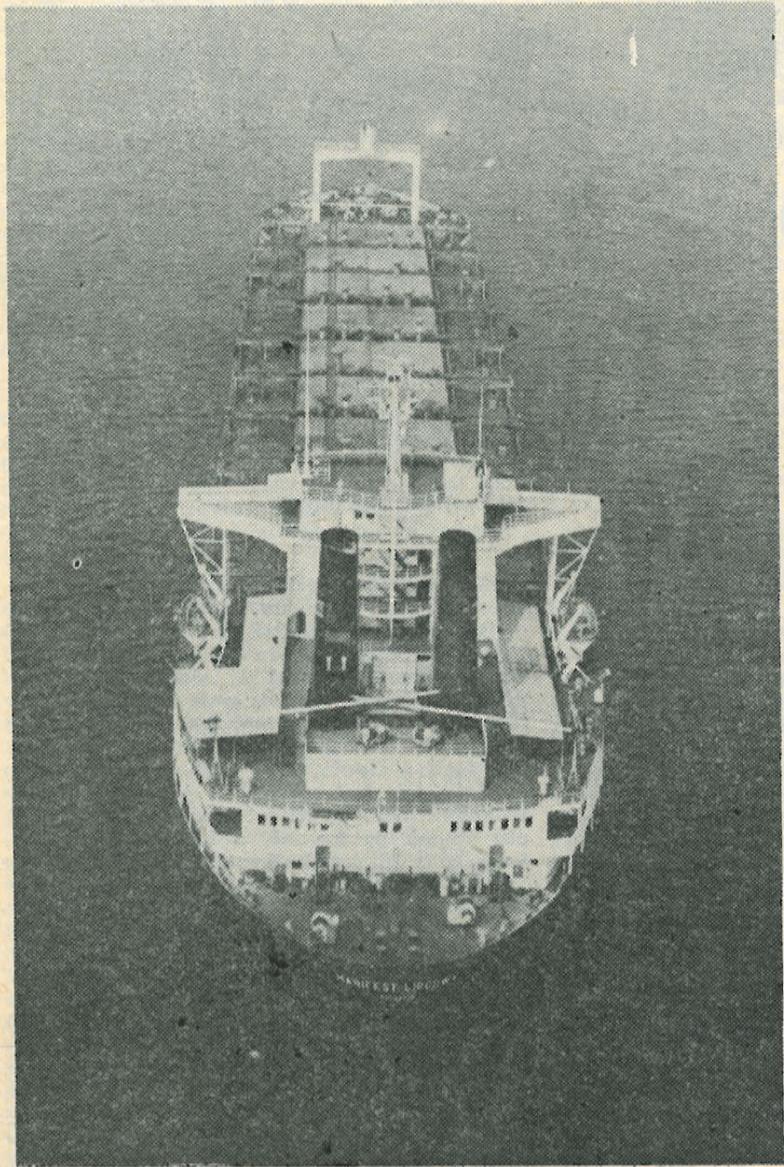
A když už jsme byli na chodbě policejního ředitelství, vzpomněl si ten Plichta najednou: „Pane Holub, vždyť já jsem té slečně daroval ještě lahvičku voňavky; tak to mám ještě dvacet korun k dobru."

Pak se pečlivě vysmrkal a nechal se s klidnou myslí odvést."

Poľskí vojaci plnia mierovú službu pod vlajkou OSN na Blízkom východe.

Poľské lode kotvia v prístavoch všetkých kontinentov. Sme tiež významným výrobcom lodí.

M

ANIFEST Poľského výboru národného osvobození, vydaný 22. července 1944 na prvním kousku osvobozeného poľského územi v Chełmu, zahájil novou kapitolu v poľských dějinách. Byl to programový dokument polské levice, navazující na programovou deklaraci Poľské dělnické strany, který vytvořil nové zásady budování lidového Poľska, hlavní směr společensko-hospodářských reforem a místo Poľska v poválečném uspořádání Evropy. Nová orientace zahraniční politiky, pevné spojenectví s Sovětským sovazem a dalšími státy, které po válce vstoupily na cestu socialistické výstavby, zaručily lidovému Poľsku podmínky hospodářského a kulturního rozvoje, jehož základy před 40 lety vytvořila pozemková reforma, znárodnění průmyslu, odstranění negramotnosti a bezplatné vzděláni ve školách všech stupňů.

Nové Poľsko vyrostlo z oběti krve a životů, z úsilí celého národa, ozbrojeném a politickém boji, v těžké a vytrvalé práci poľský národ pod vedením své strany uskutečnil demokratické a socialistické změny zřízené pozvedl vlast z dávné zaostalosti, zreformoval hospodářský a společenský

Poľnohospodárstvo čaká na stroje a hnojivá. Musíme veľa urobiť, aby sme sami vyživili.

život, pipojil k vlasti stará piastovská západní a severní území, stvořil lidový stát, jehož bezpečnost zaručuje spojenectví se Sovětským svazem a státy socialistického společenství.

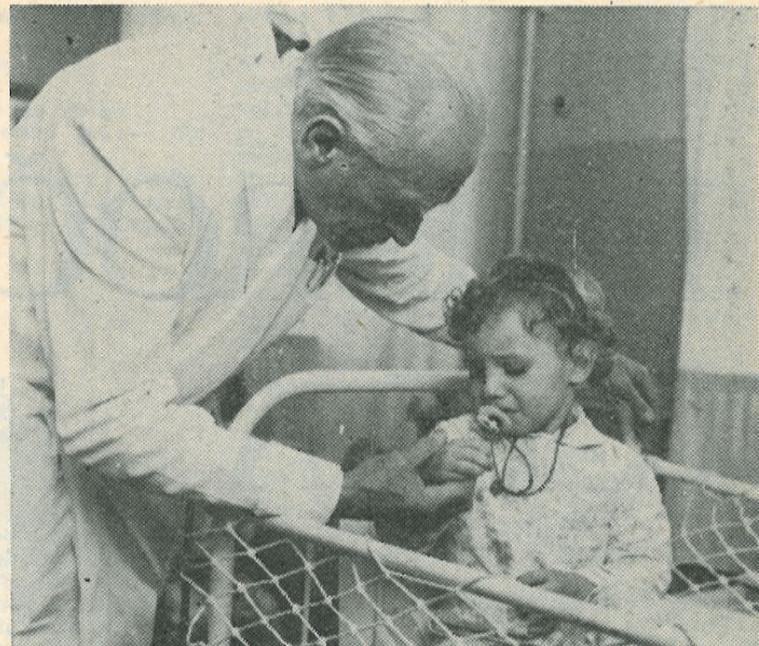
Naše vlast prožívala i těžká období, v nichž se plně prověřily její spojenecké svazky. Podobně jako v prvních poválečných letech pomoc Sovětského svazu umožnila odstranění válečných škod a rekonstrukci polského hospodářství, tak i v posledních krizových letech lidové Polsko překonalo těžkosti díky přátelské pomoci SSSR a bratrských socialistických států.

Dnes, v roce 40. výročí lidového Polska, můžeme s hrdostí říci, že naše vlast se stala zemí s vyspělým průmyslem a vzdělanými odbornými kádry, státem, v němž všichni občané mají zaručenu práci, sociální jistotu, bezplatnou zdravotnickou péči, vzdělání a přístup ke kultuře, státem s nesporou mezinárodní autoritou, jehož mírové iniciativy vzbudily široký ohlas ve světě. Polský lid dobré ví, co to znamená válka. Chce žít a budovat svou vlast v míru, na jehož stráži stojí lidové Polsko jako pevný článek obranného spojenectví Varšavské smlouvy.

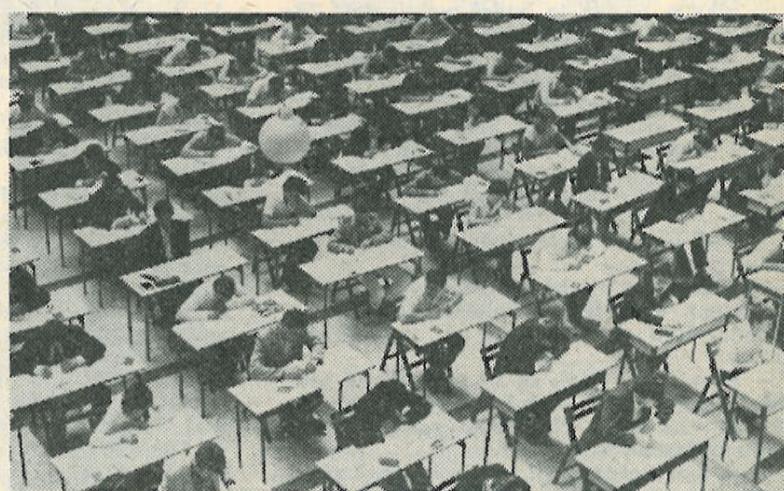
V dnešním čísle přinášíme první část fotografické kroniky, připomínající nejdůležitější události a úspěchy 40 let lidového Polska.

Foto: CAF

Prof. Wiktor Dega — významný ortopéd — prinavrátil úsměv na mnohých detksých tvářičkách.

V rokoch 1945—1983 okolo 1,5 mil. absolventov ukončilo vysokoškolské štúdiá. Na snímke prijímacie skúšky na Varšavskej polytechnike.

Irena Szewińska — veľká poľská športovkyňa. Na snímke: počas olympiády v Tokiu, kde v behu na 200 m vybojovala striebornú medailu.

Peter Jaroš

TISÍCROČNÁ VČELA (13)

POKRAČOVANIE Z PREDOŠLÉHO ČÍSLA

Valent Pichanda sa dva dni rozhodoval a na tretí sa so všetkým zdôveril otcovi a bratovi. Keď im porozprával, čo všetko mu Haderpán ponúkol, obidvaja sa začudovali a pozreli prekvapene na seba.

— Pozrime sa, — zavrtel Samo nedôverčivo hlavou, — tak ty budeš podnikateľ! Zažiadalo sa ti stať maličkým kapitalistom!

— Ešte som sa nerozhodol! — odvrkol mu Valent s akýmsi ostychom.

— Ale rozhodneš sa!

— Takú príležitosť by bolo škoda nevyužiť, — zamiešal sa do rozhovoru otec. — Lenže za Haderpánovými ponukami musí niečo väztiť! Čo bude chcieť za to? Nehovoril?

— Ved' hej, čo bude chcieť za to?! — uškrnul sa Samo.

— Nekládol si nijaké podmienky, — bránil sa Valent. — Potrebuje spoločníka a vybral si mňa. Keď zarobím, dlh mu vrátim aj s úrokmi.

— Sám dobre vieš, že to asi nebude také jednoduché, — zvážnel Samo — Nechce ta náhodou za zata? Nechce ti prišťať na krk svoju podarenú dcéru?

— O tom nebola reč! — skrikol podráždenie Valent.

— Načo by aj bola? — zasmial sa Samo.

— Na to budeš musieť prísť sám.

Všetci traja dlho mlčali. Potichu lúskali slniečnicové jadrá a bočili od seba pohľadmi.

— Čo poviete, mám prijať tú ponuku? — ozval sa nakoniec Valent.

— Skús to! — rozhodol otec. — Garbiarne tak hned neskrachujú, a keď sa ti podnikanie nebude páčiť, vyberieš si svoj podiel a hotovo! Ja by som to skúsil, risk je zisk!

— Pamäťaj si moje slová, — pohrozil Valentovi usmiaty brat, — čoskoro fa oženia!

— A keby aj? — spýtal sa otec.

— Ved' ja nič! — uškrnul sa Samo.

Valent hnevlivo zaťaľ zuby a nepovedal ani slovo. Nelenil však a už večer sa vybral k Haderpánovi znova. Trocha skrúšene, trocha neisto vošiel do jeho pracovne a v rozpakoch zastal pri dverách. Haderpán, ktorý sa až doteraz správal k nemu až okato druhe a žoviálne, odrazu zvážnel a spýtavu, s netajenou zvedavosťou na Valenta pozrel.

— Príjemam vašu ponuku! — povedal Valent.

Haderpán od radosti plesol rukami a búrlivo sa rozosmial. Priskočil k Valentovi, schytal ho za plecia, párkrát sa s ním zvtol na mieste a len sa smial a smial.

— Výborne, Valent! — vykrikoval. — Sakramentsky si ma potešíš, chlapče! Bohuprisahám, veru som to ani nečakal!

Keď sa utíšil, povedal hrdo: — Aj, ja mám pre teba prekvapenie! Od pondelka môžeš nastúpiť ako sudca na sedrii v Ružomberku. Pravdaže, bude to iba do času, neskôr si iste nájdesh niečo bližšie, v Mikuláši alebo v Hrádku.

— Ďakujem vám, pán Haderpán!

— Ale, ale, ale! — prerusil ho a roztrvoril dvere do salónu, kde nad drobným vyšívaniom netrpezlivо sedeli pani Valika a slečna Hermíma. — Nalejte, ženy moje milé, dajte

kej dobroty! My dvaja sme sa práve bratsky dohodli!

Obidve ženy vzrušene zvýskli, zbalili vysúvanie a začali prinášať na stôl poháriky, jedlo a koňak. O necelú hodinu, keď už boli všetci podnapití, vytratila sa od stola naprav paní Valika, lebo ju rozbolela hlava. Július Haderpán vypil ešte náhlivo trochu koňaku a blabotajúc čosi o šťaste, pobral sa spať a on.

Valent a Hermína osamelí.

Hermína si prisadila k Valentovi a naliala sebe aj jemu.

— Vyp! — núkala ho. — Hádam nie si už aj ty opitý, — smiala sa nezbednícky.

— Ja vydržím! — zaťaľ sa Valent a s úsmevom vypil na dúšok.

— Rozprávaj mi niečo pekné! — začala nalihať.

— Pekné? — začudoval sa. — O čom by to malo byť?

— Nevieš? — zasmiala sa. — Hoci o tom, ako sme sa voľakedy učili nemčinu.

— To bolo dávno!

— Nech! Mne sa to pačilo!

— Vôbec si už na to nespominam, — zapíral Valent.

— Máme ti pripomenúť podrobnosti?

— Radšej rozprávaj o inom!

— Keď chceš, dobre! — zvážnela. — Včera som bola s mamou v lese a prechádzali sme sa okolo kameňolomu. Práve tam prieviezli tažkú železnú točnú. Štýria chlapia nemohli zložiť z voza. Odrazu prišiel jeden, volali ho Peter, chlap ako hora, už Zaprel sa rukami do točne a jedným trhnutím ju zhodil z voza...! To bol silák! Ten by bol zbil aj teba.

— Mysliš? — usmial sa Valent. — To by som sa mu musel dať, — zažartoval.

— Nože ukáž svaly, — povedala Hermína.

— Napní ruku! — rozkázala.

Valent napol ruku a Hermína mu zľahka ohmatala sval.

— Hm, tvrdý! — pochvalne. — Uniesol by si ma?

— Teba? — zasmial sa Valent. — Ako pierko!

— Skús!

Valent sa postavil, pozrel na Hermínui a razom ju zdvihol na ruky. Tímene mu zvýskla v náruči. Poťažkal ju, usmial sa jej do tváre, a keď ho objala okolo krku, vykročil. Ani nevedel, ako sa ocitol v Hermíninej posteli. V tmavej izbe, v mäkkých a voňavých perinách, omámený koňakom, podľahol Valent Hermíninmu milostnému naliehaniu a jej prudkej väšni...

— Vedel by si ma aj rúbiť? — spýtala sa ho neskôr, keď ležali nehybne vedľa seba.

— Povedz, vedel? — naliehal.

— Neviem! — odpovedal potichu.

Pritúlila sa k nemu, bozkala ho na plece.

— Som rada, že aspoň neklameš, — šepkala vrúcene.

— Ja teba milujem, dávno fa milujem, skôr ako sme sa prvý raz pobjozkali, skôr, skôr ako si ma prvý raz videl, dávno, dávno, dávno!

Ticho sa rozplakala.

Valent ju pohladkal po vlasoch a prišlo mu jej rúto. „Budem ju niekedy milovať?

Valent Pichanda po skončení štúdií sa rozlúčil s Lídou Tomečkovou a Prahou a vrátil sa do rodných Hýb medzi svojich. Ešte v ten istý večer sa u Pichandovcov objavil paholok od miestneho statkára Haderpána s pozvaním pre Valentu na večeru. Valenta vyčkávala v záhrade Hermína, jeho bývalá žiačka a teraz už dospelá žena, ktorá od prvých chvíľ stretnutia mu prejavovala svoju náklonnosť. Po večeri a krátkej besede s panstvom, Haderpán navrhol Valentovi, aby sa stal spoluúčastníkom veľkej fabriky a zároveň mu príslubil pomoc pri hľadaní práce. Domov sa Valent vrátil pred polnocou, ale aj napriek tej pokročilej nočnej dobe sa u Pichandovcov objavila Hanka Kolárová, ktorá veľmi túžila po stretnutí s ním a stále vyzvedala na jeho príchod. Túto spoľochnú nočnú chvíľu naplnili šialenstvom lásky dvoch mladých tieľ.

Milovať naozaj? Nie, nebudem!“ Sadol si a vstal. „Budem niekoho milovať? Niekoho naozaj! Budem?“ Trpko sa usmial. Hermína skfzla z posteľa na dlážku a objala ho okolo kolien. „Vari je láska len pud a biológia? Muž chodí po svete a od ženy k žene roznáša semeno, ale srdce si necháva pre seba! Vari je to naozaj tak? Srdce pre chlapské činy, semeno pre životodarné ženy?“ Malátko kývol rukou, pohľdavo si vzdyhol.

— Idem! — povedal nevhodne nahlas.

— Zostaň! — zašeplala Hermína.

— Idem! — zopakoval rozhodne a prvý raz sa cítil v tomto dome a pri tejto žene isto a smelo. Pustila mu kolená a hned sa obliekol. Pozrel na ňu, ako ticho čupeľa schulenná na dlážke. — Nechoď za mnou! — prikázał a vyšiel.

Až vonku v čiernej tme mu oťaželo telo. Kráčal pomaly, a kym sa aspoň trocha rozhľadal, hmatkal okolo seba rukami i nohami. Len-len že trafil do brány a hned za ňou zastal pred ním matný tieň. Strhol sa od ľaku.

— Zradil si ma, zradil si nás! — zaúpela Hermína.

— To si ty? — uťavilo sa mu.

— Zbohom! — povedala Hanka, zvrtla sa a odbehla.

— Hanka, všetko ti vysvetlím, zvolal a pohbol za ňou. Potkol sa a spadol. Na zemi sa započúval, odkiaľ doliehajú kroky. Vyskočil a opäť sa rozbehol. Zastal. Nevidel nič. Stál na mieste a civel do čierneho prázdnna.

* * *

Po Všechsvätych sa Samo Pichanda neprestával čudovať. Najprv naďabil, vracajúc sa raz podvečer od železnice, na záplavu dubákov. Celá úboč na Janovom Laze bola nimi posiate. Privolal Anostu a Bira Tolkého, ktorí kráčali hore dolinkou poníže neho. Dubáky boli ako päste, tvrdé a zdravé. Do prasknutia si nimi napchali rukasky, ba vyzliekli aj kabáty a naplnili hubami aj tie.

Coskoro potom sa opäť zjavil farár Krepčuch.

— Tak vy sa nemienite polepšíť? — obořil sa na Samu zhurta.

— Nič zlého som neurobil! — odsekol farárovi Samo a odrazu sa napaprčil: — Preči mi nedáte pokoj? Preči do mňa jednostaj zadierate?

— Starám sa o vašu dušu.

— Hlúpost! Klamstvo! Bojíte sa toho, čo si pomyslia ľudia, keď ja nechodom do kôstola a vy to dovolite. Čerta starého vám ide o moju dušu, strachujete sa o svoju moc nad ľuďmi. Je to presne tak, ako som to čítal kdesi tu! — schytal ateistickú brožúru a začal čítať. — „Vo veciach náboženstva určuje ľud správanie sa silných a jemu rozkazujúcich páнов. Aby mohli páni ľud sputnať, nosia zdanivo tie okovy náboženstva ako on.“ — Odhodil brožúru a pozrel s hnevom na farára: — To patrí aj vám! Však ani vy neveríte v pána boha? Mne sa môžete priznať, ja to nezneužijem! Vy ste rovnaký neverec ako ja, len to lepšie tajite. Tajite to priamo pred oltárom. No povedzte, nie je to tak?! Oháňate sa stále pánom bohom, ale čo dobrého ste urobili ľuďom?

Farár Kreptých sa zvrtol a bez slova odšiel. Druhý deň sadol do bričky a cestou na návštavu legotského farára sa na päť minút zastavil na správe železnice. Na tretí deň Sama Pichandu od železnice prepustili. Mal však štastie, lebo už o týždeň si našiel miesto pomocného robotníka na píle v Hrádku. Pracoval dva týždne a opäť ho prepustili. Ešte v ten istý deň poobede sa zjavil farár Kreptých.

— Ked' sa ukážete v kostole, pomôžem vám! — povedal farár.

— Nie! — zaťal sa Samo.

Vianoce sa bližili.

Mária pozerala skúmavo na Sama.

— Veľa nekupuj, — povedal jej, — ale čo treba, zober na borg.

Aké štastie, že bola Valentova svadba! Všetko sa to zomelo tak odrazu, Mat' Ružená iba zalamovala rukami. Ešte v septembri

nebolo o svadbe ani chýru, a tu ho máš! Starý Martin Pichanda však len zmierlivo kívol rukou. Nuž čo, aj posledné dieťa sa osamostatnilo. Že by bol teda on, starec splnil to, čo mal? Že by už teraz nebolo prečo žiť? Je tu však ešte žena, pole, statok, zostávajú tu aj deti a pribúdajú vnúčence. Pre toto som však žil? Sebe som k nitomu zvláštnemu nepomohol a svetu ešte menej. Ani jednu svetovú biedu som ďalej od ľudu neodtisol. Nuž ale ani do nijakej som ľudi nestrčil. Tak čo? Tak ako? Načo som žil? Stalo to za voľača? So mnou a bezom mňa, všetko jedno! Boh to skáral aj so životom! Ešte že je tá smrť!

Starý Martin sa na svadbe dobre zabavil. S Haderpánom vypili toľko vína, že ho tri dni vyspávali. Ked' sa prebrali, vypili si znova.

— Neboj sa ty nič, Martinko! — hovoril hrdo Haderpán. — Dobre bude našim deťom spolu. V Ružomberku som im najal malú a lacnú vilku, môžu si tam hrkútať!

— Ved' ja nič, nech si hrkútať! — povedal Martin Pichanda.

— A my si budeme tiež! — povedal Haderpán a schutí sa rozosmial. — Vieš, ako fa volajú? — naklonil sa k Martnovi Pichandovi a dusil sa od smiechu. — Vieš ako fa prezývajú?

— Ako?

— Geografia horí! — pošepkol Martinovi do ucha Haderpán.

Obidvaja sa dlho smiali.

— A vieš ako teba? — spýtal sa Martin rozveseleného Haderpána.

— Ako?

— Handra pán!

Zas sa dlho smiali.

Jedli, popíjali a potom si zaspievali. Clivo im tiekla a zvučala z úst pesnička:

Ked' si ty kováč,
dobrež opáč,
podkuj ma, podkuj ma.
Ak nerozumieš
a dobre nevieš,
nechaj ma, nechaj ma.

— Martin, ako ty vieš spievať, nevie nik! — uznal Haderpán.

— Eh, — vzdychol si Martin Pichanda, — čert to ber! Predsa je len dobre žiť na svete! Julio, nalej! Keby som ja bol mal tvoje peniaze, objavím ďalšiu Ameriku...

— Požičiam ti a objav aspoň bohatý ostrov, — buchol Haderpán pásťou do stola.

— Potom ho od teba kúpim! Koľko chces?

— Už je neskoro, Julio, už je neskoro! Radšej si vypíme!

Vypili si a obidvaja opäť na tri dni zaspali.

Svokra, pani Valika, zavolala k sebe Valentu hned na druhý deň po svadbe. Úchytkom mu ukázala bohatú Hermíninu výbavu a potom ho ponúkla kávou.

— Viem, ako to býva, — začala hovoriť ostýchavo, — keď mladý muž mládenčí... Pritrafi sa mu všeljaká pletka s dievčatami, — zasmiala sa sucho a krátka. — Ja v tom nevidím nič zlého, — pokračovala. — Ale keď sa už chlap raz ožení, má čím skôr zabudnúť na všetky flirty a pletky s dievčatami, — vstala, prešla k oknu a opäť sa vrátila. — Ani ty by si sa už nemal stretnať s Hankou, — povedala dôrazne.

Pozreli na seba, ale Valent mlčal.

— Rozumel si mi? — spýtala sa svokra.

Prikývol.

Vstal a vyšiel z domu. Chvíľku sa motkal v záhrade a potom ako bez zmyslov vybehol na Kameň. Sadol si do studeného snehu a s bôľom v srdci pozoroval domy pod sebou. Tvár mu blížala horúčosťou. Vyskočil, umylo sa v snehu a hned sa rozbehol medzi liesky. Rútil sa cez najhustejsie kriaky. Sneh sa mu sypal za golier, konáre mu bitovali tvár, ale on len bežal, zúrivo okolo seba mlátil rukami a hlasno skvúňal. Ked' zbehol na cestu, zastal. Ruky mal skrvavené a tvár doškrabánu. Opäť sa umylo v snehu a Tahostajne pozeral, ako sa bieloba okolo neho farbi do cervena. Potom sa poddal fažobe v sebe, ktorakol do snehu a pridusene sa rozvzlykal.

POKRAČOVANIE V BUDÚCOM ČÍSLE

ŽIVOT

Číslo 7/1984 Ročník 27

19

HOVORIA DELEGÁTI

BRONISLAV KNAPČÍK

podpredseda ÚV KSČaS a podpredseda MS KSČaS v Tychach

Narodil sa 25. októbra 1935 v Hornej Zubriči v slovenskej roľníckej rodine Márie a Františka Knaplíkovcov. Bol jedným z ôsmich detí a od malíčka sa musel tvrdovo prebijať životom. Po skončení základnej školy začal študovať na práve vtedy založenom lúčku so slovenským vyučovacím jazykom v Jablonke, ktoré absolvoval v r. 1955. Začal učiť v Krempachoch, odkiaľ po niekoľkých mesiacoch odišiel na vojenšinu. Po skončení prezenčnej služby prešiel v r. 1957 na nové pôsobisko do Oravky, kde učil do r. 1962 a súčasne plnil funkciu predsedu MS. V rokoch 1962–65 pracoval ako tajomník ÚV KSČaS v Krakove, počom sa presťahoval do Mikołowa, kde pôsobil najprv ako učiteľ a neskôr riaditeľ Strediska mimoškolskej práce. V Mikołowie bol jedným zo zakladateľov miestnej skupiny, ktorá mu zverila funkciu podpredsedu. Od r. 1965 je členom predsedníctva ÚV a na poslednom zjazde v r. 1979 bol zvolený za podpredseda ÚV KSČaS.

— Našou prvoradou úlohou je predovšetkým povzniť organizačnú prácu miestnych skupín, lebo od toho prakticky závisí činnosť Spoločnosti ako celku. Dôležité sú teda pravidelné schôdze. Mali by sme mať všade dobré klubovne, v ktorých by neustále vladol čulý ruch a pôsobili pri nich súbory či divadelné krúžky. Musíme sa starať o mládež, o jej krajanskú výchovu a súčasne dbať o to, aby mala zabezpečenú výuku rodnej reči v škole, výuku na dobrej úrovni. S tým súvisí starostlivosť o učiteľské kádre a o to, aby neustále zdokonaľovali svoje vedomosti. A ďalej: od toho ako dokážeme vychovať mládež, závisí budúcnosť našej Spoločnosti.

ANNA MAČIČÁKOVA

tajomníčka MS KSČaS v Jurgove a člena predsedníctva ÚV KSČaS

Narodila sa 17. mája 1951 v Jurgove v slovenskej rodine Rozálie a Vojtecha Mačičákovcov. V rodnej obci prežila detstvo a skončila základnú školu, z toho päť rokov s vyučovacím jazykom slovenským a dva roky sa učila slovenčinu leň ako nepovinný predmet. Okrem základnej školy skončila Stredné odbornú školu v Novom Targu, kde sa učila krajčírskemu povolaniu. Od roku 1976 pracuje v Komunálnych službách v Novom Targu. Diaľkovo študovala vo Všeobecno-vzdelenacom lúčku v Novom Targu, ktoré úspešne skončila maturitou. V rodičovskom dome bola vychovaná k láske k starej vlasti a materinskej reči. Od malíčka bola spojená so Spoločnosťou, predsa jej otec bol jedným zo zakladateľov a dlhorocným predsedom MS v Jurgove. Členkou miestnej skupiny sa stala už ako sedemnásťročné dievča. Svoje prvé kroky spravila ako člena tanecného súboru, ktorého je v posledných rokoch vedenú. Dve volebné obdobia bola členkou miestneho výboru a dopisovateľkou Života. Od roku 1979 je členkou predsedníctva ÚV. Na volebnej schôdzi v roku 1983 ju krajania zvolili za tajomníčku miestneho výboru, dopisovateľku Života a delegátku na 7. zjazd Spoločnosti. Krajanka Anna Mačičáková sa do práce vždy zapája a organizuje rôzne stretnutia. Angažuje sa v práci miestnej skupiny, ktoré dáva prednosť pred inými. Zbiera predplatné na Život a roznašá časopis. Je tak isto členkou Socialistického zväzu poľskej mládeže a členkou Gminného výboru Zjednotenej ľudovej strany. Za jej záslužnú spoločenskú prácu ju vyznamenali bronzovou medailou Janka Krasickiego, Medailou Za zásluhy pre krakovskú zem, medailou Za zásluhy pre KSČaS.

— Najväčší problém v miestnej skupine sme mali s doručovaním časopisu Život. Po-

vinnosťou každého poštára je roznášať tak poľské ako aj slovenské časopisy. Myslím si, že zjazd by sa k tejto otázke tiež mal vyjadriť. Predovšetkým musíme zvýšiť počet členov MS a oživiť je činnosť. Do práce miestneho výboru treba viač zapájať mládež, ktorá je našou budúcnosťou. Umožniť ďalej vystúpenia krajanských súborov Spoločnosti, ktoré šíria naše staré tradície predkov a národnú kultúru, v iných miestnych skupinách na Spiši a Orave.

JÁN GRONKA

predseda MS KSČaS v Novej Belej

Narodil sa 4. apríla 1930 v Novej Belej v slovenskej roľníckej rodine Márie a Jozefa Gronkovcov. Vo svojom rodisku sa vychoval a skončil základnu školu s vyučovacím jazykom slovenským. Od detstva pomáhal svojim rodičom obrábať gazonovstvo. S krajanskou problematikou sa stretol už v mladeneckých rokoch. Hneď po založení miestnej skupiny v Novej Belej sa stal jej členom. Krajan Ján Gronka aktívne pôsobi v divadelnom krúžku až podnes. Vo výbere miestnej skupiny bol niekoľko rokov jej členom, neskôr plnil funkciu pokladníka. V roku 1974 ho novoborskí krajania zvolili za predsedu MS a túto funkciu plní dodnes.

Je roľníkom, hospodárom na 6 ha gazonovstve. Má päť detí. Jeho dcéra skončila Stredné zdravotnickú školu na Slovensku. Za aktívnu a obetavú prácu ho v roku 1977 Spoločnosť vyznamenala medailou Za zásluhy pre KSČaS.

— Naša miestna skupina je jednou z najpočetnejších a najaktívnejších. Máme folklórny súbor, divadelný krúžok, dychovku a naše deti sa učia v základnej škole s vyučovacím jazykom slovenským. Každá rodina číta krajanský časopis Život. V pozjazdovom období chceme a budeme sa snažiť ďalej aktívne pracovať na organizačnom a kultúrnom úseku našej činnosti tak, aby sme patrili medzi popredné miestne skupiny Spoločnosti.

NIELEN PRÁVO, ALE AJ POVINNOST

Otázka vyučovania slovenského jazyka bola náplňou schôdze výberu Miestnej skupiny vo Fridmane, ktorá sa konala 29. mája t.r. Treba tuná poznámať, že fridmanské deti sa slovenčinu neučia už vyše dvadsať rokov, čo sa samozrejme nepriaznivo odzrkadlilo aj na činnosti miestnej skupiny a dokonca spôsobilo jej stagnáciu. Inač povedané, skoro úplne pozastavilo príliv mladých ľudí do MS vo Fridmane. Tieto a iné závery, ktoré z toho vyplývajú, si konečne uvedomili aj fridmanski krajania. Naskytla sa však otázka, prečo tak neskoro. Kvôli presnosti treba povedať, že krajania vo Fridmane si boli vedomí potreby vyučovania slovenského jazyka už dávnejšie, ale skúsenosti tzn. postoj školy a jej vzťah k slovenským žiakom v predošom období, keď sa ešte tento predmet vyučovalo, ich

NÁRODNÁ POMOC ŠKOLSTVU

24 mája t.r. sa vo Varšave konalo zasadanie Komisie vedy a osvety Celostátnnej rady PRON, ktoré viedol prof. dr hab. Zbigniew Gertych. Ako člen tejto komisie zúčastnil som sa na zasadani, ktoré vzhľadom na závažnosť prerokúvaných otázok akiste zaujme našich čitateľov.

Komisia rokovala o otázke vyplývajúcej z realizácie Národnej pomoci školstvu a diskutovala o navrhу stanoviska Vykoného výboru Celostátnnej rady PRON vo veci potrieb a niektorých problémov osvety.

Súčasne v Poľsku čakajú na vyriešenie dve významné záležitosti — školstvo a zdravotníctvo. Na úseku školstva a osvety treba vyriešiť viacere otázky týkajúce sa o.i. materiálnej základnej, výchovy mládeže, problémy uči-

ťov a systém základného, postgraduálneho a osobitného školstva. Dôležitou príčinou týchto problémov je materiálna situácia, ktorú vo veľkej miere ovplyvnil demografický prirastok. Dnešné potreby poľského školstva vyžadujú úsilie celého národa, podobne ako sa svojho času realizovalo heslo „1000 škôl na tisícročie Poľska“. V mestách, nových sídliskach a na vidiek treba vybudovať v najbližšich rokoch vyše 8900 materských a základných škôl, aby všetky deti mali od najmladších rokov zaistenú opatru a mohli sa učiť. Ide o to, aby sme vytvorili všetkým deťom a mládeži z rôznych spoločenských prostredí rovnaké šancu pre fyzický, intelektuálny a morálny rozvoj. Prvá etapa celospoločenskej pomoci národnému vzdeleniu je zameraná na najbližších 10 rokov a budeme ju bilancovať v roku 50. výročia Ľudového Poľska.

Konštatovalo sa, že najväčšie problémy vo sfere výchovy mládeže sa naskytli v posledných rokoch najmä vo veľkomestách. Vo výchovnom programe boli veľké nedostatky, čo spôsobilo, že učitelia sa stavali iba prednášateľ-

mi vyučovaného predmetu a zanedbávali otázky výchovy a formovania vlasteneckých postojov v mladom pokolení.

Veľkým problémom je vobec nedostatočnosť učiteľov, ktorí sa nepriaznivo odráža na osvetovom a školskom systéme. Neprispievajú tomu ani ešte časté nedostatočné kvalifikácie učiteľov, ich pracovné podmienky a s tým súvisiaci pocit neistoty a nespokojnosti. Vyžaduje sa to nutne nové riešenia. Nová „Učiteľská charta“ môže rozhodne zlepšiť situáciu v oblasti zabezpečenia náležitých učiteľských kádrov pre školy. Odhaduje sa, že aktuálne chybije od 90 do 180 tis. učiteľov.

Učastníci zasadania sa zamýšľali takiež nad otázkami týkajúcimi sa o.i. prefaženého učebného programu predčasného uverezenia zbernych škôl, veľkej feminizácie stredných všeobecnovzdelenacích škôl a pod.

Komisia zaujala kladný postoj k návrhom predloženým na stretnutí a rozhodla sa široko popularizovať národnú pomoc školstvu ako morálnu a občiansku povinnosť.

BRONISLAV KNAPČÍK

odvádzali od vyvinutia väčšieho úsilia pre zorganizovanie výuky slovenského jazyka. V posledných rokoch sa sice niekoľkokrát pokúšali o zavedenie tohto vyučovania, avšak bezúspešne. Tentokrát však niekoľkí krajanov vyplnili 8 prihlášok priamo na schôdzu. Stačilo ich len zaistieť do školy. Ale nie všetci účastníci schôdze verili, že sa vo Fridmane podarí obnoviť výuku materinského jazyka. Poukazovali predovšetkým na to, že krajania vo Fridmane sú menej angažovaní ako inde, zaujatí viac materiálou stránkou života ako národnou, duchovnou. Jedným slovom to vyjadril jeden z krajanov: „sme prosté bojkovia“. Ale či naďalej takími zostanú, závisí od nich samých, teda či odovzdajú prihlášky do školy. Nechce sa mi veriť, žeby aj tohorčí pokus bol bezúspešný. Dúfam, že si uvedomujú, že od ich postoa závisí do určitej miery buducnosť našej organizácie vo Fridmane.

V máji toho roku som bol pri zápisoch na slovenčinu aj v dvoch miestnych skupinách na Orave — v Podsrni a Podškli. V oboch obciach sa slovenčina nevyučovala už viac rokov. Takáto situácia si žiadala organizačnú prácu od základov. Krajský aktív však neváhal. V jedno sobotné a nedelne popoludnie som sa stretol s rodicmi a výsledok sa dostavil v podobe 20 vyplňených prihlášok v Podsrni a 25 v Podškli. Teší uvedomelý a zodpovedný prístup tamojších krajanov k otázke vyučovania slovenského jazyka. Stretol som sa s rôznymi názormi, ale prevažná väčšina navštívených krajanov a dokonca aj občania polského pôvodu sa kladne vyjadrovali o vyučovaní slovenského jazyka v miestnych školach.

O význame tohto vyučovania netreba vari nikoho presvedčovať. Sú však prípady, že krajania vähajú, nevedia sa rozhodnúť a vidia len dodatočne zaťaženie pre deti. Nezriedka si ani neuviedomujú, že je to nielen právo pre národnú seberealizáciu, ale dokonca povinnosť voči rodiným tradiciám, starej vlasti a spolurodákam.

DOMINIK SURMA

MALÁ LIPNICA

Cheela by som aspoň stručne napísat o našej účasti v prehliadke vidieckych divadiel v Czarnom Dunajci, ktorá sa konala od 27. do 30. apríla t.r. Náš divadelný kružok, pôsobiaci pri MS KSČaS v Malej Lipnici, predviedol na prichliadke hru Majster a tovariš od Józefa Kozleniowského nacvičenú v oravskom nárečí. Predstavenie sa vsetkým páčilo. Organizátori nás veľmi milo prijali, pohostili, a na záver prehliadky pripravili pre všetkých účastníkov spoločnú zábavu.

Veľkú pomoc v zabezpečení našej účasti na prehliadke nám poskytol náčelník Gminného úra-

du v Jablonke, ktorý nám o.i. vybavil autobus. Ale s pomocou a pochopením náčelníka sa stretnávame na každom kroku našej práce. Totiž v gminnom úrade nepracuje v súčasnosti žiadny odborný kultúrny inštruktor, preto sa so všetkými záležitosťami obraciame priamo na náčelníka GÚ, ktorý vždy nájde pre nás čas a dobrú radu. Zaujima ho a teší kultúrna práca, a čo je najdôležitejšie, ku všetkým, teda aj k nám, členom KSCaS má rovnaký, zodpovedný prístup. Chceli sme mu srdiečne podakovať za doterajšiu spoluprácu.

* * *

Pri príležitosti Dňa kultúrneho činiteľa ma Oddelenie kultúry a umenia Vojvodského úradu v Nowom Sączi pozvalo na slávnosť do Gorlic, ktorá sa konala 25. mája t.r. Pri tejto príležitosti sme za doterajšiu spoločenskú kultúrnu prácu obdržali diplomy. Potom sme boli na vystúpení liptovského folklórneho súboru z Ružomberka, ktorý nám predviedol pôsobivý program s rezkými tanecmi a prekrásnymi spevmi, ako aj malebné ľudové kroje. Nakoniec sme navštívili vojenské múzeum, kde sme pozreli pamiatky z prvej a druhej svetovej vojny.

Mám strašne veľa práce. V našom divadelnom krúžku sme začali nacvičovať novú hru — Bačevu ženu. Okrem toho každú nedelu cvičíme taktiež nový folklórny súbor, z ktorého odišli starší, skusenejší členovia. A nacvičili nový program je náramne ľažko, ale budeme musieť pridať, lebo chceme vystúpiť na Pastierskom sviatku na Orave. Najväčšiu starosť však máme s hudobnou kapelou, lebo mladí muzikanti sa ešte musia veľa naučiť a iných nemáme. Dúfame, že to zvládнем. Všetci sú totiž ochotní. Aj mne táto práca dáva veľa potešenia a vďaka nej sa citím mladšia.

VIKTÓRIA SMREČÁKOVÁ

DVOJJAZYČNÉ NÁPISY

V dedinkách Spiša a Oravy aj dnes stredneme veľa slovenských nápisov, najmä na sakrálnych pamiatkových objektoch a na cintorínoch. Okrem toho sú ešte nápis na obchodoch, školách a klubovniach Kultúrnej spoločnosti Čechov a Slovákov. Tie posledné sú výsledkom snáu žijúcej slovenskej národnostnej menšiny a rešpektovania jej práv v socialistickom štáte.

Naša Spoločnosť dlhé roky výjala úsilia, aby v dedinkách obývaných slovenskou národnosťou menšinou boli umiestňované dvojjazyčné nápis. Boli s tým mnohé ľažnosti, ktoré sa nie všade skončili. V niektorých obciach sú pokusy, aby sa staré dvojjazyčné nápisy neobnovovali, rozbité nevymieňali a aby na nových obchodoch boli nápis iba v polštine. Dlhý boj Spoločnosti o obnovenie, doplnenie a výmenu dvojjazyčných tabuľ na ob-

chodoch sa skončil na dedinkách Spiša a Oravy pomerne úspešne. Už rok na väčšine obchodoch visia nové, dvojjazyčné tabuľ. Potešitelný stav je v Jablonke, kde v centre Oravy je sústredených veľa obchodov s dvojjazyčnými tabuľami. Ale nie všade je tomu tak. Napríklad na modernom obchode v Chyžnom — ako som si všimol — chybujú dvojjazyčný nápis, tak isto v Oravke a Hornej Zubrici. Tieto nápis však chybujú aj na Spiši o.i. v Nižných Lapsoch, Kacvine a iných obciach nižnolapšanskej gminy.

Ešte prednedávnom boli dvojjazyčné nápis na všetkých základných školách Spiša a Oravy. Prečo dnes sú už len na jedinčích? Vraj sa tento problém rieši v prospech národnostnej menšiny a preto počkáme, ako to dopadne.

Slovenské nápisy odstraňujú aj v kostoloch, kaplnkach a iných sakrálnych objektoch. Najčastejšie sa to stáva počas opravy a renovácie týchto objektov. Evidentným príkladom je kostol v Hornej Zubrici. V posledných rokoch v tejto dedine odstránili slovenský nápis počas obnovovania sochy svätca. Odstránené sú slovenské nápis z pamiatkových obrazov križovej cesty v kostole a z zástava Cyrila a Metoda so slovenským nápisom je odložená v skrine. Počas vlaħajšieho maľovania kostola zmizli aj niektoré maľby, ktoré mali slovenský pôvod.

Myslim si, že slovenské nápis na sakrálnych objektoch by sa nemalo odstraňovať — vedú sú to predsa historické pamiatky a tie treba chrániť.

BRONISLAV KNAPČÍK

PAMIATKE EUGENA MASTELU

14. apríla t.r. umrel v Dolnej Zubrici nečakane na infarkt nás krajan Eugen Mastela, známy huslista a vari posledný muzikant v našej obci, ktorý dobre poznal a vedel zahrať vari všetky najstaršie oravské melódie. Mal sotva 56 rokov, keď musel odišť spomedzi nás.

Pochádzal z dobrej slovenskej rodiny. Jeho otec, roľník, bol dlhé roky richtárom v Dolnej Zubrici a svoje deti sa snažil vychovať na dobrých krajanov. Tákom práve bol Eugen, najmladší z deviatich detí rodiny Mastelovcov.

Nemal ľahký život. Od malička musel tvrdovo pracovať a snaď to mu pomohlo znáti trpké chvíle, ktoré mu nešetrili krutý osud. Mal troch synov. Najstarší sa od malička vychovával u starých rodičov. Ďalší dvaja vyrastali na pekných ťuhajov a zdaľa sa, že mu budú potešením v starých rokoch. Stalo sa však inač. Najmladší, už v školskom veku, náhle ochorel na akúsi neznámu chorobu. Koľko sa len nabehal po lekároch a nemocniach, žiaľ, zbytočne. Moderná

medicina bola bezradná a chlapec umrel. Neskor, už ako dospelý mládenec, podľahol tej istej chorobe stredný syn. Zostal sam s manželkou. Nešťastia aj jemu podľomili zdravie, ale nevzdával sa. Tažko, so sebازaprením, znášal svoj osud. A keď sa trochu podliečil, tak ako predtým, od rána do večera pracoval na gazonovstve.

Eugen Mastela, ako som už spomenul, mal ešte jednu lásku — muziku. Preto hoci smútil a chorľavel, neprestal hrať. Zúčastňoval sa na rôznych vystúpeniach a prehliadkach, ako napr. svojho času v Bukovine Tatranskej a inde.

Keď som naposledy zorganizoval kapelu pri našej miestnej skupine KSČaS, chodil pravidelne nacvičovať. Plánovali sme vystúpenia..., ktorých sa, žiaľ, už nedočkal. Ubolené srdce nevydržalo, a navždy odišiel od nás. Smieiem povedať, že s ním odišla aj starodávna oravská muzika, ktorej bol najlepším interpretom. Odišiel od nás dobrý, statotný človek, vzorný manžel a otec, na ktorého s úctou budeme vždy spomínať.

EUGEN KOTT

ODIŠIEL OD NÁS

Dňa 2. júna 1984 sa Krempašania navždy rozlúčili s najstarším krajanom MS

VALENTOM KRIŠTOFKOM,

ktorý prežil 85 rokov. Zosnulý bol jedným zo zakladateľov, ako aj prvým predsedom Miestnej skupiny KSČaS v Krempachoch v rokoch 1947–50. Bol taktiež zakladateľom krempašského hasičského zboru a od r. 1950 jeho predsedom. Za jeho angažovanú spoločenskú prácu ho viačkrát vyznamenali o.i. Zlatou medailou za zásluhy pre požiarnečtvo, príležitostnou medailou Za 50-ročnú činnosť v požiarnečtve a medailou Za zásluhy pre KSČaS.

Odišiel od nás vzorný krajan, dobrý človek, starostlivý otec a dedo.

Čest jeho pamiatke!

MS KSČaS v Krempachoch

Kolegyni.

ANNE KRIŠTOFEKOVEJ úprimnú sústrast v súvislosti s umrtem
STARÉHO OTCA VALENTA vyjadruje

REDAKCIA ŽIVOTA

Gazdovstvá budúcnosti?

Mnohí vedci — doma a v cudzine — uvažujú, ako by malo vyzerat gazdovstvo v budúcnosti. Patrí k nim o.i. prof. Rudolf Michalek, pracovník Poľnohospodárskej akadémie v Krakove, ako aj Inštitútu mechanizácie a energetiky poľnohospodárstva. Za základ prijal gazdovstvo, ktoré musí zaistiť nevyhnutné príjmy majiteľovi a jeho rodine, opierať sa o vlastné pracovné sily, produkoval veľa a lacno a musí byť spojené so systémom kontraktácie a výkupu s družstevou a štátnej sieťou. Profesor usudzuje že tieto podmienky môže splniť gazdovstvo, ktoré má vyše 15 ha poľnohospodárskej pôdy.

Aké argumenty má profesor pre takýto model?

Za prvý — pre úplnú mechanizáciu výroby tak gazdovstva dvoj-, ako aj dvadsaťhektárové musia mať skoro takú istú súpravu strojov. Samozrejme spolu s rastom areálu rastie aj stupeň využitia strojov.

Za druhé — dokonca ani dvadsaťhektárové gazdovstvá nezarúčajú plné využitie väčších a špeciálnych strojov.

Za tretie — s rastom plochy gaždovstva klesajú požiadavky na prácu v prepočítaní na hektár. Táto tendencia je zvlášť viditeľná po prekročení 10 ha.

V Poľsku je vyše 150 000 gazdovstiev, ktoré majú viac ako 15 ha a práve tie majú byť vzorom. Stárnute vidieka — o čom sa toľko hovorí — malo by pomôcť v prestavbe nášho poľnohospodárstva. Nás vidieku je naďalej preludnený, na roli pracuje skoro 30 perc. všetkých pracujúcich. Uvedme ešte jedno porovnanie... U nás, v Poľsku na jedného

zamestnaného pripadá 3,5 ha. Ale v Bulharsku skoro 6 ha, v NDR — 7 ha, v Dánsku — 13 ha, vo Švédsku — 15 ha, v Maďarsku — vyše 6 ha, vo Veľkej Británii — 25 ha.

Nad nedostatkom nástupcov tiež by sme nemali plakat. Je to jediná príležitosť pre humánnu prestavbu štruktúry gazdovstiev. Totiž dnešná štruktúra je brzdou predovšetkým v realizácii efektívnej mechanizácie.

V skupine gazdovstiev do 2 ha, v roku 1981 jeden traktor pripadal na 58 gazdovstiev. Od 2 do 5 ha — na 21 gazdovstiev, od 5 do 10 ha — na 7 gazdovstiev a v skupine vyše 10 ha jeden traktor pripadal na dva gazdovstvá. V roku 1981 na vidieku bolo 526 000 traktorov a iba každý piaty patril roľníckym krúžkom. Prof. Michalek je teda za väčšou kooperáciu medzi súkromnými gazdovstvami a roľníckymi krúžkami i družstvami krúžkov (DRK).

Z výskumov vyplýva, že nesprávne je aj rozdeľovanie náradia. Totiž v Poľsku je skoro 300 000 gazdovstiev s plochou vyše 10 ha, kde jeden traktor pripadá na dva gazdovstvá. Prof. Michalek navrhuje prideľovať hospodárske stroje a náradie gazdovstvám s plochou nad 7 ha, ktoré však majú na konte patričnú sumu peňazí za poľnohospodárske produkty predané štátu. Stroje a náradie by im bolo prideľované každých 10 rokov. Zasa mladým roľníkom, ktorí po prvýkrát preberajú gazdovstvo, malo by sa umožniť nákup strojov na úver. Profesor navrhuje zmeniť aj proporcie prideľovania strojov — predávať 60 perc. súkromným roľníkom a 40 perc. roľníckym krúžkom a družstvám roľ-

níckych krúžkov. Zároveň treba zreorganizať DRK, lebo sa v nich obmedzila činnosť samosprávy, stúpol v nich počet administratívnych pracovníkov, odstupuje sa od poľnohospodárskej činnosti a vždy sa nespájajú s kvalitou vykonávaných služieb.

Prof. Michalek teda navrhuje, aby DRK sa zaoberali iba: základnými poľnohospodárskymi službami, špeciálnymi službami, technickými službami, opravou náradia pre domácnosť, predajom pohonných látok a na hradných súčiastok.

Základné poľnohospodárske služby mají podľa profesora realizovať „ajenti“ pôsobiaci v každej dedine. Dôležitá je voľba „ajenta“, o čom by mal rozhodovať roľnícky krúžok. Kandidáti by nemali mať viacero pôdy ako 2–3 ha a podpisovali by zmluvu s družstvom roľníckych krúžkov. V takejto zmluve by sa malo vziať do úvahy nasledujúce podmienky: náradie až po jeho úplne splatenie je majetkom DRK; obdobie amortizácie sa rozkladá na 5 rokov; v prípade sporu sa menuje experta pre vyhodnotenie náradia: „ajent“ by bol povinný vykonávať služby gazdovstvám, ktoré nemajú vlastnú fažnú silu; nemal by právo podpisovať zmluvy na služby pre iné inštitúcie a dostával by mzdu podľa cenníka vypracovaného v danom družstve roľníckych krúžkov: DRK by zaistovalo „ajentovi“ pohonné látky: zmluvy by boli podpisované na 5 rokov; po tomto čase by sa náradie stávalo majetkom „ajenta“; dozor nad „ajentom“ by mali roľnícke krúžky a správa DRK.

Poznamenajme, že túto zaujímavú konceptu prof. R. Michalek predložil na jednom z posledných zasadnutí Rady pre potravinárske hospodárstvo, ktorá pôsobí pri vláde. Budúcnosť ukáže, či bude schválená.

ZBIGNIEW RUTA

Na čo treba pamätať...

... V AUGUSTE. V tomto mesiaci je najdôležitejšou vecou zvýšenie absorbcie pôdy a jej schopnosti zadržať vodu a živiny. Známy odborník v tejto oblasti, prof. Michal Batalin konštatoval, že 35 cm hrubá vrstva dobre obrobenej pôdy môže zhromaždiť dosťatočné množstvo vody pre normálnu úrodu rastlín. Dokázali to na ľahkých pôdach mnohí dobrí roľníci.

NA POLI. Treba pripomenúť, že jedným z dôležitých činiteľov „boja“ o 35-centimetrovú vrstvu pestovanéj pôdy, tvoriacu „sklad vody a živín“ je plytká orba. Bez včasnej plytkej orby, ihneď bránenej a po vyklikení burinu bránenej opäťovne, nemôžno dosiahnuť dobrú úrodu.

Totiž zaorané a bránene strniško nevysychá. Naopak v noci pohlcuje rosu, stáva sa vlhké a v prípade nadmiernych zrážok ľahko prepúšta vodu do hlbky a často skladuje.

Tento mesiac je najlepším obdobím na vápnenie. Totiž vápno prikrýte zoranou pôdou, pripadne aj bránou, sa rovnomerne mieša s celou vrstvou pôdy. Práve preto treba toto neskoršie využiť na vápnenie poli. Radime, aby ste nepreberali v druhoch vápna, ale využívali to, ktoré možno kúpiť. Totiž každé vápno odrysuje a zúrodiuje pôdu.

Ďalším činiteľom zúrodiujúcim pôdu je dosahovanie vždy dobrej úrody na danom poli. Vydané rastliny zanechávajú v pôde veľa koreňov, hlušia burinu, zakrývajú pôdu pred slnečnými lúčmi, ktoré ničia štruktúru pôdy. Po vydarennej úrode každej rastliny, je pôda sice chudobnejšia na živiny, ktoré rastliny spotrebovali, ale naďalej pripravená prijať hnojivá a sejbu ďalšej rastliny. Naopak — jedna nevydarená rastlina značne „kazí“ pôdu, ktorú treba potom 2–3 roky „opravovať“. Starostlivosťou o dobrú úrodu každej rastliny zároveň zúrodiujeme pôdu. Teda v auguste musíme začať pripravy, aby sme mali výdarené oziminy a jariny.

Vieme, že včasna sejba ozimín vo veľkej mieri rozhoduje o ich úrodze. Aby sme v optimálnom termíne zasiali žito, musíme pole skôr pripraviť, teda zaorať najlepšie v poslednej dekáde augusta. Pred sejboru pole bránime a vysievame fosforetné a draselné hnojivá.

Mali by sme pamätať i na zvýšenie areálu pestovania medzikultúr. Tak napr. strukoviny ako vŕbičky, peluška bud' vika majú veľmi priaznivý vplyv na zúrodiwanie pôdy. Svojimi koreňmi zlepšujú hrudky pôdy,

drénujú hlbšie vrstvy a obohacujú o prší a dusík. Preto neluťujeme peniaze na nákup semien týchto rastlín na strniškové medzikultúry. Kde obilie vykličí neskôr, môžeme siať ako medzikultúru nebôbovité rastliny. Aj tie chránia pôdu pred degradáciou. A zelené krmiva sa na ještě veľmi zídu.

OCHRANA RASTLÍN. Zrážky počas žatvy podporujú vznik zemiacovej nákazy. Táto choroba môže predčasne zničiť zemiacovú vnuť. Teda čo nezničila pásavka zemiacová, treba chrániť pred nákazou. A predĺženie životnosti zemiacovej vnuťe iba o týždeň znamená o 2–3 tony väčšiu úrodu z hektára. Proti zemiacovej nákaze možno robiť postreky jedným z nasledujúcich preparátov: Cynkomiedzian — 2,4 kg na ha. Cynkotex — 2,4 kg na ha. Dithane M-45 — 2–3 kg na ha. Mankuprox — 3–3,5 kg na ha. Miedzian — 5 kg na ha. Polyrat Combi — 2 kg na ha. Ridomil Plus 45 WP — 4 kg na ha. Sanspor — 2,5–3,5 litra na ha.

Na zemiacových a repných plantážach musíme burinu vytrhávať alebo kosiť, aby nemala semená.

DOBYTOK. Počas žatvy často zanedbávame správne kŕmenie dobytka. Kravy majú v tomto čase slabšiu kondiciu a zmenšenú dojivosť. Nezabúdajme, že pastvina v auguste nemôže vykŕmiť ani kravy s priemernou

dojivostou. Preto im musíme pridať napr. kukuricu, slnečnicu alebo iné zelené krmivá pestovať ako medzikultúry.

Ak máme siláž zo žita, nemusíme ju šetriť, totiž pokles dojivosti v lete nemožno vlastne nadrobít, a bude mať vplyv na celoročné výsledky. Nezabúdajme ani na dostačné napájanie. V prípade letných horúčav — chráňme pred nimi dobytok.

OŠÍPANÉ. Prasnice, ktoré sa na jar prasili sú v auguste opäť prasné, preto nezabúdajme, že prvý mesiac prasnosti má mimoriadny význam pre počet prasiat. Najlepšie je, ak prasnice držíme v osobitných chlievoch s výbehom, aby sme zabránili úrazom pri koryte.

Prasnice kŕmme šetrne, aby v tehotenstve nepribrali viac ako 30–40 kg. Mimoriadne dôležité v tomto období je podávanie minerálnych a vitamínových miestaniek (krieda, kŕmny fosforán, Polfamiks, Visol), aby prasnice mohla zhromaždiť „zásoby“ na obdobie laktácie. Veľmi žiadúci je dostatok čerstvých zelených krmív.

Prasnice, ktoré sa neskoro prasili, treba hned po odstavení prasiat odčerviť preparátom Suiworm. Kožné parazity odstrániame pomocou Neguvonu alebo Necdida. Robíme to presne podľa návodu na obale alebo podľa pokynov zverolekára. V auguste tiež očkujeme prasatí proti moru a ružičke.

NEMOŽNO PRETEKAŤ

v atmosfére strachu a neistoty...

Každé štyri roky svetová verejnosť žije v radostnom očakávaní na najvýznamnejšiu sviatok športu, ktorým sú olympijské hry ako mierové stretnutie športovcov sveta a ich čestné zápolenie o olympijské vavriny. Ziaľ, očakávania na tohoročné hry v Los Angeles nesprevádzali radostné vzrušenia, ale väzne obavy o ich zdarný priebeh, súhlasný so zásadami Olmpijskej charty.

Coho sa týkali spomínané obavy? Hry po prvý raz neorganizuje mesto, ale skupina súkromných podnikateľov, pre ktorých zisk bol najdôležitejším cieľom a tak sa v príprave vyskytli väzne nedostatky a došlo k porušeniu celého radu pravidiel a zásad Olympijskej charty. Stačí uviesť trebars to, že miesto tradičnej olympijskej dediny organizátori prenajali na ubytovanie tri veľmi vzdialené od seba internaty, v ktorých by športovci boli od seba izolovaní. Nedostatočne su objekty na tréningy a rozvíčenia, chybala osobitná doprava a olympijskí hostia sa mali podriadiť verejnej premávke v tomto najmotorizovanom meste na svete. Ale najhoršia bola skutočnosť, že organizátori nechceli dať záruky na pokojny a bezpečný pobyt účastníkov hier v Los Angeles, v jednom z najkriminálnejších miest na svete. To všetko v situácii, keď sa v USA rozpútala proti športovcom socialistických krajín zuriavá kampaň, keď rôzne extremistické a reakčné organizácie združujúce až 165 štvavých spolkov vytvorili koalíciu s výrečným názvom „Zabráňte účast Sovietom“, keď dejisko hier zaplavili letáky, heslá a plagáty, namierené proti ZSRR a socialistickým štátom.

Napriek viacerým upozorneniam MOV a mnogých národných olympijských výborov sa však situácia nezlepšila. Preto boli NOV ZSRR a ďalších socialistických štátov nútene odvolať účasť svojich športovcov na XXIII. OH v Los Angeles. Takéto rozhodnu-

tie prijali neskôr aj ďalšie štaty o.i. z Európy, Ázie, Afriky a Ameriky.

Táto udalosť vyvolala vo svete široký ohlas. Odsudzuje sa politické zneužívanie hier, ktorého následky zasiahl najmä športovcov. Podotýka sa — na základe výsledkov posledných OH a iných šampionátov — že úroveň zápolenia v Los Angeles utrpí veľkú škodu, lebo sa ho nezáčastnia športovci, ktorí mali predpoklady vybojovať vyše 60% olympij-

ských medailí. Potvrdzujú to ostatné výsledky, ktoré naposledy dosahovali na rôznych pretekoch.

K rozhodnutiam o neúčasti na tohoročných Hrách sa vyjadrili desiatky športovecov. Všetci sa zhodujú v tom, že ak účastníci nemajú na OH rovnaké podmienky, ak priebeh Hier neodzrkadluje zásady Olimpijskej charty, neplnia svoje poslanie. A ak aj mnohí z nich vyjadrujú lútosť, že ich dlhoročné prípravy na tento sviatok športu nezavŕšia olympijskými vavrínmi, jednako plne podporujú rozhodnutia MOV o neúčasti na Hrách. V podobnom duchu vyznel aj hlas vynikajúcej čs. atlétky Jarmily Kratochvílovej, svetovej rekordérky v behu na 400 a 800 m, ktorá o.i. povedala, že sa starostlivo pripravovala na OH. Je si však vedomá, že sa okolo Hier vytvorila pre nás nepriaznivá atmosféra, a v atmosfére strachu a neistoty nemožno pretekať...

JÁN KACVINSKÝ

Známený poľský sprintér MARIAN WORONIN, ktorý na tohoročných XXX. pretekoch o memoriál Janusza Kusocińskiego vytvoril fantastický európsky rekord na 100 m — 10.00 sek. Je prvým Európanom a vôbec deviatym pretekárom na svete, ktorý zabehol túto traf za 10.00 sek. Pripomeňme, že 28-ročný sprintér z Legie Varšava vybojoval o.i. 4 tituly majstra Európy na 60 m v hale, raz na 100 m (1978) a striebornú olympijskú medailu v štafete 4 × 100 m.

**Hviezdy
svetovej
estrády**

MONA LISA

Názov skupiny, ktorú cheme predstaviť, sice pripomína známy obraz Leonarda da Vinci, ktorý sa nachádza v Parížskom Louvre, ale znalei mládežnickej hudby hned' uhádnu, že ide o novú, berlínsku rockovú skupinu, založenú pred dvomi rokmi, ktorá sa za tak krátke čas už dokázala presadiť. Je to štvorčlenná skupina, v ktorej vystupujú same ženy: Manuela Rehbergová — basgitara, Antje Wit-

töschová — sólová gitara, Christiane Povileitová — bicie nástroje a Liselotte Reznicková — klavesové nástroje a spev.

Všetky členky skupiny sú prečinnosť v oblasti populárnej hudby znamenite pripravené. Vedúca a zakladateľka skupiny L. Reznicková hra na klavíri už od deviatich rokov. Študovala najprv na strednej hudobnej škole v Halle a neskôr na Vysokej hudobnej škole v Drážďanoch, kde získala diplom s oprávnením vyučovať klavír. A. Wittöschová taktiež od mladi hrala na klavír a chodila do hudobnej školy v Cottbusse. Ďalšie dve Ch. Povileitová a M. Rehbergová získali prvé skúsenosti s rockovou hudbou v dievčenskej skupine Feminini, ktorá vznikla v r. 1981, a súčasne navštěvovali hudobnú školu v Berline.

Vedúca Liselotte je zároveň skladateľkou. Zložila pre skupinu niekoľko skladieb, napsala k nim aj texty. Napriek klasickému vzdelaniu dokázala, že si vie poradiť s prvkami novej vlny a typického rocku, keďže jej

skladby sa mladým poslucháčom mimoriadne páčili. Ani nečudo, vedľ jej manželom je Hans Jürgen, basista skupiny Pankov, teďa prvým a najprisnejším kritikom jej tvorby.

Štvorica dievčat si získala obrovskú popularitu. Absolvovala

desiatky koncertov doma, ba aj v cudzine. Budúcnosť ukáže, ako bude prebiehať ich kariéra. Bude to závisieť od ich ambícii, ktoré dôfajme, im nechybujú. Jedno je isté: choč hraj dobrú hudbu. Možnože zavítajú aj k nám.

ZLATÍ BRATKOVIA

Daleko, daleko odišiel pán do vojny, lebo mu prišiel od kráľa taký rozkaz. A paní mu zatal porodila bližence, dvoch chlapcov, a to utesených, zlatých, akým na svete páru nebol, ani nebude. Bol že by mal otec radost, keby si ich tak doma našiel, až sa vráti z vojny!

Ale čože? Doma si zveril ženu na jednu starú babu, ktorá len na to čakala. A počujte len, čo tá striga nevykonala!

Sluhom sa zahrozila, slúžky podplatiла a milú panu aj s chlapčekmi dala zašít do volskej kože a zakopáť do kopy hnoja vo dvore. Namiesto panej uložila do posteľ svoju dcéru a rozhľásila, že deti zomreli. Aby sa všetko zdalo ako pravda, dala im vystrojiť pekný pohreb.

Dobre.

Cas sa mňaľ a milý pán sa vrátil z vojny. Striga ho hned začala balamutíť, že mladá paní v posteľ veľmi zbiednela a bližence zomreli. Už ako bolo, tak bolo, pán si len žiadal žienku vidieť, lebo ju mal veľmi rád. Ako ju zazrel, náramne sa začudoval, kde sa stratila jej krása. Ako dobrý človek ani nepomyslel na kľamstvo a žil v pokoji aj s touto podstrčenicou.

Len tu raz, ako ráno vstali, pozrie nová paní cez oblok a čo vidí: z kopy hnoja, kde ležali tí vo volskej koži, vyrástol cez noc krásny zlatý orech. To ju začalo nepokojiť.

„Muž môj, vraví pánovi, „dajme my ten zlatý orech vyfať. Aká krásna posteľ by z neho bola!“

Pán privolil.

Ked' sa prvý raz uložili do zlatej orechovej posteľ, on spal ticho, snívalo sa mu čosi veľmi pekné. Ale ona nemohla ani oko zažmuriť, čo ju hrázlo svedomie. Ako sa tak prevracia z boka na bok, ohlási sa voľačo v tej posteľi:

„Braťek, či ti je dobre?“

A druhý hlas mu odpovie:

„Ach, akože by mi mohlo byť dobre, ked' na mne leží táto podstrčenica! A tebe je dobre?“

„Akože by mne nebolo dobre, ked' na mne leží náš drahý otec!“

Podstrčenica hned vedela, že sa to zhovárajú tí dva chlapčekovia, zlatí bratkovia.

Muž sa ráno sputuje:

„Duša moja, mne sa v tej posteľi snívalo čosi veľmi krásne. A tebe sa v nej ako spalo?“

„Ech, nech ju parom uchytí! Nikdy som nemala takú zlú noc ako v tej posteľi! Muž

môj, ak ma máš rád, daj tú posteľ porúbať a spálit!“

On aj na to privolil. Zlatú posteľ porúbali a hodili do pece. Tu panej zišlo čosi na um a kričí na slúžku.

„Bež zapchat komín, aby z tej prekliatej posteľe neuletela ani iskierka!“

Ale bolo neskoro!

Komínom už vyletela jedna iskra a sadila si v záhrade na rozkvitnutú ružičku. Tam sa pášlo kozliatko a ono milú ružičku peknecrásne zhrázlo.

Podstrčenica hned rozkázala, aby kozliatko zarezali. Ale keď slúžka išla na potok umývať črevá, vyšmykli sa jej z ruky a voda ich niesla a niesla až do samého mora.

Ked' došli do mora, bolo práve poludnie a slniečko krásne svietilo. Len sa tu tie črevá skrútnu naprostred mora a vyjdú z nich dva-ja utešení chlapčekovia, zlatí bratkovia. Začnú sa hrať na mori.

Dobre.

Príde slniečko večer domov a matka sa ho sputuje:

„Čože nového na svete, syn môj?“

„Ach, videl som vám ja, mamka, dvoch krásnych chlapčekov na mori. Sú takmer rovnakí, iba jeden je akomak väčší a druhý akomak menší. A tak krásne sa hrali na vodičke!“

„No, vieš ty čo, syn môj? Do zajtra rána ušijem pre tých chlapčekov košielky a ty im dáš: väčšiemu dás menšiu a menšiemu väčšiu. Ak sa pri tom nepovedia, ale si košielky pekne vymenia, tak je isté, že sú to dvojčiatá, zlatí bratkovia. Ak je tak, nuž potom večer dones tých chlapčekov ku mne.“

Na druhý deň dá slniečkova matka synovi dve košielky. A slniečko podá väčšiemu chlapčekovi menšiu a menšiemu väčšiu.

Tu povie ten prvý:

„Vidíš, braťek, ty si menší a košielku máš väčšiu a ja som väčší a košielku mám menšiu. Vymeňme si ich!“

Hned si ich vymenili. Tu súčasť videlo, že deti sú naozaj braťčekovia.

POKRAČOVANIE V BUDÚCOM ČÍSLE

V záhrade — vystrihovačka Ludmily Krištofekovej (7. tr.) z Krempach.

NAŠA FOTOHÁDANKA

Naša snímka predstavuje jednu z najznámejších poľských televíznych hlásateľok a neskôr novinárok. Začínala ako hlásateľka koncom pädesaťtych rokov. Mnohí diváci si ju akistie pamätajú z viacerých programov, z ktorých spomienieme trebars Tele-echo. Práve teraz televízia vysiela osobitný program nazvaný *Známe intervievy*..., preto nebudé tažko uhádnuť jej meno, ktoré nám pošlite do reakcie.

V Živote č. 312/84 sme uviedli snímku poľskej herečky Anny Dymnej. Knihy vyžrebovali: František Klukošovský a František Lukáš z Krempach, Jozef Vavrošek z Kacvina, Dana Sarová z Čiernej Hory.

VESELO SO ŽIVOTOM

— Mami, práve som prehltol gombík z košeľe, — kričí Peter.

— No, tak aspoň raz budeš vedieť, kam si si ho dal.

* * *

— Kde si bol tak dlho, Karolko?

— V škole. Zajtra si chcem vybrať náhradné voľno.

* * *

Fero ide odpovedať zo zemepisu a šepká susedovi:

— Drž mi palec!

— Ale, Ferkó, ved' až k tabuli nedočiahnem...

Prišla na návštěvu teta Terka a vidi svojho synovca Emilia po prvý raz. Rozplýva sa chválu:

— To je pekný chlapček. Oči má po oteckovi a vláska po mamičke...

... a nohavice po staršom bratovi! — namrzene doplní Emilia.

* * *

— Jožko, prečo otváraš tie sardinky pred akváriom? — pyta sa Betka svojho staršieho brata.

— Chcem ukázať rybičkám, ako pochodia, ak nebudú posluchať.

* * *

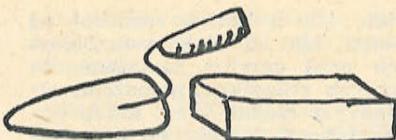
— Peťo, od čoho máš tú hrču na hlave?

— Od myšlenia.

— Ako to?

— Ale, myslieš som, že Jurko lopout netrafí.

22. JÚL

Všetci pre všetkých

Murár stavia veľké domy,
krajčír musí šaty šíť.
Kdeže by ich ale ušil,
keby nemal dielňu, byt?

Ani murár nemohol by
stavať toľkú nádheru,
keby krajčír neušil mu
nohavice, zásteru.

Pekár musí topánky mať,
u ševca ich obstará,
lenžen švec by nemal chleba,
keby nemal pekára.

Pre spoločný úžitok má
každý svoju prácu rád.
Každý musí niečo robiť,
maličký môj kamarát.

Preložil Vojtech Mihálik

Aj vy, dievky copaté,
aj vy páru nemáte.
Ako jabloňové púčky
voňajú vám rúčky.

Aká je to vôňa,
ktorou domov vonia?
Taká, čo sa nikdy neminie,
ako sladké srdce mamine.

Aká je to vôňa?
Taká... Ako doma.
Smäď uhasí, nachová.
To je vôňa domova.

RUDOLF DOBIAS

Domov

Aká je to vôňa?
Taká... Ako doma.
Sladká vôňa chlebová —
to je vôňa domova.

Ej, nám doma, nám je hej!
Ved' aj z kôrky chlebovej
rastú chlapci súci,
ba i súci vnuci.

(Allegro)

P. Makovický a spol., 1880, dol. Liptov

Po ve - dal mi je - den chla - pec, že ja
ne - viem chle - ba na - piec, Tren - čín, Tr - na - va,
ru - ža vo - ťa - vá, chle - ba na - piec.

Povedal mi jeden chlapec...

Povedal mi jeden chlapec,
že ja neviem chleba napieci,
Trenčín, Trnava,
ruža voňavá,
chleba napieci.

A ja som si rozmyslela,
chleba som si učinila,
Trenčín, Trnava,
ruža voňavá,
učinila.

V pondelok som múku brala,
a v utorok osievala,
Trenčín, Trnava,
ruža voňavá,
osievala.

A v stredu som zarobila,
a vo štvrtok zamiesila,
Trenčín, Trnava,
ruža voňavá,
zamiesila.

A v piatok som povárala,
a v sobotu posádzala,
Trenčín, Trnava,
ruža voňavá,
posádzala.

A v nedele z pece vyšiel,
nanesťasťe milý prišiel,
Trenčín, Trnava,
ruža voňavá,
milý prišiel.

Z vrchnej kôrky voda tiekla,
a zo spodnej myš utiekla,
Trenčín, Trnava,
ruža voňavá,
myš utiekla.

Taký sa mi chlebík udal,
akoby ho lejár ulial,
Trenčín, Trnava,
ruža voňavá,
lejár ulial.

Taký sa mi chlebík udal,
čo pod kôrkou kocúr dudal,
Trenčín, Trnava,
ruža voňavá,
kocúr dudal.

A vprostredku taká osla,
čo si chlapci nože ostria,
Trenčín, Trnava,
ruža voňavá,
nože ostria.

Co ti dnes, Dášeňko, povím,
není žádná pohádka, ale pravda
pravdouci. Doufám, že chceš, aby
z tebe byl vzdelený pejsek, a že
budeš dávat pozor.

Před mnoha a mnoha tisici le-
ty nežil ještě pes s člověkem.
Tehdy totiž člověk byl ještě di-
voký a nedalo se s ním žít. A
proto psi žili ve psích smečkách,
ale ne v lesích jako srnky, nýbrž
na velikánských loukách, které se
jmennují prérie čili stepi. Proto
má každý pes tak rád louky a
běhá po nich, až se mu uši tře-
sou.

ky chleba? To jste dělávali před
tisíci lety, abyste měli nějaké
sousto schováno pro dobu hladu.

A věš, proč pejsek zvedají
nožičku na každý kámen a pařez
a pokropí jej? To dělali v pré-
rii, aby každý člen jejich smeč-
ky čuchnul a poznal, aha, tady
byl náš kolega, neboť tuto na
kameni nechal svůj podpis. Tak
vidíš, jak jste byli odjakživa
moudří.

A věš, proč pes začal žít s člo-
věkem? To bylo tak. Když člo-
věk viděl, že psi žijí ve smeč-
kách, začal také žít ve smeč-
kách.

KAREL ČAPEK

O psích zvycích

Viš-li pak, Dášeňko, proč se
vlastní každý pes třikrát otočí
do kolečka, než si lehne ke spa-
ní? To je proto, že dokud žili
psi ve stepi, museli si pod se-
bou udupat vysokou trávu, aby si
v ní vyšlapali pelíšek a pěkně se
jim leželo. To dělají dodnes, i
když spí v lenošce, jako to dě-
láš ty.

A věš, proč si psi v noci od-
povídají štěkáním? To je proto,
že si ve stepi museli dávat zna-
mení, aby v noci našli svou
smečku.

A věš, proč vy pejsové za-
hrabáváte do země kosti a kůr-
kách.

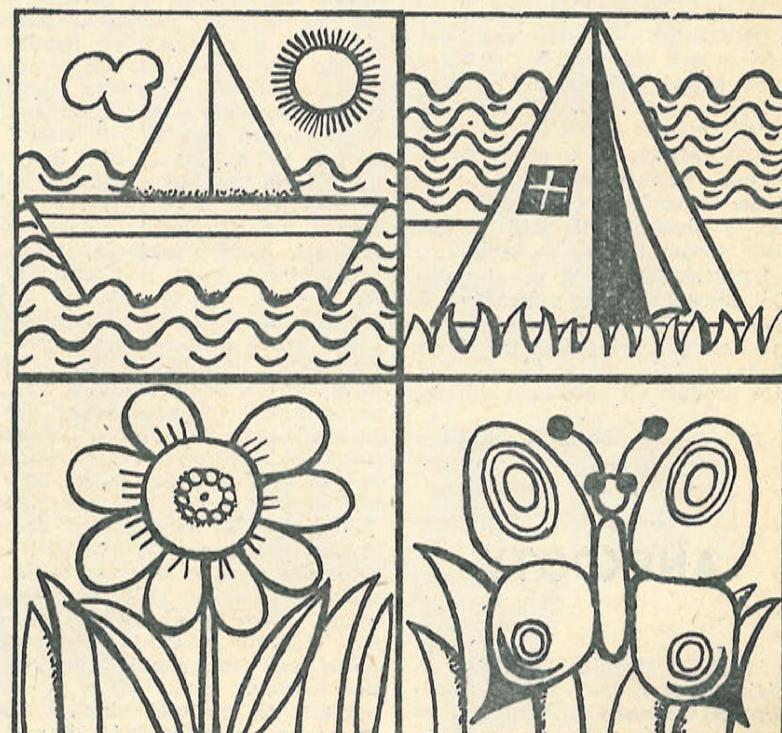
A protože taková lidská
smečka ulovila spoustu zvěře,
bylo kolem jejího tábora nahá-
zeno mnoho kostí. A když to psi
viděli, řekli si: „Co já se budu
honit za zvěří, když u lidí je
kostí habaděj?“ Od té doby za-
čali psi doprovázet lidské tábory,
a tak to přišlo, že lidí a psi
patří dohromady.

Ted' už nepatří pes do psi
smečky, ale do smečky lidské.
Ti lidé, se kterými žije, jsou je-
ho smečka; proto je má rád,
jako své blízni.

Tak, a ted' bež a hoň se po lou-
ce; to je tvá prérie.

KRESBA PRE VÁS

Obrázky si pekne vymaľujte a pošlite do redakcie. Spomedzi auto-
rov najkrajšie vymaľovaných obrázkov vyžrebujeme pekné sloven-
ské knihy. Nezabudnite uviesť svoj vek a presnú adresu.

Aké budeme mať' POČASIE

Predpovede počasia už oddávna zaujímali všetkých, najmä rolníkov. Ľudia si všimali rôzne prírodné javy, na základe ktorých mohli predvídať počasie. Skúsim to aj ja a budem vychádzať z pozorovaní našich predkov na Orave. Podľa nich vraj každý deň od Lucie do Vianoc predpoveda počasie na prvý polrok budúceho roku. Zasa dni od Vianoc do Troch kráľov (6.1.) — ukazujú, aké bude počasie v druhej polovici roka.

Vlani som si robil záznamy zo spomínaných pred — a poviaňných dňa, no a pozoroval som neskôr počasie v prvých mesiacoch tohto roka. Všetko sa potvrdilo. Preto teraz napíšem predpoved na druhý polrok.

Predtým ešte jedna poznámka. Nielen počasie v jednotlivých mesiacoch možno predpovedať. Napríklad, keď 1. marca je hmla o 100 dní neskôr má byť lejak. Táto predpoved sa u nás splnila na sto percent. 1 marca bola hmla a 7 júna bol dárč. Keď je zasa hmla 15. marca — 14. júna má byť prudký lejak a hrnavica. Zasa keď vo Veľký Piatok nie je zamračené (čo sa veľmi zriedkavo stáva, ale tak bolo práve tento rok, že na Veľký Piatok sme mali veľmi pekné počasie) — celý rok má byť mokrý s veľkým počtom zrážok. Ako všetci vieme, zatial to vychádza. Okrem toho máme priestupný rok, ktorý nikdy nesľuboval príliš dobré počasie.

A teraz podrobnejšia predpoved počasia na druhý polrok.

JÚL — nebude oveľa lepší ako jún. Budeme mať veľa dažďov a až v druhej polovici mesiaca bude viac slnka.

AUGUST — v prvej polovici mesiaca bude premenlivé počasie, väčšinou zamračené, druhá polovica bude lepšia, viac slnka a dosť teplo.

SEPTEMBER — Prvá dekáda bude mať pekné počasie, v druhej dekáde premenlivé, zamračené, koncom mesiaca zhoršenie počasia a potom bude príťaž.

OKTÓBER — jeseň má byť dosť pekná. Na začiatku mesiaca bude pekné počasie, potom premenlivé, koncom mesiaca opäť pekné počasie.

NOVEMBER — V prvej dekáde bude premenlivé počasie, väčšinou zamračené a studený vietor. V druhej polovici mesiaca bude pekné počasie a mráz.

DECEMBER — V prvej polovici mesiaca bude zamračené a začne snežiť. V druhej polovici mesiaca má byť pekné počasie a pomerne tuhá zima. Či sa splní táto predpoved počasia, uvidíme!

EUGEN KOTT

ANEKDOTY

SPOVED Markíza Františka de Maintenonová (1635—1719), mor ganatiká manželka francúzskeho kráľa Ludovíta XIV. (1638—1715),

bola nesmierne pobožná. Obávala sa, aby sa kráľ nerozlišil s týmto svetom bez poslednej spovede. Teda keď dospela k záveru, že taký čas už nadisiel, za volala kardinála de Rohana, aby kráľa vyspovedal a udeliť mu posledné pomazanie. Kráľ sa však cítil dobre a bol prekvapený týmto náhlením. Ale markíza neustúpila a dokonca pripomnula kráľovi niekoľko hriešnych prípadov, ktorých sama bola svedkom, aby ich nezabudol poviedať na spovedi. Ľudovít jej vraj podakoval za túto úzkostlivosť.

ZO ŠÍREHO SVETA

KUBA. Táto krajina má dnes 9,7 mil. obyvateľov, z ktorých 4,5 mil. sa narodilo už po revolúcii, čiže má menej ako 25 rokov. V priebehu posledných päťdesiat rokov sa počet obyvateľov Kuby zvýšil 2,5 násobne. Súčasne každý plnoletý Kubánc má vysvedčenie ukončenia šestročnej základnej školy, pričom sa už dnes zovšeobecňuje devätročná škola. Školu navštěvuje 98 percent vo veku 6—12 rokov, pred tridsiatimi rokmi iba ok. 50 percent.

PRE KRÁSU

Dnes niekoľko rád a pokynov, ktoré nám pomôžu v jarnom omladzovaní. Ich obrovskou výhodou je to, že malo alebo vôbec nij nestojí. Pripomíname, že všetky dočasné zásahy sú málo účinne. Odmena čaká iba na trpečlivé, ktoré systematicky vykonávajú drobné, ale zato účinne základy.

To, čo za uplynulých niekoľko mesiacov bolo skryté pod teplými svetrami, hrubými ponožkami buď topánkami, bolo treba odhaliť. A vtedy vysvetlo, že kožka na lakocho a ramenach nie je ideálne hladká a páty rieba diery v tenučkých pančuchách buď pančuchových noha viličkach. Mali by sme teda ihneď začať každodennú masáž kefkou a po sprche buď kúpeli vtierať do tela krém Nivea. Veľmi drsné páty často na jar praskajú, čo je nepríjemné a bolestivé. V takomto prípade krém, dokonca najlepší, veľa nepomôže, účinnejšia bude mast s vitamínom A.

Ak pleť je znečistená alebo bledá pre nedostatočnú prekrvenosť dobré výsledky by mal priniesť masáž tváre mäkkou, vlásovou kefkou uskutočnený raz buď dvakrát do týždňa. Pred masážou, po umytí tváre musíme naložiť na tváre hodne kozmetickej smotany alebo krému Nivea a potom ho rozmaľať kruhovým pohybom. Po niekoľkých minútach masáže starý krém odstráime kúskom vaty, naložíme novú vrstvu a opakujeme masáž. Môžeme ju ostatne robiť aj počas umývania hodne namydlenou kefkou.

Vlasys zle znášajú zimu. Ak sa konce vlasov rozdvájajú, mu-

síme ich u holiča zostrihať až potiaľ, kde sú už zdravé. Potom ich pred umytím zaviažeme do malých zväzočkov, namažeme ričinovým olejom a na hlavu dáme fóliový čepček. Po 3—4 hodinách môžeme vlasys umývať. Ak sú veľmi vysušené a unavené, možno ich umýť vaječným žltkom s malým množstvom šampónu. Nakoniec bolo by ideálne vypláchať ich vo vývare zo žihlavky.

Podceňovaným skrášľujúcim prostriedkom, ktorý doslova nič nestoji, je pohár horúcej vody, ktorý by sme mali vypíti každé ráno na prázdnny žalúdok. Voda sice nie je chutná, ale jej kozmetický efekt je veľký: zlepšuje tráviaci systém a ako vieme, naša krása závisí nie od množstva kozmetických prípravkov, ale najmä od toho, ako pracuje nás organizmus. Obrovský význam má tuná predovšetkým fungovanie zažívacieho traktu.

NA VŠECHNO JE ZPŮSOB

Chceme-li odstranit rezavé skvrny z bavlnených tkanín (bíelych i barevných), použijeme desetipercentný roztok kyseliny citronovej alebo teplý pětiprocentný roztok kyseliny štavelovej. Spláchneme teplou vodou s čipavkem (1 lžice na 1/2 sklenice vody). Z hedvábi se rezavé skvrny buhužel odstranit nedají.

Záclony z umělých vláken preme v teplé (ale ne pôliš teplé) vodě s detergentom. Máčame ve studené vodě, nejlépe ve vaně pod sprchou. Na konec namočíme záclony na několik hodin do studené, hodne osolené vody. Sú dá záclonám pěkný lesk. Záclony nežidíme; pověsíme je nad vanou, aby odkapaly. Věšíme vlnké, nebo sušíme rozložené na prostěradle napjaté špendlíky. Tak můžeme sušit rovně ručně zhotovené krajkové záclony.

Hodně špinavé záclony námocíme před praním na celou noc v osolené vodě.

Linené nebo bavlnené záclony pereme v teplé mydlové vodě podobně ako vlnu. Několikrát vymáčkáme a naškrobíme rýzovým nebo smíšeným škrobem: 1 díl rýzového škrobu, 1 díl pšeničného škrobu a 1 díl talku. Tak naškrobené záclony dlouho vydrží čisté a mají pěkný lesk. Žehlíme opatrne, aby se záclony nevylátkly a neztratily tvář.

ÚNAVA — DÔLEŽITÝ SIGNÁL

Dnešné ženy, ktoré veľmi ťažko môžu zosúladit prácu na troch uvázkoch: vo svojej profesi, v domácnosti, a pri výchove vlastných detí, čoraz častejšie opakujú, že sú „stále unavené“. Tento pocit nemožno podceňovať.

Únava je signálom organizmu, že potrebuje odpočinok. Poznamenajme: často nemožný pre nedostatok času. Príliš krátky odpočinok spôsobuje, že sa únava kumuluje, „rastie“ v nás a vy-

voláva vyčerpanosť, ktorú už nie je v stave odstrániť ani prestávka v práci alebo dokonca dlhý spánok.

Vyčerpaná osoba sa stáva podraždená, znechutená, máva bolesti hlavy, často trpí nespavosťou. Srdcové a žalúdočné choroby sú sústavne pripravované celé roky o.i., preťažovaním organizmu, častými stresami, fajčením...

Pocit únavy cez deň možno aspoň čiastočne odstrániť pomocou jednoduchých prostriedkov:

● Uterákom namočeným do teplej vody utierame si tvár a krk. Spôsobuje to zlepšenie sluču, zvýšenie citlivosti na svetlo a priaznivo vplyvá na koncentráciu pozornosti.

● Robíme malú rozvojčku napriek nieskôr drepov, sklonov atď., ktorá trvá 2 až 3 minúty. Zväčšuje efektivitu organizmu skoro o 30 percent. Rozvojčka spojená s hlbkým dýchaním dokyliuje mozog.

● Robíme malú prestávku v práci a meníme jednu činnosť na inú. Umožňuje to odpočinok unaveným sférám mozgových buniek.

Samozrejme, uvedené základy neodstrania únavu kumulovanú celé mesiac a nemôžu byť univerzálnym prostriedkom na neučastné náhlenie sa žien. Ězinnejšia môže byť denná prechádzka na čerstvom vzduchu. Potrebuje ju každý organizmus.

Všetky unavené osoby mali by však vo vlastnom záujme pamätať na nutnosť voľného času a odpočinku. Podceňovanie ich významu má negatívny vplyv na nás vzhľad, náladu, spôsobuje predčasné stárnutie a skracuje život.

TAKÝ JE ŽIVOT

VYUČOVANIE NEBOLO. Jeden malý anglický lapaj zariaďil pre seba a pásťo svojich spolužiakov voľný deň. Zatelefonoval do rozhlasu v Norwichi, zmeneným hlasom sa predstavil ako riaditeľ školy a požiadal o vyhlásenie tohto oznamu: „Strednú školu v Northgate zasypal sneh, vyučovanie odpadá.“ Riaditeľ sa vraj märne usiluje vyptárať, kto to telefonoval.

★ **AKUPUNKTÚRA.** Je to čínska metóda liečenia spočívajúca v pichaní ľudského tela pri rôznych chorobách a slúži nie len zdraviu človeka. Výborne sa po nej cítia aj domáce sliepky. Dokonca znášajú po nej väčšie vajcia ako obyčajne. Dokázali to výskumy vedcov z Centra pre ďaleký východ Akadémie vied ZSSR.

★ **ÚCINNÝ SPÔSOB.** V mestských dopravných prostriedkoch v Bangkoku (Thájsko) vynašli spôsob na cestujúcich bez lístkov. Lístky na autobusy a električky sú očíslované a každý mesiac ich žrebujú. Majitelia lístkov s vyžrebovanými číslami dostávajú vysoké odmeny. Počet cestujúcich bez lístkov rýchlosťne poklesol. Je to teda účinný spôsob.

VIEŠ, ŽE...?

MÁME POTLÁČAŤ KAŠEL?
Vysvitá, že nie. Zakašanie je rýchly výdych, počas ktorého sa vzduch pohybuje po prieduškách rýchlosťou tajfunu — do 129 m/sek. Tento silný prúd vzduchu očistuje priedušky a dýchacie cesty, vyhadzuje z nich všetko, čo je zbytočné a s čím si nevedia poradiť, osobitne bunky, určené pre tento cieľ, ktoré sú vybavené zvláštnymi zariadeniami v podobe vesiel.

V takomto prípade je kašeľ užitočným javom dokonca treba ho provokovať. Najlepšie, ak to robíme pred spánkom alebo ráno, kým vstaneme z posteľ. Za týmto účelom sa musíme obrátiť na jeden bok, potom na druhý, pričom možno dokonca skloniť hlavu. Polohu meníme preto, aby sme uľahčili odstraňovanie hlieňu z hrívky plúc.

Preto sa nemusíme bať kašľa. Mali by sme dokonca siaháť po

prostredky na odkašľanie, samozrejme také, ktoré nám predpiše lekár.

KRÁVA LÉCITELKA. Eric Schmitt, holič z Trevíru v NSR, má zcela novou metodu boje proti holohlavosti: masáž kravským jazykem. Na snímku jí predvádí pojišťovací agent Wolfgang Find a černobílá kravička Liesel. Wolfgang má v úspech procedúry zrejmě väčší dôveru, Liesel jevi k akci zjevné kritický priblíženie.

KDO PLÁČE, ŽIJE DÉLE?

„Superman“ neróni slzy, ledaže krájí cibuli. Jiní muži jsou citlivější. Polovina mužů, jak se soudí, uroni slzu alespoň jednou za měsíc. Jen 6 procent představitelů slabého pohlaví má suché oči.

Takové jsou výsledky výzkumu provedených v Minnesotě (USA). 286 žen a 45 mužů z různých společenských vrstev zaznamenávalo celý měsíc každý citový výbuch. Ukázalo se, že pláčí přejí večerní hodiny. Většinou souvisí s televizi nebo s rodinou. Fres 70 proc. účastníků výzkumu plakalo zlosti, bolesti nebo starosti. Čtvrtina účastníků uvedla jako přičinu slzy radost a sympatiu.

Provedená analýza slz ukázala, že slzy vyvolané citovou reakcí obsahují o 24 proc. více bílkovin než slzy při krájení cibule. Těžko lze vysvětlit souvislosti mezi pláčem a pozdějším pocitem úlevy. Všechno však svědčí o tom, že slzy vyplachují z organismu substance odpovídající za citové stresy. Pro vědce je jisté, že tzv. silní muži platí za svou tvrdost onemocněními způsobenými stresy, a že dříve umírají. A naopak, ženy méně trpí např. žaludečními a dvanácterníkovými vředy. „Protože častěji pláčí,“ tvrdí biochemik William H. Frey z Medical Center v St. Paul (Minnesota).

Mladým dievčatám navrhujeme športový štýl, ktorý je vhodný najmä na pláž a vikend. Ku kockovaným košieliam sa hodia módne krátke bavlnené nohavice tzv. „bermudy“ a tenisky alebo cvičky. K tomu si ešte môžete obliecť jednofarebnú vestu.

Tieto pestré, kombinované bavlnené šaty pristanú mladým a štihlým dievčatám. Sú vhodné pre voľný čas za pekného počasia. Takéto šaty si môžete ušiť same zo zvyškov rôznych druhov bavlnených tkanín; drobné vzorky možno spájať s väčšími a vzorky v negatíve so vzorkami v pozitíve.

Ponúkame vám biele elegantné dvojdielne šaty, ktoré sa hodia na slavnostné chvíle a letné slnečné dni. Blúzka má malý živôtik s ažurovou vzorkou a kimonové rukávy sú zakončené zubkováním. Sukňa má voľný strih. Pri týchto šatách musíme pamätať na doplnok. V tomto prípade je nim opasok.

LEKARZ
WETERYNARIU

ZAPALENIE STRZYKÓW NURTUJE WIELU NASZYCH CZYTELNIKÓW.

Takie zapalenia zdarzają się stosunkowo często i są poważną przeszkołą w należytym zdaniu. Chodzi tu najczęściej o urazy mechaniczne, jak zgniecenia przy pokładaniu się, czy wstawianiu, własną racicą, lub zgniecenie wskutek leżenia. Niekiedy cieśle przy ssaniu zgniata strzyk lub go nawet kaleczy. Szorstkie dojenie jest dalszą przyczyną zapalenia. Ogólnie biorąc, zapalenie jest najczęściej następstwem zakażenia po wszelkich urazach mechanicznych, jak zgniecenia wyżej wymienione, oraz skałeczenie na kolczastych drutach, płotach oraz przez psy. Zapalenie objawia się opuchnięciem i zgrubieniem. W przypadkach przewlekłych ból nie jest tak dotkliwy, ale strzyk jest twardy i zupełnie niedrożny, kanał strzykowy wyczuwa się jak twardy postronek. W ostrych wypadkach krowy nawet kuleją lub zupełnie nie kładą się. Wskutek niedrożności kanalu, mleko gromadzi się w zbiorniku, rozpiera go tak, że nie tylko strzyk, ale i cała ćwiartka może być znacznie powiększona. Zapalenie wywołane urazami mechanicznymi kończy się zazwyczaj tak, że obrzmienie i bolesność zanika a mleko swobodnie może przecho-

dzić przez kanał strzykowy. Jednak, gdy dochodzi się zakażeniu, może dojść do zrostu kanalu, a w następstwie do zaniku odnośnej ćwiartki. Może też dojść do zapalenia całego mięsza gruczołowego w wymieniu. Skutecznym środkiem na tego typu zapalenia są kąpiele z rumiankiem lub kwaśnej wody, która jako środek ściągający jest szczególnie wskażana w przypadkach, gdy doszło już do zakażenia. Takie ciepłe kąpiele powtarza się 4–6 razy dziennie, a w między czasie zdarza się mleko. Do takich kąpieli krowa powinna stać, a naczynie winno być podtrzymywane przez 10–15 minut. Przed zdaniem smaruje się strzyki maścią obojętną i bezwoną np. cynkową, borową, oliwą. Gdy mimo wszystko nie uda się uzyskać mleka, trzeba uciec się do zastosowania specjalnego katetery.

PORÓD UTRUDNIONY U ŚWIŃ — TO NASTĘPNA GRUPA PYTAŃ.

Zaburzenia w normalnym przebiegu porodu u świń zdarzają się stosunkowo rzadziej niż u innych zwierząt. Jednakże i u świń występują takie powiklania, które utrudniają oproszenie się. Najczęstszymi przyczynami takich nieprawidłowości są: słabe bóle porodowe, zbyt wąskie drogi rodne lub za duży płód, nieprawidłowe ułożenie płodu. Słabe bóle porodowe występują u starszych macior lub u takich, które mają liczne mioty. Pierwsze prosiąca rodzą się zwykle bez żadnych trudności, później przerwy stają się coraz dłuższe. Ogólne zachowanie się zwierzęcia nie ulega jednak zmianie. W przypadku słabych bółów nie na-

leży niepokoić się i nie stosować brutalnych zabiegów. Zabiegi takie mogą doprowadzić do ciężkich okaleczeń macicy i pochwy i nawet do śmierci zwierzęcia. Najlepszą radę znajdzie tu jednak lekarz. Wąskie drogi rodne i za duże płody powodują zaburzenia w normalnym przebiegu porodu, spotyka się najczęściej u pierwiastek. Zbyt wczesne pokrycie młodych loszczek przyczynia się do ciężkich porodów z powodu wąskich dróg rodnych. Głównym objawem są tu bardzo silne bóle porodowe, mimo których prosiąca nie są wypierane na zewnątrz. W przypadkach takich należy szybko wezwać lekarza, gdyż życie zwierzęcia może uratować tylko zbięcie operacyjny. Przy złym ułożeniu płodu najczęstszą przeszkołą w przebiegu porodu jest podwinięcie tylnych nożek, rzadziej przednich. W początkowym okresie porodu rodzi się jedno lub więcej prosiąt, po czym maciora mimo dość silnych bółów porodowych nie jest w stanie wypiąć resztę płodów. Może być i tak, że już pierwsze prosiąt jest przeszkołą w normalnym porodzie. I tutaj niezbędne jest jak najszybsze wezwanie lekarza lub dowiezienie maciora do przychodni.

OB. W.W. PYTA O GLISTNICE KONI.

Glisty końskie pasożytują w jelicie cienkim, do którego dostają się w sposób dość skomplikowany. Konie polują paszę zanieczyszczoną nawozami, w którym znajdują się jaja glisty koniskiej. Z jajek rozwijają się małe, niedojrzałe pasożyty, które wędrują przez różne tkanki i po pewnym czasie dostają się znów

do jelita, w którym osiedlają się ostatecznie i dojrzewają. Dojrzale glisty są to długie 10–15 cm okrągłe robaki. Gdy w jelicie nagromadzi się dużo glist — zbijają się one w kłabki i zatykają jelito powodując czasem silne bóle jak przy morzysku z zaparcia. Duże ilości glist występują zwłaszcza u śrebiąt i młodych koni. Glisty zatrzymują organizm konia, powodując wychudzenie i osłabienie, czasem znaczną niedokrwistość. Chorobę łatwo rozpoznać, jeżeli w wydalonym kale widoczne są pasożyty. Nie zawsze jednak tak jest. Jeśli mimo braku wyraźnych objawów istnieje podejrzenie o glistnicę, najlepiej pobrać ze świeżej oddanego kalu próbki i przesłać do badania do wojewódzkiego zakładu higieny weterynaryjnej. Zwykle stosowane i zalecane leki przeciw glistom są silną trucizną nie tylko dla glist, ale także dla organizmu konia i dla tego niebezpieczne jest stosowanie tych środków bez lekarza. Z odrobaczaniem konia chorego na glistnicę nie można zwlekać, gdyż po długotrwałym przebywaniu glist w jelitach zwierzę jest bardzo wycieńczone, słabe i może już nie przetrzymać leczenia. Po odrobaczaniu konia, nawóz ze stajni należy usunąć i ułożyć w pryzmy, dzięki czemu po 20–25 dniach następuje samoodeka. Chorobie zapobiega się przez podawanie paszy i wody tylko w czystych żłobach i wiadrach, a nie na ziemi, przez częste usuwanie nawozu oraz okresowe — 4 razy do roku odkażanie stajni. Bardzo ważne jest coroczone odrobaczanie koni oraz odkażanie stajni na wiosnę przed sezonem pastwiskowym.

H. MACZKA

ZUZKA VARÍ

CO NA OBĚD?

ZELENÁ POLÉVKA S KLOBÁSOU

Rozpočet: 1,25 l vody, 250 g kysaného zeli, sůl, kmín, 20 g sušených hub, 200 g klobásy, 3–4 brambory, 1 dl sметany nebo mléka, 3 lžice mouky.

Do osolené vody vložíme kmín, překrájené kysané zeli, na koléčka nakrájenou klobásu, nabobtnalé houby a vaříme téměř domácka. Před dovařením zalijsme polévku smetanou (mlékem), ve které jsme rozkvedlali mouku, a ještě povaříme. Na talíře dáme uvařené, na kostičky nakrájené brambory a přeléváme je polévkou.

MRKVOVÁ POLIEVKA S OPRAŽENOU ŽEMELOU

Rozpočet: 30 g masti, 30 g hladkej múky, 30 g cibule, 1 lyžička sladkéj papriky, 1 1/4 vody, 150 g mrkví, soľ, muškátový orešok.

Z masti a múky upräžime svetlú zápražku, pridáme postrúhanú cibuľu a spolu chvíľu prázime. Potom pridáme papriku, zamiešame a zalejeme studenou vodou. Mrkvu očistíme a postrúhanú vložíme do vriacej poliev-

ŠALÁT

SALÁT ZO SUROVEJ ZELENINY

Rozpočet: 2 mrkví, petržlen, zeler, 5 hrávičiek pôru, 2 jablká, cibuľa, soľ, citrónová šťava, chren, majonéza.

Mrkvu, petržlen a zeler očistíme a postrúhame. Pridáme nadobro pokrájané jablká, pôr a cibuľu. Zmiešame s jemne postrúhaným chrenom, osolíme, polejeme citrónovou šťavou (je k dostaniu citrónová šťava v malých fliaškach) a spojíme s majonézou.

ŠETRIME V KUCHYNI

Margarín, pretože obsahuje veľa vody, pri vyprážaní prská a znečisťuje sporák. Lahko tomu predieme, ak do roztopeného tuku dáme trochu soli.

Cerstvá žemľa sa lepšie krája a nedrobí sa, ak ju dáme na 1 až 2 hodiny do chladničky.

Ked' upečený koláč nemôžeme dostať z formy, obrátime plech s múčnikom na dosku alebo tálku a formu prikryjeme na 10 minút namočenou utierkou.

Sušené umyté slivky treba namočiť cez noc do silného osadeného čaju. Až potom z nich pripravíme kompót obvyklým spôsobom. Bude oveľa chutnejší.

Hliníkové nádoby budú ako nové, keď v nich uvaríme väčšie množstvo jablkových šupiek.

MLADÝM GAZDINÁM

POSÚCHY

Rozpočet: 500 g hladkej múky, soľ, lyžica sušeného droždia, 1 kocka cukru, voda, masl alebo olej na vyprážanie, cesnak.

Sušené droždie roztopíme s 1 lyžicou múky vo vlažnej osolenej vode a zarobený kvások necháme prikryty postáť asi 10–15 minút. Pridáme preosiatu múku, soľ a s vodou vypracujeme riedke cesto, ktoré necháme na teplom mieste vykysnúť. Vykysnuté cesto dáme na dobre pomáčenú dosku, pokrájame na rovnaké kúsky, každý kúsok rozťahneme

do kruhu a v horúcej masti alebo oleji z oboch strán vyprážime. Ešte teplé potrieme cesnakom rozotretým so soľou.

OSLÁVENCOM

HAŠE Z KAČACIEHO MÄSA

Rozpočet pre 4 osoby: Zvýšky kačacieho mäsa, drobky, 50 g údené slaniny, 50 g masla, 5 g sušených hub, 3 lyžice postrúhanej koreňovej zeleniny, 1 cibula, 5 zrniek nového korenia, celé čierne korenie, borievka, štipka tymiánu a džumbieru, 1 lyžica hladkej múky, 2 žltky, 2 celé vajcia, mleté čierne korenie, soľ.

Vnútornosti aj zvýšky mäsa pomelieme a mierne posolenú a opečenú zmes dáme dusiť na kôčky nakrájané údenú slaninu, rozpustenú v masle. Potom v mažliari potličieme všetky korenia, pridáme ho do postrúhanej koreňovej zeleniny a cibule a nadobro pokrájaných sušených hub. Všetko zalejeme vodou alebo vývarom a do mäkká povaříme. Tako pripravenú omáčku prepasírujeme na dusenú fašírku, zaprášime múkou a nakopec spojíme žltkami. Na tanieroch ozdobíme porcie štvŕtkami natvrdo uvarených vajec. Podávame schlebom.

ZAVÁRAME A NAKLADAME

ZAVÁRANÉ SLIVKY

Umyté a odstopkované slivky dáme do patentných pohárov a zalejeme cukrovým roztokom do 4/5 pohára. Uzavreté poháre sterilizujeme 10–15 minút.

Slivky môžeme zavárať aj bez šupky a to tak, že ich dáme na sítu, ktoré na chvíľu ponoríme do čistej vriacej vody. Kožku stiahneme a slivky uložíme do pohára a zalejeme cukrovým roztokom. Na liter vody dáme asi 300 g cukru.

ZAVÁRANÉ HRUŠKY

Umyté hrušky olúpeme, menšie rozpolstíme, väčšie pokrájame na štvrtiny a vykrojíme jaderník. Uložíme ich do patentných pohárov a zalejeme cukrovým roztokom do 4/5 pohára. Uzavreté poháre sterilizujeme 15–20 minút.

Hrušky môžeme zavárať aj neolúpané s kožkou. Takto zaváramy obyčajne letné druhy. Na liter vody dáme 250 g cukru.

ZELENÉ RINGLOTY

Rozpočet: na 1,5 lit. vody 500–600 gr. cukru a 3 kg ringlot.

Nezrelé, zelené umyté ringloty popicháme zo všetkých strán drevaným parátkom alebo špendlíkom až ku kôstke, potom ich dáme do studenej vody, do ktorej pridáme na špičku noža salicylového prášku. V inom čistom kastróle priviedieme hodne vody do varu, vhodíme do nej ringloty a po minúte ich preložíme do studenej vody. Keď ringloty vychladli, dáme ich na sítu odkvapkať. Potom ich uložíme do čistých, liehom vypláchnutých pohárov, zalejeme studeným, precedeným, uvareným cukrom. Poháre uzavrieme alebo dvakrát zaviažeme pergamenovým papierom a sterilizujeme 25 minút v teplote 85° C; v teplote 100°C iba 8 minút. Riadime sa podľa tvrdosti ovocia a veľkosti pohárov.

Ovocie preto popicháme, aby mohli dobre vstrebať cukor a aby nepukalo. To isté platí aj o mirabelkách, veľkých žltých a obyčajných slivkách.

VIŠNE V HUSTOM CUKRE

Zrelé tvrdé višne dôkladne umyjeme, vykôstkujeme. Do kastróla dáme variť liter vody so 400 g cukru, trochu povaríme,

vložíme do roztoku višne a varíme podľa tvrdosti 5–10 minút. Povarené višne preložíme do porcelánovej misy, prikryjeme a necháme do druhého dňa. Na druhý deň cukor s višňou zlejeme, pridáme ešte 400 g cukru, opäť povaríme, zase vložíme do roztoku višňu, povaríme tri minúty a potom višne dobre odkapané vložíme do pohárov. Cukor zasa povaríme, potom ho nalejeme na višňu a necháme vychladnúť. Poháre uzavrieme alebo dvakrát zaviažeme pergamenovým papierom a v teplote 100°C sterilizujeme 3 minúty. Studené poháre vyberieme na druhý deň z vody, očistíme a uložíme na studenom mieste.

Takto môžeme pripraviť aj miešané ovocie, napr. višňu, bobuľky ríbezľí, egreš, maliny a jahody. Toto ovocie varíme postupne, nie naraz a podľa druhov, aby sa nám jemnejšie ovocie nerozvarilo. V pohároch ukladáme vrstvami.

Rozpočet: na 2 kg ovocia, 1 lit. vody, 800 g cukru.

POMARANČOVÁ KÓRKA V CUKRE

Rozpočet: na 1/4 kg kôrky — 1/4 lit. vody, 1/4 kg cukru — 70 g cukru na obalovanie.

Pomarančovú kôrku zlavíme bieleho vnútra jška a pokrájame ju na menšie kúsky. Potom ju namočíme na 3 dni do studenej vody. Vodu každý deň vymieňame. Na tretí deň dáme dobre odkvapkanú kôrku do mierne osolenej vody a uvaríme ju skoro do mäkká. Potom ju odcedíme a vložíme do prevareného cukru, v ktorom ju varíme tak dlho, až cukrom hodne nasiakneme. Potom ešte teplú kôrku obaľujeme na tanieri v jemnom kryštálovom cukre a usušíme na suchoom bielom papieri. Potom ju dáme do pohára a dobre uzavrieme.

KARFIOL V OTCE

Rozpočet: na 2 väčšie karfioly asi 1/4 lit. octu, 1/8 lit. vody, sol.

Pekný, čerstvý, biely karfiol rozdelíme na ružičky, dôkladne umyjeme v osolenej vode, potom ho dáme do vriacej, osolenej vody a uvaríme nie príliš do mäkká. Uvarený karfiol necháme vychladnúť vo vode. Potom karfiol dáme do pohárov, zalejeme studeným octom prevareným s niekoľkými zrnkami čierneho kořenia a soľou, poháre uzavrieme a uložíme na studenom mieste.

BORŠČ Z ČERVENEJ REPY NA ZIMU

3 kg zdravej červenej repy umyjeme, osúpejme, opláchneme a na drobno pokrájame. Potom zalejeme 3 litrami prevarenej letnej vody. Pridáme kúsok kôrky zo suchého čierneho chleba a odložíme na niekoľko dní. Keď tekutina je vykvásená (fermentovaná) t.z. bude mať prijemnu vínovú vôňu a chut, nalejeme ju do vyvarených fliaš, zazatkujeme a odložíme na chladné miesto. Ak chceme mať boršč na celú zimu, musíme urýchliť fermentáciu tak, že namiesto chlebovej kôrky pridáme trochu cesnaku alebo kúsok chrenu. Boršč bude chutnejší a dlhšie vydrží.

neme, aby se lepe prosladily a nepopraskaly. Pak je vhodíme na 3 minuty do vařicí vody, ihned je vybereme, složíme do čistých lahví, dobře setřeseme, načež je zalijeme studeným svářeným cukrem a dáme do studena na 2 hodiny. Pak je dáme do twistových láhví a při 100° sterilizujeme 10 minut (vaříme v páře). V páře necháme láhve vychladnout, načež je očistíme a uložíme.

RYBÍZOVÝ DŽEM

Rozpočet: na 1 kg prolisovaného rybízu 800–900 gr. krystal. cukru, 1/4 lit. vody, 500 gr. ovocia (višňa, meruňka, zahradní jahoda, lesní jahody a maliny).

Opraný rybíz otrháme dřevěnou vidličkou, rozmačkáme jej a sítěm prolisujeme do čistého kastrolu a povaříme 20–25 minut. V jiném kastrolu povaříme studenou vodu s krystalovým cukrem. Do vařeného cukru vložíme pecek zbavené višňu, rozpulené meruňky, velké zahradní jahody, lesní jahůdky, očištěné lesní maliny a ovoce povaříme 2 minuty. Potom je vydáme na misu, a cukr, v němž se ovoce vařilo, nalijeme na povařený prolisovaný rybíz a vaříme jej 10–20 minut, načež přidáme povařené celé ovoce a vše vaříme ještě asi 10 minut. Potom džem nalijeme do širokých, alkoholem vypláchnutých lahví a zavážeme, anebo uzavřeme.

TŘENÁ JAHODOVÁ ZAVAŘENINA

Rozpočet: 1 kg jahod, 600–800 gr. cukru.

Dobře zralé lesní nebo zahradní jahody prolisujeme a třeme 1 hodinu s cukrem do pěny. Pak přidáme 1 lžici rumu neb čistého lihu a znovu utřeme. Čisté láhve lihem vypláchnuté naplníme zavařeninou a zavřeme nebo povážeme je dobře dvakráté pergaménem papírem. Potom láhve složíme na soli posypaný plech, prohřejeme je v mírné troubě, potom je v troubě necháme vychladnouti, načež je uložíme.

MIRABELKY V CUKRU

Rozpočet: na 1 lit. vody 500–600 gr. cukru a 2 kg mirabeliek.

Tvrde, pěkné, stopek zbavené, oprané mirabelky třikrát propichneme a u stopky malinko naříz-

ZELENÁ FAZOLKA ZAVAŘENÁ V SOLI

Rozpočet: na 1 litr vody: 10 gr. soli, 10 gr. křenu, 500 gr. fazolky.

Peknou, ne dřevnatou zelenou fazolkou zlavíme vlákna, nakrájíme ji na šikmé kousky a v osolené vodě povaříme 4 minuty. Vařenou fazolkou, dobře okapnou, urovnáme do patentních sklenic, zalijeme procezenou slanou vodou, ve které se fazolka vařila, na povrch fazolky položíme 2 kolečka očištěného křenu, načež sklenice uzavřeme a v páře vaříme při 100° 3/4 hodiny. Vychladlé láhve očistíme a ve studenu uložíme.

ZAVAŘENINA Z RAJSKÝCH JABLÍČEK

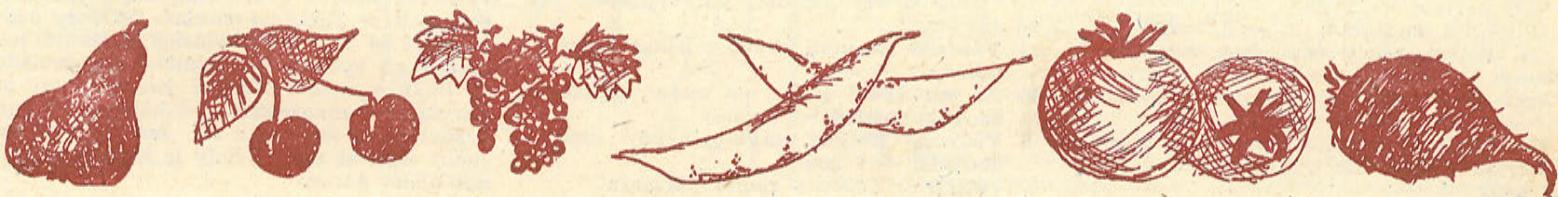
Rozpočet: Na 1 kg jablíček asi 400 gr. cukru neb na 1 kg jablíček 20 gr. soli.

Cervená, opraná jablíčka vložíme do vařicí vody a na mírném ohni je povaříme. Pak je z vody vydáme na sítu, ihned prolisujeme do kastrolu, načež uvaříme rychle šávu ve větším, tenkostenném kastrolu, stále jí míchajíce, až je hustá jako kaše. Přidáme jemný krystalový cukr a vaříme ještě tak dlouho, až kapka na talíři zůstává kulačka a po chvilce tuhne. Horkou zavařeninu nalijeme do malých, vyhřátých skleniček, a když vychladne, uzavřeme. Zavařeninu dáváme do malých lahví, aby se vždy najednou spotřebovala na omáčky. Připravujeme-li z této zavařeniny omáčku, nesladíme ji.

Zavařeninu můžeme připravit i bez cukru, pak ji osolíme a dáváme do masových omáček na obarvení.

ODPOVEDĚ:

MUZIKANT: hrá na flautu č. 1 KOLIK JE AMPULÍ? — přesně 34

HVIEZDY O NÁS

LEV
23.VII. - 23.VIII.

Bude to mesiac zvýšenej pracovnej aktivity a dôležitých rozhovorov a rozhodnutí v rodine. Ak chceš všetko zvládnuť, musíš si úlohy rozdeliť na tie najdôležitejšie, neodkladné a menej dôležité. Levy zaoberajúce sa tvorivou alebo vedeckou prácou budú spokojné s jej výsledkami, ktoré vzbudia úprimný obdiv okolia.

PANNA
24.VIII. - 23.IX.

Aj keď ľudia narodení v tomto znamení nemajú radi, keď o ich živote rozhoduje niekto iný, budú sa musieť tomu tentokrát podrobniť. V opačnom prípade ich možnosti využijú iní a neskôr budú lutovať. Radime, aby ste viac času venovali rodine, najmä dejom na ktoré pre nával práce a starosti zabúdate.

VÁHY
24.IX. - 23.X.

Caká fa obdobie životnej stabilizácie. Všetko, čo doposiaľ bolo neisté, sa vyrieší k tvojej plnej spokojnosti. Stretnieš sa

opäť s osobou, ktorá ti kedysi bola blízka. Iba na tebe záleží, či zabudneš na to, čo vás delile.

ŠKORPIÓN
24.X. - 22.XI.

Rozhodni sa pre riziko a prijmi ponuku, ktorú dostaneš. Budete sa musieť vziať svojho hodlia, ale keď to budeš vedieť urobiť, výsledky budú lepšie, ako očakávaš. Finančná situácia bude dobrá, aj keď ta čakajú väčšie výdatky.

STRELEC
23.XI. - 21.XII.

Bude mať veľa práce, ale zaujímavej a finančne výhodnej. Pouvažuj, ako tieto peniaze využiješ. V osobnom živote si konečne všimneš niekoho, kto sa už dlho snaží získať twoju pozornosť, ale je nesmelý. Táto známost môže skončiť manželstvom, ale musíš byť trpezlivý a zhovievavý.

KOZORÓŽEC
22.XII. - 20.I.

Mesiac bude dôležitý pre tých, ktorí už majú vlastnú rodinu a

domov. Mnoho sa v ňom zmení, pribudnú noví ľudia, budú potrebné dosť nákladné investície. Zmení sa však ovzdušie v rodine, budete sa vracať domov s radostou.

VODNÁR
21.I. - 18.II.

Caká fa dlhšia cesta a príjemný odpočinok, ktorý ti pomôže opäť získať sily a dobrú náladu. Na dovolenke môže dôjsť k citovým komplikáciám, ale nezabúdaj, že čas je najlepší lekár. Ak trpezivo prečkaš búrku, všetko sa vráti do normálnych kolají.

RYBY
19.II. - 20.III.

Bude to mesiac mnohých zmien, prudkých sporov a návalu práce. Staraj sa o zdravie — stále napäť a náhľenie fa môže unať a znechutniť. Neodmiataj pomoc blízkej osoby. Mysli to s tebou dobre, aj keď o tom často pochybuješ.

BÝK
21.IV. - 20.V.

Objaví sa pred tebou možnosť dlhej a zaujímavej cesty, na ktorú sa musíš dobre pripraviť. Pred odchodom si musíš prehovoriť s osobou, ktorá vašu známost berie veľmi vážne. Táto záležitosť zaujíma viac ľudí, ako si myslíš a tebe predsa nezáleží na škanďali.

BLÍŽENCI
21.V. - 21.VI.

Bude veľa cestovať — trochu pre radosť, trochu pre zdravie a odpočinok. Nezabudni pre nové dojmy na osobu, u ktorej si vlastní našiel srdečnosť, pochopenie a pomoc. Mohol by si k nej zájsť, prehovoriť si s ňou, všetko vysvetliť. Ešte je nádej na zmienenie.

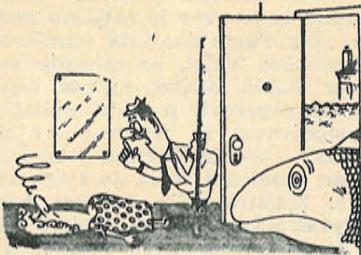
RAK
22.VI. - 22.VII.

Nové, zaujímavé známosti ti umožnia ukázať tvoje spoločenské a intelektuálne prednosti. Vďaka tomu dostaneš ponuku novej práce, v ktorej budeš môcť konečne uplatniť svoje vedomosti a schopnosti. Aj po finančnej stránke táto ponuka bude lákavá, tým skôr, že fa čakajú väčšie domáce investície.

HRA NA MANŽELSTVÍ

- c). Když je málo peněz, o to väčší by mela být láska — 1 bod
5. Máte rádi velkou spoločnosť? Stýkáte sa s priateľmi z mládí, nebo vyhľadávate nové tváre?
- a) Nejraději mám osvědčené staré priatele — 2 body
- b) Tu a tam nějaká změna neškodi — 1 bod
- c) Musím být neustále obklopen lidmi, nejlépe stále novými — 3 body
6. Jste spokojeni s tím, jak váš partner hospodaří?
- a) Tomu se vůbec nedá říct hospodaření — 3 body
- b) Přemýšlím jsem o tom, ujde to — 2 body
- c) Partner umí perfektně hospodařit — 1 bod
7. Všimá si váš partner, jak vypadáte, jak se oblékáte?
- a) Vždycky na mně najde nějakou chybu — 2 body
- b) Je mu úplně jedno, co nosím, nezajímá ho môj vzhled — 3 body
- c) Vždycky projeví zájem, někdy mně i pochválí — 1 bod
8. Vycházdíte dobре s rodičmi partnera?

- a) Když nemusím, radši je nevidím — 3 body
 - b) Snažím se s nimi vyjít — 2 body
 - c) Jsou mi docela sympatičtí — 1 bod
 9. Jezdíte společně na dovolenou, na víkend a těšíte se na tyto chvíle?
 - a) Vůbec ne, je to nuda, ale jezdíme společně — 3 body
 - b) Někdy jedeme spolu, někdy ne, je to jedno — 2 body
 - c) Neumím si bez partnera dovolenou ani představit — 1 bod
 10. Snažíte se, aby domov byl hezký a útulný?
 - a) To není moje starost — 3 body
 - b) Snažím se, je to důležité — 1 bod
 - c) Občas — 2 body
- Vyhodnocení testu:
- 21–30 bodů: Budete si dělat legraci, nebo to s vašim manželstvím nevypadá zrovna nejlépe (a jste-li svobodní, není to zrovna nejlepší predpoklad pro dobré manželství). Život s vám není lehký a od svého partnera vyžadujete příliš. Ne každý to s vámí vydrží.
- 15–20 bodů: Dovedete udržet celkem dobré vzťahy, ale podceňujete city. Manželství sice není romantická procházka, ale s chladným rozumem se žije dosť smutně. Občasné napětí, ktoré se ve vašich vzťazích objevuje, není možné na závadu, ale nemôlo by prevládať.
- 14 bodů a mén: Zrejmé jste stvoření pro harmonické manželstvo a dokážete čistiť partnerovi práni doslova z očí. Jen jestli té vaši sny není až moc. Někdy je lepší nevyhověť než nemít názor.

— Prečo ten váš chlapec stále plače?

— To veru neviem. Od rána ho za to bijem a on nie a nie prestan.

— Počuj Vilo, aká by mala byť pivnica, aby sa v nej dlho udržalo víno?

— Zamknutá!

To by si sa čudovala, ako sa usilovala vytrhnúť z háčika!

KROKODÝL — Moskva

— Priatelia, narodila sa mi dcérka.

— Oznamuje muž.

— Gratulujeme, a čo manželka?

— Tá o tom ešte nevie.

— Z čoho ten váš sused tak stučnel?

— Zo zeleniny a z ovocia.

— Z toho sa dá tak stučieť?

— On to predáva.

Novomanželia boli na svadobnej ceste v Havane.

— Miláčik, čo by si chcela na večeru? — spytal sa starostlivý manžel.

— Však vieš, čo mám najradšej.

— Áno, ale aj ješt treba!

Zasekly se mi dveře od kabiny JEŽ

Jaképak ztroskotání — to jsou styky.

EULENSPIEGEL

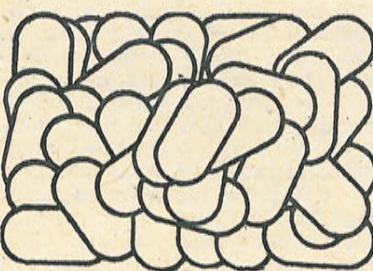
DOKÁZEŠ TO?

Na ktorom zo štyroch nástrojoch hrá nás muzikant?

KOLIK JE AMPULÍ?

Máte 3 minuty času na to, všechny na obrázku spočítat. Nesmíte si ovšem pomáhat tim, že byste jednotlivé obrazce zamalovali. (Odpoveď na str. 29)

JMÉNO VĚSTÍ

VLASTA. Je to dnes jméno málo oblíbené. Bývá to žena středního nebo vyšší postavy, obvykle štíhlá, tmavovláská. Hezká, urostlá, oválného obličeje s rovným nosem a vysokým čelem. Její krása má v sobě cosi chladného. V dětství je miláčkem otce, po němž dědi podobu a mnoho vlastností. V její povaze je mnoho jemných ženských rysů, ale i mnoho mužského. Casto ji proto pokládají za záhadnou osobu. Je citlivostivá, čestná a velmi si zakládá na své osobní hrdosti. Zdánlivě nepřístupná, ale má vřelé srdečko a vyzařuje z ní pravdivé ženství. Někdy má sklon k exaltaci a mysticismu. Obléká se pestře, barevně. Ve společnosti se nerada přiznává ke svým starostem a radostem. Vůči lidem je spíše zdrženlivá. Přítelkyně si pečlivě vybírá. Je průměrně nadaná, ale pracovitá. Vyzná se v lidech a díky své intuici je dovede správně ocenit. Je ve stejném míře romantická a realistická.

Nesmáši hrubost a vulgárnost. Provádí se z lásky i z rozumu za dobrého, jemného člověka. V jejich rodině vládne vzorný pořádek.

TADMIR

Veríte snom? Nie? Ani my neveríme, ale každý z nás sa niekedy pozrie do snára. Ved' je to iba zábava. A čo, ked' sa vám dobrý sen splní? Tak teda, ked'

SNÁR

sa vám sníva:

Lejak — zmeny doma

Pampúchy — nádej

Ozvena — intrígy zlej ženy

Fazuľa — neodôvodnené výčitky

Holič — veľký smútok

Zábava — blízke utrpenie

Bábinka — dobré dedičstvo

Licitácia — neúspech

Palica — nemoc

Bábika — nedorozumenie

Mŕtvolá — nebezpečie

Bič — rodinné spory

Jablon — veľká rozkoš

Caj — slabosť a nemoc

Výšivanie — budeš v dobrej spoločnosti

Jeleň — šťastná cesta

Lastovičky — dostaneš darček

Harfa — pozor na podvodníkov

Morka — vystúpi proti tebe hlúpy človek

Jahňata — neočakávané šťastie

Jazdci — milý priateľ

Morské vlny — nebezpečie

Datel — veselá spoločnosť.

ŽIVOT

MIESIĘCZNIK SPOŁECZNO KULTURALNY
00-372 WARSZAWA, UL. FOKSAL 13.
TEL. 26-44-49 (RED. NACZ.), 26-04-55, 26-42-57

ORGAN TOWARZYSTWA KULTURALNEGO CZECHÓW I SLOWAKÓW W POLSCE, adres ZG TKCIS: 31-504 Kraków, ul. Zygmunta Augusta 7/3—4, tel. 22-12-92.

ODZNACZONY: Złotym Medalem ze Wstępu Czechosłowackiego Instytutu Kontaktów Międzynarodowych, Medalem Macierzy Słowackiej Za Zasługi dla Rozwoju Literatury Słowackiej, Złotą Odznaką Za Zasługi dla Ziemi Krakowskiej, Medalem Za Zasługi dla TKCIS.

REDAKCJA: ADAM CHALUPEČ (redaktor naczelny) Ján Spernoga (sekretar redakcji), Dominik Surma, Anna Krištofeková, Mieczysław Pożarski (redaktor techniczny) Eva Rudnicka, Alžbeta Siojowska (tłumacze). Opracowanie graficzne: Areta Fedak.

WYDAWCZA: Wydawnictwo Współczesne RSW „Prasa-Książka-Ruch”, 00-490 Warszawa, ul. Wiejska 12, tel. 28-24-11.

SPOŁECZNE KOLEGIUM REDAKCYJNE: Augustin Andrašák, Ján Galičiak, Jozef Grigľák, Ján Halač, František Harkabuz, Vladimír Hess, Zofia Chalupkova, Bronislav Knapčík, Eugen Kott, Angela Kulaviaková, Ján Lukáš, Eugen Mišinec, Lýdia Mšálová, František Paciga, Severin Valšmansky, Andrej Vojtas.

WARUNKI PRENUMERATY: Prenumeratę na kraj przyjmują Oddziały RSW „Prasa-Książka-Ruch”, oraz urzędy pocztowe i doręczyciele w terminach: do dnia 25 listopada na I kwartał, I półrocze oraz cały rok następny; do dnia 10 czerwca na II półrocze roku bieżącego. Cena prenumeraty: kwartalnie 24 zł, rocznie 96 zł. Instytucje i zakłady pracy opłacają prenumeratę w miejscowościach Oddziałów RSW „Prasa-Książka-Ruch” lub — w miejscowościach, gdzie Oddziałów nie ma — w urzędach pocztowych. Czytelnicy indywidualni opłacają prenumeratę w urzędach pocztowych i (na wsi) u doręczycieli.

Prenumerate ze zleceniem wysyłki za granicę przyjmuje RSW „Prasa-Książka-Ruch” Centrala Kolportażu Prasy i Wydawnictw, ul. Towarowa 28, 00-958 Warszawa, konto NBP XV Oddział w Warszawie Nr 1153-201045-139-11. Prenumerata z wysyłką za granicę jest droższa o 50% dla zleceniodawców indywidualnych i o 100% dla instytucji.

DRUK: Prasowe Zakłady Graficzne RSW „Prasa-Książka-Ruch”, 00-375 Warszawa, ul. Smolna 10. Zam. 193.

Nie zamówionych tekstów, fotografii i rysunków Redakcja nie zwraca i zastrzega sobie prawo skrótu.

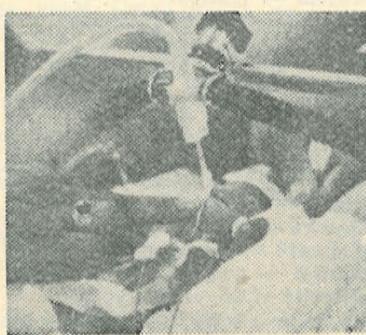
Numer oddano do składu 11.VI.84, podpisano do druku 20.VIII.84.

KAMENNÉ SLZY. V cisárstve Čínského východu rozprávali o nich, že sú slzami bohyne. Starovekí Gréci zasa považovali perly za skamenelé slzy morských nýmí. Stredoveká legenda hovorí, že perly sú slzami sŕdot a nevinne ukrivených, ktorí boli oceánov zavrel v mušliach a zmenil na šperky. Dnes perly lovia na pobreží Indického oceánu, Perzského zálivu, Austrálie, Strednej Ameriky a niekoľkých ostrovov v Tichom oceáne. Ich pôvod vedia znali okamžite odhadnúť. Svetlozelené perly pochádzajú z Japonska, bledoružové z Indie, jemne žlté zo Sri-Lanky, čierne-hnedé a čierne — z Mexika, biele z Austrálie a ružovo-červené z Kalifornie. Na snímke: japonská modelka propaguje perly z tejto krajiny. V Japonsku hľadajú perly mladé dievčiatá nazývané „amaz“, ktoré sa potápalajú do hlbky až 20 m, keď hľadajú perlonosné mušle...

— to so záujmom o svoj nežnejší zovňajšok, zdá sa, priveľmi nepreháňa. Nepatri k mužom bezstarostne preletavajúcim z „kvietka na kvietok“. Jeho vzťah k ženám je dosť trvalý a kym Jean-Paul miluje, je svojej akutálnej priateľke verný.

Bol ženatý 14 rokov. S Elodie sa oženil sotva 20-ročný a mal s ňou tri dnes už dospelé deti: Patriciu, Florenciu a Paula. Potom sa po uši zalúbil do Ursuly Andressovej; ženu opustil a prežil s krásnou Švajčiarkou niekoľko rokov. Ďalšou, tiež viacročnou Belmondovou priateľkou, bola Talianska Laura Antonelliová. Poslednou a súčasnou ženou 50-ročného Jeana-Paula je mladá Brazília Mária Carlos Sottomayorová. Elodie bola pred svadobou tanecnicou, Ursula a Laura sú herečkami. Jean-Paul sa rozhodol vyskúšať herecký talent aj svojej terajšej družky. Zveril Márii neveľkú úlohu vo filme vlastnej produkcie Le marginal. Film je príbehom policajného komisára (stvára ho sa možrejme Belmondo), ktorý v boji proti pašovateľom drog používa rovnako brutálne prostriedky ako oni. Slečna Sottomayorová vystupuje v úlohe prostitútky, ktorá zabezpečuje komisárovi styk so zločineckým svetom.

KOALY NA VÝVOZ. Nečudo, že správa o prvej zásielke páru koál z japonských zoo vyzvala záujem mnohých novín a časopisov. Pred päťdesiatimi siedmi mi rokmi bol zakázaný vývoz tohto neveľkého zvieratka-vačkovca, ponášajúceho sa na malého medvedíka, ktorý sa rovnako ako kengura pokladá za symbol Austrálie. Začiatkom 20. storočia, keď uzákonili tento zákaz, vzniklo nebezpečenstvo úplného vyhnutia koaly, pretože ich odstrel pre kožušinu bol nekontrolovaný. Prijaté opatrenia na ich ochranu a chov tieto problémy odstranili.

JEAN-PAUL A ŽENY. Gina Lollobrigida povedala raz o svojom francúzskom kolego Jeanovi-Paulovi Belmondovi: „Je stále strapatý, má zlomený nos, hrubé perly a odstávajú mu uši. Každý by s takou tvárou vyzeral ošklivo, ale jemu to pridáva na jedinečnom pôvabe.“ Samotný mrzkáň je miláčikom verejnosti nielen vo Francúzsku a ženám sa páči nielen na plátnie. Na druhej strane Bebel — ako Belmonda vo Francúzsku volajú

NAJMENŠÍ. Dieťa má pyšné mená Luther Raymond a priezvisko Noble, má dĺžku 28 cm a váhu 400 g. Chlapček sa narodil v newyorskej štvrti Bronx, keď jeho matka bola v polovici piateho mesiaca tehotenstva. Deti narodené (alebo radšej nedonosené) v tom čase nie sú spravidla schopné života. Maličký chlapček je senzáciou vo svetovej medicíne. Lekárom z Misericordia Hospital v New Yorku sa zatial podarilo udržať ho už niekoľko týždňov pri živote. Počiatoté poruchy srdca a plúc nedonosenca ovládli. Lekári majú nádej, že Luther Raymond bude žiť a jeho záchrana by bola obrovským úspechom v medicíne. Na snímke: najmenšie dieťa v inkubátore.

JEDINE DIEŤA zosnulého v roku 1977 „kráľa rocka“, Elvise Presleya, 16-ročná Lisa dala pod-

net ku klebetám vo svetovej tlači. Rozhodla sa totiž vydáť, a to hned. Jej milovaný sa volá Scott Rollins, má 20 rokov, študuje a je biedny ako myš.

Lisina matka Priscilla, ktorá chce pod rodým priezviskom Beaumienová urobiť filmovú kariéru, bola rozhodne proti dcérinmu manželstvu. A bez súhlasu matky šesťnásťročná Lisa sa nemôže vydáť. Matkine protesty majú — ako tvrdia zasvätení — hlavne finančnú príčinu. Hned po sobáši by sa mladá Lisa stala majiteľkou otcovho dedičstva, ktoré sa odhaduje aspoň na 25 miliónov dolárov! Zatiaľ o týchto milionoch rozhoduje Priscilla, ktorá poskytuje dcére len malé vreckové. Konflikt medzi matkou a dcérou je veľmi ostrý — obidve nechcú ustúpiť. Na snímke: Lisa so svojím chlapcom a Elvisom Presley.

DONALDOVY NAROZENINY. Kačer Donald slaví paděsaté narozeniny! Vedle myšky Mickey je nejpopulárnejší postavičkou, ktorou stvôrili tvorce animovaného filmu, Walt Disney. Filmy s kačerom Donaldem se promítaly v 176 zemích; je rovnäž hrdinou komiksú vychádzajúcich v novinách nebo knižně ve väčšine než 100 zemí.

Kačer Donald se narodil dňa ... koze. Jednoho dne Walt Disney uslyšel v rozhlasovej známejho imitátora zvifecí hlasu Nasha, ktorý napodoboval kozu. „Musím vymyslet smiešnou kachnu, ktorá bude vŕískať ako Nashova koza,“ rečiel svým spolupracovníkom Disney. 13. marca 1934 kresliči Art Babbitt a Dick Huemar predložili hotový

projekt kačera v námořnickom obleku a 9. června sa na plánech objevil prvničky kreslený film s kačerom Donaldem v episodnej roli. Od té doby jeho popularita rostla den o deň. Měl dokonca i zásluhu v boji s fašismem — v roce 1943 Disney natočil film Fuehrerface (tvář führera), satiru na kanclére tretí říše. V posledních 18 letech nebyl natočen ani jeden film s Donaldem. Nezapomíná se však na něho, nadále vystupuje v televizi. Reklamuje různé výrobky a v pořadech pro děti propaguje např. ochranu prostředí. A nadále kváčí v mnoha jazykách: anglicky, francouzsky, japonsky, polsky. Na snímku: kačer Donald.

MANŽELKIN ZÁSAH. Stretnutie boxerov v brazílskom meste São Paulo skončilo senzáciou. Rozhodca videl, že miestny boxer Pablo Santes zjavne ustupuje superovi, preruší súboj a pripravoval sa na tradičný rituál — zdvihnutí ruku víťaza. V tom momente vošla do ringu žena. Majstrovským úderom knokautovala rozhodcu skôr, ako stihol vyniesť svoj „rozsudok“. Ukázalo sa, že to bola Sante so žena.

PRINCOVE JAZVEČÍKY. „Princ Henrik je starým otcom!“ — takýto titulok možno bolo prečítať v jedných dánskych populárnejších novinách. Titulok bol žartovný, lebo nešlo o skutočne vnúčatá, ktoré manžel dánček kráľovnej ešte nemá, ale o jazvečíky. Princ má totiž párik jazvečíkov. Sú to jeho oblúbené psy, preto ani neprekvaipuje, že sa veľmi teší, keď sučka Jetta malá tri krásne šteňatá. Keď si správu o tejto udalosti prečítali v novinách, prihlásilo sa veľa osôb, ktoré chceli kúpiť kráľovského jazvečíka. Hoci tieto psíky nie sú drahé, záujemci navrhovali až tri tisíc dolárov — dokonca až tri tisíce dolárov!

Princ Henrik nevyužil tieto ponuky, ale povedal: ako chovateľ psov mohol by som zarobiť majetok!

PRINCEZNÁ ANNA, jediná dcéra kráľovnej Alžbety II., je známa tým, že nemá príliš príjemný charakter. Je povýšená, impulzívna, stáva sa, že povie čo si myslí a nevyberá slová, čoho obeťou je najčastejšie jej manžel. Najväčšou záľubou princeznej sú kone a jazdecký šport. Hoci teraz už sama nie je členkou reprezentatívneho družstva britských jazdcov, Anna sa naďalej stará o „konské“ otázky. Naposledy rozvinula energickú akciu, ktorej cieľom je zhromaždenie fondov na krytie nákladov spojených s výcestovaním britských jazdcov na olympiádu do Los Angeles. A sú to veru vysoké náklady, dosahujú totiž milión libier. Anna, vždy taká hrdá, neváhá prosiť, kde sa len dá o príspevky na tento cieľ. Neodriekajú jej veľkí priemyselníci a finančníci, dokonca aj samotná kráľovná dala dcére šek na okruhlu sumu. Vďaka princeznej, kontu jazdcov v banke rastie zo dňa na deň.

